

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ งานวิจัย

Myp 127006

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2562

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุมัติวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา

ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ท.ดร.ณัฐชัย จันทชุม)
คณบดีคณะครุศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนื่องเฉลิม)

กรรมการ

กรรมการ

ศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ท.ดร.อรรณู ชูกระเดื่อง)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร ปรีเอี่ยม)

กรรมการ

กรรมการ

จารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นาคคุณทรง)

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑

ผู้วิจัย : นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี

ปริญญา : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร ปรีเอี่ยม
รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นาคคุณทรง

ปีการศึกษา : ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย (๑) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๗๕/๗๕ (๒) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ก่อนและหลังเรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เรียนมา ๑ ห้องเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๖ แผน รวมเวลาเรียน ๑๒ ชั่วโมง ๒) แบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แบบอัตนัยจำนวน ๘ ข้อ ๓) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ ๔ ตัวเลือกจำนวน ๒๐ ข้อ ๔) แบบประเมินพฤติกรรม จำนวน ๕ ข้อ

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ (๑) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ ๘๖.๐๒/๘๖.๐๐ (๒) ผลการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ได้ผลดังนี้ (๒.๑) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ มีความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ก่อนเรียน $(\bar{X} = ๕.๘๐, S.D. = ๒.๗๐)$ สูงกว่าก่อนเรียน $(\bar{X} = ๕.๘๐, S.D. = ๒.๗๐)$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๒.๒) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ เมื่อพิจารณาความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบพบว่า นักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับสูงที่สุดในด้านการวิเคราะห์ปัญหา (คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่อยู่ในระดับพอใช้ (คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๖๖) และด้านการคิดวิธีแก้ปัญหา (คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐) เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนที่อยู่ในระดับพอใช้ (คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖๖) รองลงมาคือการระบุปัญหาที่มีความสามารถอยู่ในระดับสูง (คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓๓) เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียนระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐) และความสามารถในการตรวจสอบผลลัพธ์ระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖๖) ซึ่งสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐๐)

คำสำคัญ : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
แบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ดัชนีประสิทธิภาพ และนักเรียนประกาศนียบัตร
วิชาชีพ ๑

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Title : Development of Instructional Management Encouraging Creative
Problem Solutions of First Year Vocational Certificate Students

Author : Miss PranwadiThammaitri

Degree : Master of Education (Social Studies)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Associate Professor Dr.Prapassorn Prieam
Associate Professor Dr.Tassanee Nakhunsong

Year : ๒๐๑๙

ABSTRACT

The objectives of this research were these : (၁) to develop instructional management that encouraged creative problem solutions of first year vocational certificate students according to the criterion of efficiency at ၈၅/၈၅, and (၂) to compare the creative problem solving ability of first year vocational certificate students both before and after the course. Target group of this research was the first year vocational certificate students who studied in the first semester of academic year ၂၀၁၈ at Roi Et Technical College, Department of Vocational Education Ministry of Education. The target group was one classroom selected by means of group sampling. The tools used for this research were these : ၁) ၁ lesson plans of ၈၈ hours; ၂) subjective test forms on creative problem solutions of ၈ items; ၃) achievement test forms on civics and morals in a form of ၄ choices with ၂၀ items; and ၄) behavior assessment forms with ၅ items

Research results were as follows : (၁) The development of instructional management that encouraged creative problem solving of first year vocational certificate students had its efficiency at ၈၅.၀၂/၈၅.၀၀ (၂) The results of instructional management that encouraged creative problem solutions of first year vocational certificate students were as follows : (၂.၁) The students who learnt through this instructional management that encouraged creative problem solving of first year vocational certificate students had their posttest ability to solve problems creatively (\bar{X} = ၈.၀၅ , S.D. = ၁.၈၅) it was higher than their pretest ability (\bar{X} = ၅.၈၀ , S.D. = ၂.၈၀). Its statistical significance was at .၀၅ The analysis of ability to solve problems creatively, it revealed that the posttest ability to solve problems creatively of them was at the highest level (၈၀%) and it was higher than their pretest ability that was at the moderate level (၅၅.၅၅%), the posttest ability to solve problems creatively of them in terms of thinking on problem solutions was also at the highest level (၈၀%) and it was higher than their pretest ability that was at the moderate high level and it was higher than their pretest ability that was at the moderate level (၅၀%), the posttest ability to examine results was at the moderate level (၅၅.၅၅%) and it was higher than the pretest ability that was below the criterion of efficiency (၈၅%)

Keywords : Development of learning activities, Instructional management, Thinking on creative problem solutions, Test forms on creative problem solutions, Efficiency index, First year vocational certificate students.

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ประภัสสร ปรีเอี่ยม ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. ทศนีย์ นาทรงคุณ ที่ปรึกษาร่วมประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ เนืองเฉลิม กรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ทศวัฒน์ เหล่าสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต.ดร.อรัญ ชูยกระเดื่อง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาสังคมศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ให้ข้อเสนอแนะด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อพันธ์ พูลพุกธา ครูพจน์ บุญชูศรี ครูประสาท มณีกัญญา ครูวัลย์การ สุริวาลัยและครูศุภชาติ ทอดภักดีที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ส่งผลให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และขอขอบคุณนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ ๑ แผนกวิชาช่างอุตสาหกรรมและแผนกวิชาช่างกลโรงงาน ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประสพ สิงจานุสงค์คุณแม่สายใจ คำชำนาญ และขอบคุณ นายทวี นันนอุดร นางสาวอภิญญา นันทะเสน นางสาวธเนศ พิสุทธิศุภร นางสาววนิดา ธรรมโท ที่เป็นกำลังใจและแรงสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้จนประสบผลสำเร็จ

ขอขอบคุณ เพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาสังคมศึกษา ภาควิชาสังคมศึกษา วิชาชีพครู รุ่น ๒ ทุกท่าน ตลอดจนท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และมีส่วนช่วยให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนในความสำเร็จของการวิจัยครั้งนี้

นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๓ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	๗
๒.๒ การสอนที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ	๑๒
๒.๓ ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	๑๙
๒.๔ การประเมินความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	๒๙
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดีของสังคม	๓๑
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๖
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๔๗
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๗
๓.๒ เครื่องมือวิจัย	๔๗
๓.๓ การหาสร้างและหาคุนภาพเครื่องมือวิจัย	๔๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๔
๓.๕ วิเคราะห์ข้อมูล	๕๔
๓.๖ สถิติที่ใช้	๕๕
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๕๙
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙
๔.๒ ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๖๔
๕.๑ สรุปผล	๖๔
๕.๒ อภิปรายผล	๖๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๖๗
บรรณานุกรม	๗๑
ภาคผนวก	๗๘
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๙
ภาคผนวก ข การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๙
ภาคผนวก ค รูปภาพกิจกรรมการเรียนการสอนและผลงานนักเรียน	๑๒๙
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	๑๔๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ ประเภทของพลเมือง (Kinds of Citizen)	๓๓
๒.๒ คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนชาวไทยมี	๓๖
๒.๓ โครงสร้างรายวิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม	๓๘
๓.๑ การวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้.....	๔๘
๓.๒ ลักษณะของพื้นฐานข้อสอบ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีของ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑	๕๑
๓.๓ วิเคราะห์องค์ประกอบของแนวความคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจำนวนข้อสอบ	๕๓
๔.๑ คะแนนกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	๖๐

ญ

๔.๒	ประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑	๖๒
๔.๓	ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียน .	๖๒
๔.๔	คะแนนแบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	๖๓

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิด	๔๖
๔.๑	ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แยกเป็นรายด้าน	๖๓

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับความสำเร็จของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 การที่จะดำรงอยู่ในโลกยุคใหม่ได้ จึงต้องฝึกความสร้างสรรค์และนวัตกรรม (วิจารณ์ พาณิช, 2555) กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อสร้างผลผลิตและผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีเหมาะสม และสนองต่อนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ ได้กำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพ โดยให้ความสำคัญทั้งด้านสติปัญญาและความรู้ ควบคู่ไปกับด้านจิตใจ ความมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาตามแผนฯ ดังกล่าว จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์

ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างไร้ขอบเขต ทำให้การเรียนรู้และสมรรถนะของคนในยุคศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไป การเรียนรู้ไม่ได้มีลักษณะเรียงเป็นแถวจากความรู้ (Knowledge) ไปสู่ความเข้าใจ (Comprehension) การประยุกต์ใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมิน (Evaluation) อีกต่อไป แต่การเรียนรู้ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้เนื้อหาไปสู่ความเข้าใจแท้จริงในระดับที่นำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง เรียนรู้เนื้อหาพร้อม ๆ กับการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง ผลการเรียนรู้คือจำได้ (Remember) เข้าใจ (Understand) ประยุกต์ใช้ (Apply) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และสร้างสรรค์ (Create) โดยที่ขั้นตอนเหล่านี้เกิดพร้อม ๆ กันได้ หรือแม้แต่เรียงลำดับจากหลังไปหน้าก็ได้ โดยสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนมี 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่ต้องเรียนรู้ตลอด 12 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มสาระที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การปรับตัวเองให้เข้ากับบริบทสิ่งแวดล้อม การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน เพื่อจะสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสร้างสรรค์และสันติสุข ซึ่งในปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม ยังประสบปัญหาสำคัญอยู่หลายประการครูยังมุ่งเน้นแต่ให้นักเรียนท่องจำ เพื่อสอบมากกว่ามุ่งเน้นให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังขาดการรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความอดทนต่อความยากลำบากในการทำงานต่ำ

การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นท่องจำเนื้อหาสาระจึงไม่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่เป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่เป็นการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุขได้ เป็นการเรียนรู้ที่เท่าทันยุคเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา การสอนหน้าที่พลเมือง จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่ต้องให้ผู้เรียนรับบทบาทหน้าที่ของตนเองตามช่วงวัย (อรรถพล อนันตวรสกุล, 2557, น.154) การเรียนการสอนที่เน้นบริบทจริงสถานการณ์จริง ไม่เรียนแค่หลักการตามทฤษฎี ผู้สอนต้องมีการเสริมพลังให้กับผู้เรียน เพื่อให้เห็นว่าตนเองมีส่วนในการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการเรียนไม่ได้หยุดอยู่แค่กิจกรรมในห้องเรียนหรือการเรียนในระบบ หากแต่ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต รับรู้ข้อมูลข่าวสาร คิดไตร่ตรอง ตัดสินใจอย่างใคร่ครวญ (Nuangchalerms and Prachagool, 2010) และเมื่อต้องทำกิจกรรมใดที่กระทบต่อสังคมย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความเป็นพลเมือง (Citizenship) ผ่านการเรียนการสอนพลเมืองศึกษาที่สอดแทรกเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอนสร้างเสริมความตระหนักและจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2550, น.112)

กรอบแนวคิดการพัฒนาการศึกษาที่บรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) จึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างหลักการคิดที่สร้างสรรค์ อันเป็นกระบวนการทางสมอง เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาในอนาคต ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน หลักการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้น มีกลยุทธ์การคิดหลากหลายและลึกซึ้ง ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน การส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน จำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากความเป็นพลวัตและความซับซ้อนของสังคมในปัจจุบันก่อให้เกิดผลตามมาทั้งด้านบวกและด้านลบ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ความเจริญทางการแพทย์ ระบบการเมืองการปกครอง รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุปโภคบริโภคที่ทำให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันสิ่งที่มาพร้อมกับความเจริญด้านต่าง ๆ นั้นคือ ปัญหา ทั้งระดับนานาชาติจนถึงระดับบุคคล เช่น สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ระบบการเมืองการปกครอง การบริหารและการพัฒนา การคอร์รัปชัน อาชญากรรม การทะเลาะวิวาท ความเครียด การตั้งครุฑก่อนวัย หรือปัญหาการฆ่าตัวตายทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นหลักการคิดที่สำคัญนำพามนุษย์ไปสู่ปรับตัวและแก้ปัญหาสำหรับการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

จากการการนิเทศ ติดตามเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานอาชีวศึกษาร้อยเอ็ด เขต 12 โดยศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่าผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษาหรือ V-net ปีการศึกษา 2560 ของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในอาชีวศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าเฉลี่ยทักษะรายข้อทักษะสังคมและการดำรงชีวิต ร้อยละ 51.57 ทักษะภาษาและการสื่อสาร ร้อยละ 37.03 ทักษะการจัดการงานอาชีพ ร้อยละ 37.27 และ ทักษะการคิดและแก้ปัญหา ร้อยละ 28.02 (วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด, 2561, น.4) ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดและแก้ปัญหาที่มีคะแนนต่ำที่สุดในกลุ่ม 4 ทักษะที่ทำการทดสอบ ในขณะที่เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามุ่งเน้นสนับสนุนการฝึกทักษะที่สำคัญคือพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550, น.100) การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาจะเน้นการเรียนรู้ที่ฝึกปฏิบัติ เน้นสมรรถนะในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ทำให้ยังไม่มีส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการคิดและแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทางสังคม

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ซึ่งเป็นลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ CPS เน้นใช้ประเด็นปัญหาในชีวิตจริง ให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาและใช้ความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กันผ่านกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ เข้าใจความท้าทาย การสำรวจข้อมูล การวางกรอบของปัญหา และการวางแผนการปฏิบัติ ซึ่งบทบาทผู้สอนจะเป็นแบบผสมผสานทั้งเป็นผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ บทบาทผู้เรียนจะมีลักษณะเรียนรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ตนเองมาพัฒนาช่วยเหลือกันเองระหว่างกลุ่มเพื่อน เพื่อให้การดำเนินการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพ สำหรับการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องตามมาตรฐานนโยบายระดับชาติ หรือ V-net และนำไปประยุกต์เพื่อการดำรงชีวิตเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม อันเป็นทักษะที่พึงมีในศตวรรษที่ 21

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ก่อนและหลังเรียน

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ของวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการที่ เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 มีจำนวนทั้งหมด 361 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) มา 1 ห้องเรียนคือนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 แผนกวิชาช่างเทคนิคอุตสาหกรรม จำนวน 30 คน (เนื่องจากมีนักเรียนติด ขร. และลาออกกลางคัน ทำให้กลุ่มเป้าหมายเหลือ 20 คน)

1.4.2 ด้านเนื้อหา

รายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สิทธิหน้าที่ ความเป็นพลเมืองดี กลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการสร้างความตระหนักกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าศรัทธายึดมั่นธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมดีงาม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในแต่ละประเภท ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่ดีประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Justice-Oriented Citizen)

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

1.4.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ แผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

1.4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1.4.4 พื้นที่การวิจัย

วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 เลขที่ 1 ถนนเทวภิบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

1.4.5 ระยะเวลาการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยผู้วิจัยได้ทดลองดำเนินการสอนด้วยตัวเอง ใช้ระยะเวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 12 คาบ ทั้งนี้ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมทุกระยะของการดำเนินการวิจัยตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหาร่วมวางแผนร่วมออกแบบรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งร่วมประเมินทั้ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีการดำเนินงาน แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 การสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ระยะที่ 2 เป็นการประเมินผล โดยเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ก่อนและหลังการเรียน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้” หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดสถานการณ์ปัญหาในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ให้นักเรียนได้ค้นคว้าข้อมูลสาเหตุของปัญหา และร่วมกันคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ และสามารถจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดได้จริง

“การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์” หมายถึง กระบวนการคิดแก้ปัญหาที่มีความยืดหยุ่น โดยใช้วิธีดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ มีการประยุกต์ใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการระดมความคิดใหม่ ๆ ร่วมกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่ เพื่อให้ได้วิธีการในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ที่ประสบในชีวิตประจำวัน

“แบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์” หมายถึง เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ Creative Problem Solving ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจความท้าทาย การสำรวจข้อมูล การวางกรอบของปัญหา และการวางแผนการปฏิบัติ เป็นแบบทดสอบอัตนัยวัดก่อนและหลังการเรียนการสอน

“แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถในหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องสิทธิหน้าที่พลเมืองที่ดีที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

“การจัดกิจกรรมการเรียนรู้” หมายถึง แผนการสอนที่ครูผู้สอนได้เตรียมการไว้ล่วงหน้าเป็นรายลักษณะอักษร ประกอบด้วย กระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการสร้างความตระหนักกระบวนการร่วมมือแบบกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาหน้าที่พลเมืองอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่ทักษะที่คาดหวัง

“ประสิทธิภาพ” หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพกิจกรรมการเรียนการสอนเบื้องต้นของแต่ละองค์ประกอบตามกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 เมื่อต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะพิสัยเป็นเวลานาน ซึ่งมีความหมายดังนี้

เกณฑ์ 75 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้แก่ ใบบงาน แบบทดสอบย่อย ระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้

เกณฑ์ 75 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ได้แก่ ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

“นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1” หมายถึง ประชากรกลุ่มตัวอย่างทดลองแผนกวิชาช่างเทคนิคอุตสาหกรรม จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนของวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 เป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สอนสังคมศึกษาระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป

1.6.2 เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
2. การสอนที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ
3. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
4. การประเมินความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดีของสังคม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรูปแบบการเรียนการสอน ได้มีผู้เชี่ยวชาญเสนอไว้ในประเด็นสำคัญ ๆ ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังนี้

2.1.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

วีณา ประชาณุกุล และประสาธ เนืองเฉลิม (2554, น.112-113) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการการเรียนรู้หรือการสอนที่เป็นรูปแบบนั้นยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

ทิศนา ขัมมณี (2556, น.221) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ

รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

Saylor, et al. (1981) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นแบบหรือแผน (Pattern) ของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่งมีความแตกต่างกันเพื่อจุดมุ่งหมายหรือจุดเน้นเฉพาะอย่างหนึ่งอย่างใด

Anderson (1999, pp.72-74) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ออกแบบขึ้นเพื่อทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ต้องการ

Joyce and Showers (2004, pp.11-25) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นแผนการสอนหรือรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียน หรือสอนเสริม เพื่อปรับสื่อการสอน เช่น หนังสือพิมพ์ เทป โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรของรายวิชาที่สอนแต่ละรูปแบบให้แนวทางว่าครูจะต้องเตรียมการสอนอย่างไร ดำเนินการสอนอย่างไร จึงจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

Joyce, Weil and Calhoun (2009) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่าเป็นแผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้เพื่อการสอนในห้องเรียนโดยตรงหรือการสอนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งรวมทั้งหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรรายวิชาแต่ละรูปแบบทาให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

จากนิยามและความหมายที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนจึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธีและสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน กับแต่ละสถานการณ์ และตามสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน การสอนแบบบรรยายอย่างเดียวไม่เพียงพอ ครูผู้สอนต้องใช้วิธีสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายเข้ามาใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งวิธีการสอนต่างๆเพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เต็มศักยภาพมากที่สุด

2.1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบได้ดำเนินการ เพื่อสนองจุดมุ่งหมายของโครงการ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณารูปแบบการเรียนการสอนที่นักการศึกษาได้เสนอไว้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยมีสาระที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทิตินา แคมมณี (2556, น.222) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนว่าจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ

2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

Joyce and Weil (2004, p. 58) ได้นำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ และทฤษฎีการสอนต่าง ๆ มาจัดเป็นระบบที่เรียกว่า รูปแบบการสอน สามารถนำไปใช้สอนได้ทุกวิชา และใช้กับผู้เรียนทุกระดับโดยดัดแปลงให้เหมาะสม มีองค์ประกอบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Orientation to the Model) ได้แก่ เป้าหมายของรูปแบบ (Goal) ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions) หลักสำคัญ (Major concepts) ที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Model of Teaching) มี 4 ส่วน

1. ขั้นตอนของรูปแบบ (Syntax หรือ Phases) เป็นการจัดเรียงกิจกรรมเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการสอนแตกต่างกันไป

2. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

3. หลักการแสดงการตอบสนอง การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ (Principle of Reaction) เป็นการบอกวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำอาจเป็นการให้รางวัลการสร้างบรรยากาศอิสระ โดยไม่มีการประเมินว่าถูกหรือผิด

4. สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน (Support System) เป็นการบอกเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผล เช่น การฝึกทักษะ ผู้เรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่และด้วยอุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริง

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำและการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น เช่น จะใช้กับเนื้อประเภทใดจึงจะเหมาะสมและใช้กับระดับใด

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects) กล่าวถึงแต่ละรูปแบบจะเกิดผลทางตรงและทางอ้อมมาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่เกิดแฝงไปกับผลการสอนเพื่อที่จะสามารถใช้เป็นสิ่งที่พิจารณาเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Joyce and Weil (2004, p. 58) ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน เช่น จิตวิทยา การเรียนรู้และทฤษฎีการสอนต่าง ๆ เพื่อนามาจัดเป็นระบบรูปแบบการเรียนการสอน
2. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน
3. ขั้นตอนการสอนหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นการจัดเรียงกิจกรรมเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการสอนแตกต่างกันไป
4. ระบบสังคม บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน เป็นการอธิบายบทบาทของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน
5. หลักการตอบสนอง การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ เป็นการบอกวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ อาจเป็นการให้รางวัล การสร้างบรรยากาศอิสระโดยไม่มีประเมินว่าถูกหรือผิด
6. ระบบสนับสนุน สื่อ อุปกรณ์และทรัพยากรการเรียนรู้ ผลที่เกิดกับผู้เรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการบอกเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.1.3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

Joyce and Weil (2004) ได้เสนอหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ และจะต้องมีการศึกษาวิจัย ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
2. เมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายจะต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบที่พัฒนาขึ้น
3. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน อาจออกแบบให้ได้ใช้อย่างกว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้
4. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ยึดถือเป็นหลักในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นารูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลัก ก็จะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนารูปแบบไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม แต่ก็อาจได้ผลสำเร็จลดน้อยลงไป

หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มีหลักสำคัญ ประกอบด้วย

1. รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ

1.1 เมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายจะต้องมีการวิจัย เพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

1.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน อาจออกแบบให้ใช้ได้ใช้อย่างกว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

1.3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ยึดถือเป็นหลักในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นารูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักก็จะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม

2. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน

Joyce and Weil ได้นำเสนอรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เป็นที่มาของรูปแบบการสอน (Orientation to the Model) ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎี ข้อสมมุติที่รองรับรูปแบบหลักการ และโมโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Model of Teaching) มี 4 ตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนของรูปแบบ (Syntax หรือ Phases) เป็นการจัดเรียงตามลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการสอนแตกต่างกัน

2. ระบบสังคมของรูปแบบ (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละรูปแบบ บทบาทของผู้สอนจะแตกต่างกันไป ในแต่ละรูปแบบการเรียนการสอน

3. หลักการตอบสนองของรูปแบบ (Principle of Reaction) เป็นการบอกวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ อาจเป็นการให้รางวัล พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศอิสระและไม่มีการประเมินว่าถูกหรือผิด

4. ระบบสนับสนุนของรูปแบบ (Support System) เป็นการบอกเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผล เช่น การสอนฝึกทักษะ ผู้เรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่ด้วยอุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริง ๆ

ส่วนที่ 3 การนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น เช่น จะใช้กับเนื้อหาประเภทใดใช้กับผู้เรียน

ระดับใดจึงจะเหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำอื่น ๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนนั้นมีประสิทธิผลที่สุด

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects) เป็นการบอกให้รู้ว่าแต่ละรูปแบบจะเกิดอะไรบ้างกับผู้เรียน โดยผลทางตรงมาจากการสอนของผู้สอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน หรือผลทางอ้อมมาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นแฝงไปกับผลการสอนซึ่งสามารถใช้เป็นข้อพิจารณาในการเลือกรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในห้องเรียน

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผู้วิจัย พบว่าแนวทางของ Joyce and Weil (2004) เป็นแนวทางที่ผู้สอนจะสามารถเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยการฝึกฝนตนเองให้สามารถใช้รูปแบบการสอนจนเกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Strategies) ของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของการให้การศึกษาตามทฤษฎีการศึกษายุคใหม่ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางและหลักการของ Joyce and Weil มาเป็นหลักในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ได้ดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 หลักการ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน
- องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน
- องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการสอนหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
- องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน
- องค์ประกอบที่ 5 หลักการตอบสนอง การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์
- องค์ประกอบที่ 6 ระบบสนับสนุน สื่อ อุปกรณ์และทรัพยากรการเรียนรู้ ผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.2 การสอนที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ

การคิดเป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป้นไปตามธรรมชาติมนุษย์ใช้ในการสร้างความคิดรวบยอด การจำแนกความแตกต่าง การจัดกลุ่มและการกำหนดชื่อเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ได้รับและกระบวนการแปลความหมายของข้อมูลรวมไปถึงการสรุปอ้างอิงด้วยการจำแนกรายละเอียด การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งข้อมูลที่นำมาใช้อาจจะเป็นความจริงที่สัมผัสได้หรือเป็นเพียงจินตนาการที่ไม่อาจสัมผัสได้ ตลอดจนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการนำเกณฑ์ต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้อย่างสมเหตุสมผล การคิดจึงเป็นผลที่เกิดจากการที่สมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัว และประสบการณ์ส่วนตัวดั้งเดิมของมนุษย์ (อุษณีย์ โพธิ์สุขและคณะ, 2544, น. 11) จึงเป็นเรื่องที่มี

ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อมนุษยเรา และได้มีผู้ที่สนใจให้ความหมายเกี่ยวกับการคิดไว้หลายแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

2.2.1 ความหมายของการคิด

เกศแก้ว ชื่นใจ (2550, น. 7) ได้ให้ความหมายของการคิด (Thinking) ไว้ว่าการคิดหมายถึง พฤติกรรมทางสมองซึ่งเกิดจากการเคลื่อนที่ของคลื่นสมอง (Electro Encephalo Gram) ให้อัตววิทยา EEG) ทำให้เกิดพลังงานไฟฟ้าขึ้นที่สมอง ดังนั้นบุคคลที่ใช้ความคิดบ่อย ๆ จึงรู้สึกเครียดหรือปวดศีรษะ เพราะมีพลังงานไฟฟ้าเกิดขึ้นมาก

ธัญสิดา อินถา (2556, น. 15) ได้ให้ความหมายการคิดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสมอง โดยมีกระบวนการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ปรากฏขึ้นในความคิดหรือจิตใจ

เกศแก้ว ชื่นใจ (2558, น. 8) ให้ความหมายของการคิดว่าเป็นกระบวนการทางสมอง เมื่อได้รับการกระตุ้นก็จะแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบธรรมชาติ เช่น การพูดการอธิบาย แสดงความคิดเห็น การเขียน วิพากษ์วิจารณ์

ชัยศักดิ์ ลีลาจรัสกุล (2558, น. 3) กล่าวไว้ว่า การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองในการปรับโครงสร้างโดยการใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้สัมพันธ์กับความจริงที่ได้รับจากข้อมูลใหม่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความคิดใหม่

จากนิยามและความหมายที่ได้กล่าวถึงหลักการคิดสามารถสรุปได้ว่าการคิดเป็นกระบวนการทางสมองของแต่ละบุคคล เพื่อทำการตอบโต้กับสิ่งเร้าที่มากระตุ้น ซึ่งการคิดเป็นนามธรรมไม่สามารถสังเกตได้ แต่จะสามารถสังเกตได้โดยผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละบุคคล และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ สังคมรอบข้างจะมีอิทธิพลต่อการคิดของบุคคล

2.2.2 การสอนที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ

การสอนที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ เป็นวิธีการสอนคิดที่ผสมผสานการคิดระดับสูงกับหลักสูตรที่โรงเรียนนั้นใช้อยู่ การสอนคิดที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ 4 วิธีต่อไปนี้ มาจากผลการวิจัยของกลุ่มผู้สนใจเกี่ยวกับทักษะด้านความรู้จากมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด ซึ่งการสอนคิดด้วยวิธีต่าง ๆ ต่อไปนี้ ครูสามารถประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับแต่ละเนื้อหาสาระของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิดทุกแบบ คือ

2.2.2.1 การสอนคิดจากเรื่องที่กำหนด โดยเลือกเรื่องจากหลักสูตร ฝึกใช้ความคิดและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์หรือคิดแบบอื่น

2.2.2.2 การสอนคิดด้วยการสอนลักษณะต่าง ๆ ของการคิดโดยนำกระบวนการคิดและทักษะการคิด แต่ละแบบมาสอนและฝึกปฏิบัติ เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือลักษณะนิสัยเจตคติที่เกี่ยวกับการคิด

2.2.2.3 การสอนคิดโดยการถ่ายโยง หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียน สิ่งที่อยู่
สถานการณ์หรือบริบทอื่น ๆ

2.2.2.4 การสอนคิดโดยใช้การประเมินผล เป็นการสอนคิดที่มีเป้าหมาย โดยมีการ
กำหนดมาตรฐานการคิดแต่ละประเภท ดังนั้นการคิดเฉพาะอย่างและทำความเข้าใจกับวิธีการปฏิบัติที่
ต้องให้นักเรียนปฏิบัติ จึงเป็นการฝึกคิดที่ใช้การประเมินผลเป็นหลัก

2.2.3 แนวทางการสอนคิดแต่ละวิธี

วิธีการสอนโดยการเลือกเนื้อหาบางส่วนจากหลักสูตร (Thinking Through Think Point Approach) เป็นเทคนิคการสอนคิดที่นำเนื้อหาหรือหน่วยการเรียนรู้ หรือเนื้อหาบางส่วนมาให้นักเรียน
ได้ฟัง คิด และพัฒนาทักษะการคิดประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดและ
ลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ ได้ ใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร โดยนำประเด็นต่าง ๆ ในแต่
ละเรื่อง เป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกคิด เช่น เนื้อหาที่ผู้เรียนเรียนมาบ้างแล้ว หรือจะต้องเรียนต่อไป
ดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนลึกซึ้งมากขึ้น รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี
วิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์ สรุปก็คือ ครูสามารถเลือกเรื่องหรือกำหนดหัวเรื่อง เพื่อการฝึกคิด
อย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์ได้ เพราะเรื่องที่น่ามาใช้ฝึกคิด ทำได้ทันที เช่น ต้องการให้นักเรียน
สืบเสาะสำรวจสาระสำคัญด้วยการกำหนดเรื่องหรือประเด็นจากเนื้อหาหลักสูตร เพื่อให้ฝึกคิดและยัง
ช่วยให้นักเรียนจัดการกับความรู้เรื่องใหม่ ๆ ต่อไปได้ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้คือ

2.2.3.1 มองหาประเด็นหรือเลือกเรื่องที่นักเรียนจะต้องตัดสินใจ หรือมีการประเมิน
หลักฐานที่ปรากฏ นำมาให้นักเรียนได้ฝึกคิดและสืบค้นหาข้อมูลเรื่องที่เป็นปัญหา โดยเปิดโอกาสให้
นักเรียนในการให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนด หรือประเด็นที่แตกต่างกัน เป็นต้น

2.2.3.2 เลือกทักษะการคิดที่เหมาะสมกับประเด็นที่เลือกมาให้นักเรียนได้ฝึกคิด
นอกจากจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ยังฝึกการเป็นนักคิดที่ดีในการแก้ปัญหา

2.2.3.3 สำรวจเรื่องที่ให้คิด โดยการร่วมมือกันในชั้นเรียน พยายามจูงใจให้นักเรียน
มองเห็นว่าโอกาสที่จะได้ใช้ทักษะการคิดที่ดีนั้นมีอยู่รอบตัวเอง

2.2.3.4 เลือกประเด็นหรือเรื่องที่จะต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดให้ลึกซึ้งมากขึ้น
และที่สร้างสรรค์ โดยนำความรู้ที่ได้มาก่อนหน้านั้นเป็นประเด็นหรือจุดที่จะฝึกคิดต่อไป

2.2.3.5 การเริ่มค้นฝึกคิด ซึ่งนักเรียนควรให้คิดเรื่องที่สำคัญที่สุดโดยอาจจะเริ่มต้นด้วย
คำถามปลายเปิดหรือให้บอกเหตุผลทั้งข้อดี ข้อจำกัดของเรื่องนั้น

2.2.3.6 ฝึกนักเรียนให้มองประเด็นหรือจุดที่จะฝึกคิดจากทุกแหล่งเรียนรู้ เช่น
นวนิยาย หนังสือพิมพ์ หรือจากตำรา การสอนคิดด้วยวิธีดังกล่าว ครูผู้สอนอาจเคยใช้วิธีนี้มาก่อน
แต่ไม่ได้เน้นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดโดยตรง ผู้เรียนจึงรู้แต่เนื้อหาสาระแต่เพียงอย่างเดียว

2.2.4 วิธีคิดจากลักษณะของการคิดที่ดี (Thinking Through Dispositions Approach)

ลักษณะของการคิด หมายถึง แนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมทางสติปัญญาที่ดี และเฉพาะอย่างที่เหมาะสม ซึ่งก็คือ รู้เกี่ยวกับการคิดของตนเองและมีทักษะในการคิดนั่นเอง บ่อยครั้ง จะเข้าใจว่าการคิดที่ดีคือ การมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ แต่การเป็นนักคิดที่ดี (Good Thinking) คือ การมีลักษณะการคิดที่ดีแต่ละแบบแต่ละประเภท ซึ่งรวมถึง แรงจูงใจ ค่านิยม เจตคติและลักษณะนิสัยในการคิดของบุคคลนั้น ๆ ด้วย การสอนคิดด้วยวิธีที่ปฏิบัติได้ เช่น ฝึกให้คิดด้วยวิธีคิดตามรูปแบบหรือใช้วิธีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับและการอธิบายโดยตรงเกี่ยวกับพฤติกรรมความคิดที่ดีที่ประกอบด้วยลักษณะการคิดที่พึงประสงค์ (Thinking Through Dispositions Approach) การสอนคิดด้วยวิธีดังกล่าวมีความเชื่อพื้นฐานดังนี้คือ ลักษณะการคิดที่ดี (Thinking Dispositions) สอนได้และเรียนรู้ได้ การได้รู้เกี่ยวกับลักษณะการคิดแต่ละอย่าง ช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้วิธีที่จะเข้าถึงความรู้ใหม่ด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การคิดที่ดีต้องเริ่มต้นด้วยการ สังเกตและการค้นหา ผู้เรียนจะต้องไวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะประยุกต์ใช้ทักษะการคิดแต่ละประเภท ซึ่งผู้เรียนจะขาดคุณลักษณะในด้านนี้ ทำให้คิดไม่ทันการหรือคิดไม่ถูกต้องในการแก้ปัญหาต่าง ๆ วิธีสอนคิดจากลักษณะการคิดมีวิธีการดำเนินการดังนี้

2.2.4.1 เลือกเรื่อง ประเด็นหรือแนวคิดที่ต้องเรียนและใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง รวมถึงสถานการณ์ที่นักเรียนจะต้องตัดสินใจ ความคิดรวบยอดที่ผู้เรียนต้องรู้หรือเรื่องที่จะต้องมีการประเมิน ต้องใช้ทางเลือกหลายอย่าง หรือใช้มุมมองที่แตกต่างจากเดิม และพยายามหาวิธีจูงใจให้ผู้เรียนเกิด ความรู้สึกที่ไวต่อเหตุการณ์เหล่านี้

2.2.4.2 สอนลักษณะต่าง ๆ ของการคิดที่ดี พร้อมกับช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจกับ เรื่องที่นำมาให้ฝึกคิด เรียนรู้การคิดด้วยการปฏิบัติควบคู่กับเรียนเนื้อหา เช่น การสร้างทางเลือกที่ หลากหลาย การแสวงหามุมมองอื่น ๆ การค้นหาปัญหา การหาสิ่งที่แอบแฝงและการให้เหตุผลที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย นักเรียนส่วนใหญ่ที่ขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์ ควรสอน และอธิบายให้ชัดเจนว่าจะคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างไร

2.2.4.3 ให้นักเรียนศึกษา สืบรวจ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียนที่ต้องใช้ความคิดร่วมกับ เพื่อน ซึ่งจะให้นักเรียนมองเห็นโอกาสที่จะฝึกคิดที่อยู่รอบตัวเองมากมายหลายเรื่อง

2.2.4.4 ส่งเสริมกระตุ้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนในชั้นเรียน เช่น บางครั้ง นักเรียนอาจจะร่วมมือกันคิดแก้ปัญหา หรือบางวันนักเรียนอาจร่วมปฏิบัติงานกับครู กับผู้อื่น ๆ หรือ ปฏิบัติงานตามลำพัง เพื่อให้โอกาสที่หลากหลายในการคิด

2.2.4.5 นอกจากการปลูกฝังลักษณะการคิดในชั้นเรียนแล้ว จะต้องมีการประเมินผล โดยเน้นการคิดเป็นสำคัญด้วยหลาย ๆ วิธี เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ การใช้รูบริกซ์ (Rubrics) ในการ

ประเมินผลตนเอง ประเมินผลโดยเพื่อนและแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ เพื่อจะวัดและประเมินการปฏิบัติที่บ่งบอกถึงการคิดของผู้เรียนนั่นเอง

2.2.4.6 ให้ผู้เรียนได้รู้และเรียนเกี่ยวกับคำสำคัญและคำศัพท์ที่เน้นการคิดเป็นสำคัญ โดยผสมผสานคำเหล่านี้ให้เข้ากับบทเรียนหรือเนื้อหาที่เรียน เช่น แทนที่จะถามว่า “นักเรียนคิดอย่างไร” อาจใช้คำถามว่า นักเรียนสงสัยหรือคาบคอะอะไร? ซึ่งผู้เรียนได้เรียนรู้คำเกี่ยวกับการคิดมากเท่าใด เขาจะแนวโน้มที่จะเข้าใจกระบวนการคิดต่าง ๆ ยิ่งขึ้น

2.2.4.7 ให้ตัวอย่างรูปแบบการคิดที่ดีหลาย ๆ แบบ โดยพิจารณาว่าลักษณะใด การกระทำแบบใดที่จัดเป็นการคิดที่ดี การมีความสามารถในการคิดนั้นได้อย่างไร แสดงให้เห็นหรือปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ครูอาจจะไม่แสดงแบบเอง แต่ให้ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญขึ้นมาสอนและแสดงแบบการคิดประเภทต่าง ๆ แทนก็ได้ โดยให้มีการอภิปรายร่วมกันกับนักเรียนเกี่ยวกับประเภทการคิดที่บุคคลนั้นแสดงให้เห็นหรือครูพูดให้นักเรียนฟังด้วยตัวเอง

2.2.4.8 กระตุ้นและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการคิด ทักษะการคิดจะพัฒนาได้น้อยถ้าผู้เรียนไม่อดทน ไม่หุ่มเห ใสใจที่จะฝึกคิดอย่างสม่ำเสมอ ครูคงพยายามหาวิธีที่ทำให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การคิดแบบต่าง ๆ เช่น ความใจกว้าง การคิดอย่างไตร่ตรอง การจัดการกับการคิด การใฝ่รู้ การเป็นคนช่างสงสัย อดทน มีความรอบคอบและซื่อสัตย์ โดยหาวิธีที่จะเชื่อมค่านิยมเกี่ยวกับการคิด เจตคติและทักษะจากเรื่องหนึ่งสู่อีกเรื่องหนึ่งหรือจากบริบทหนึ่งสู่อีกบริบทหนึ่งก็ได้ ซึ่งหมายความว่าให้มีเจตคติ ค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการคิดในทุก ๆ เรื่องนั่นเอง

2.2.5 จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิด

การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดสามารถทำได้หลายวิธี แต่ครูต้องรู้ชัดเจนว่าเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการคืออะไร เช่น

2.2.5.1 ถ้าต้องการให้นักเรียนรู้จักทักษะการคิด ต้องรู้ชัดเจนว่าครูสามารถดำเนินการสอนด้วยวิธีใดก็ได้ เพื่อให้ตอบและอธิบายได้ว่าทักษะการคิดอะไร หมายความว่าอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร และทักษะการคิดมีอะไรบ้าง

2.2.5.2 ถ้าต้องการให้มีกระบวนการคิด มีวิธีคิดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายความว่า รู้กระบวนการคิดและปฏิบัติได้ นำไปใช้ได้ อาจจะดำเนินการสอนด้วยการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติกระบวนการคิด ขั้นตอนการคิด หรือเทคนิคการคิดแต่ละแบบก็ได้ หรืออาจจะดำเนินการให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยนำขั้นตอน กระบวนการหรือเทคนิควิธีมาให้ปฏิบัติทีละขั้นตอนจนเกิดความเข้าใจทุกขั้นตอนด้วยตนเอง

2.2.5.3 ถ้าต้องการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดที่นำไปสู่นักคิดที่มีประสิทธิภาพ และเป็นบุคคลที่มีความคิด มีทักษะการคิด คิดเป็น ตัดสินใจเป็น แก้ปัญหาเป็นและมีความคิดสร้างสรรค์ จำเป็นต้องมีการบูรณาการ (Infusion) การสอนให้คิดเป็นและฝึกทักษะการคิดทุก ๆ ประเภทในกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องเรียนรู้ทุกระดับชั้นและต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งหมายความว่าครูจะต้องรู้จักทักษะการคิด ลักษณะการคิดในแต่ละประเภท รู้จักเทคนิคพัฒนาทักษะการคิด วิธีและกิจกรรมการฝึกคิดต่าง ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดให้กับผู้เรียน รวมทั้งที่คิดเป็นกระบวนการคิดเป็นระบบ ซึ่งจะต้องบูรณาการทักษะการคิดแบบต่าง ๆ มาใช้เพื่อจะได้สามารถคิดหาคำตอบหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

วิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุดในการพัฒนาทักษะการคิด คือ การใช้คำถามที่ถูกต้อง เมื่อใดก็ตามที่จะถามคำถามหรือใช้คำถามที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นกระบวนการคิดของนักเรียน การเรียนรู้ของนักเรียนจะสนุกสนานมากขึ้น ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม คำถามประเภทต่าง ๆ จะต้องอาศัยระดับการคิดที่แตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะแนวคิดของ บลูม (Bloom's Taxonomy) ที่ได้กำหนดพฤติกรรมขั้นตอนการเรียนรู้ไว้ชัดเจนและลำดับขั้นของกระบวนการคิด 6 ประเภท ตามลำดับดังนี้ คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจและการนำไปใช้ จัดเป็นการคิดที่เป็นรูปธรรม (Concrete Thinking) การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ การประเมินผล จัดเป็นการคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Thinking) หรือที่เรียกว่าทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) โดยมีรายละเอียดของการเรียนรู้แต่ละประเภท ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ความสามารถในการจำ การระลึกได้ถึงข้อมูลที่เรียนไปแล้ว คำถามประเภทความรู้จึงมีคำตอบเดียว เพราะเป็นการถาม ความจำ ข้อเท็จจริง สาระเนื้อหาที่เป็นความจริง คำถามที่จะใช้ประกอบด้วยคำต่างต่าง ๆ ต่อไปนี้ ใคร อะไร เมื่อไร ที่ไหน มากน้อยเท่าไร ให้บอกอธิบาย เป็นต้น นักเรียนไม่ได้ใช้การคิดสำหรับการตอบคำถามเลย

2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง ความสามารถในการบอก การอธิบาย ความหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจ คำที่ใช้ในการถามความเข้าใจ เช่น ให้อธิบาย พรรณนา ทำทนาย ระบุ บอกความแตกต่าง ให้แปลความ ตีความหมายและขยายความ เป็นต้น นำเรียนได้ใช้ความคิดบ้างเล็กน้อย

3. การนำไปใช้ (Application) หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่ไม่คุ้นเคย คำที่ใช้ในการถามเกี่ยวกับการนำไปใช้ เช่น ให้สาธิต ให้ประยุกต์ ให้แสดง ให้ตรวจสอบ ให้ขยายความ ให้จำแนก ให้ทดลอง เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ นักเรียนได้ใช้การคิดมากขึ้นกว่าเดิม

4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความสามารถในการแจกแจง แยกแยะแยกย่อย การทำให้นักเรียนจะใช้การคิดมากขึ้นในส่วนย่อยและรายละเอียดของข้อมูลความรู้ คำที่ใช้ตามเกี่ยวกับการให้วิเคราะห์ เช่น อะไรคือความแตกต่าง อะไรคือความคล้ายคลึงกัน อะไรคือตัวร่วม เช่น ให้วิเคราะห์ ให้เปรียบเทียบ ให้แยก ให้จัดกลุ่ม ให้บอกความสัมพันธ์ เป็นต้น

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวมส่วนย่อยเป็นส่วนใหญ่ หรือเป็นสิ่งใหม่ โดยใช้ความรู้และทักษะที่มีอยู่เดิมเชื่อมโยงส่วนย่อยให้เป็นแบบแผนใหม่ สิ่งใหม่ คำถามที่ใช้ถามสังเคราะห์ เช่น ให้เชื่อมโยง ให้จัดใหม่ ให้ชี้แทน สร้างหรือให้ออกแบบ นักเรียนได้ใช้การคิดมากที่สุด

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตัดสินให้คุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด คำที่ใช้ในการถามให้ประเมินผล เช่น ให้ประเมิน ตัดสิน วัด เลือกรूप เปรียบเทียบหรือสรุปผล นักเรียนได้ใช้การคิดมากที่สุด รวมทั้งใช้ข้อมูลจากขั้นต้น

2.2.5 การใช้เทคนิคคำถามเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด โดยนักวิชาการต่าง ๆ

2.2.5.1 คำถามจำแนกได้หลายรูปแบบและหลายระดับ เช่น (Cruniton and Krabs, 1982) จำแนกคำถามเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) ระดับความรู้ความจำ (Recall)
- 2) ระดับความเข้าใจ (Comprehension)
- 3) ระดับวิเคราะห์ (Analyses)
- 4) ระดับประเมินค่า (Evaluation)

2.2.5.2 Callanhan and Clark (1988) จะแยกคำถาม 4 ประเภท

- 1) ประเภทความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Memory)
- 2) ประเภทให้รายละเอียดก่อนตอบ (Convergent)
- 3) ประเภทให้คิดคำตอบให้หลาย ๆ คำตอบ (Divergent)
- 4) ประเภทให้ประเมินค่า (Evaluation)

2.2.5.3 Bloom (1966) จำแนกคำถามเป็น 6 ประเภท หรือ 6 ระดับ คือ

- 1) ประเภท/ระดับความรู้ (Knowledge)
- 2) ประเภท/ระดับความเข้าใจ (Comprehension)
- 3) ประเภท/ระดับการนำไปใช้ (Application)
- 4) ประเภท/ระดับการวิเคราะห์ (Analyses)
- 5) ประเภท/ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis)
- 6) ประเภท/ระดับการประเมินค่า (Evaluation)

2.2.5.4 สำนักงานการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ (2558) ได้การจัดการเรียนการสอน สำหรับนักรูปแบบการสอนนักพัฒนาหลักสูตรและผู้นำหลักสูตรไปใช้ก็คือ หลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด (Thought – Filled Curriculum) ที่ประกอบด้วย

- 1) การเรียนรู้เพื่อการคิด (Learning to Think)
- 2) การคิดเพื่อเรียนรู้ (Thinking to Learn)
- 3) การคิดร่วมกันหรือการร่วมกันคิด (Thinking Together)
- 4) การคิดเกี่ยวกับการคิดของตนเอง หรือ Metacognition (Thinking About our own Thinking)
- 5) การคิดกว้างขวาง ลึกซึ้ง (Thinking Big)

จากหลักการทั่วไปและแนวคิดกล่าวสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมืองนั้นจะต้องเรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ และเรียนรู้และฝึกการคิดแก้ปัญหาในเวลาเดียวกัน ซึ่งจากการค้นคว้าผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิด ทำให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้คำถามต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง กว้างไกล ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดและข้อเท็จจริงต่าง ๆ จึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีประโยชน์ต่อผู้เรียนมากกว่าการให้ท่องจำหรือจำในเนื้อหาเหล่านั้น

2.3 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปพร้อมกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560 จุดเน้นด้านการแก้ปัญหา และสมรรถนะที่สำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ

2.3.1 ความหมายของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

วรภัทร์ ภูเจริญ (2543, น. 8) ได้ให้ความหมายของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ว่าเป็นการคิดที่มุ่งหาคำตอบและวิธีแปลกใหม่จากเดิมมีคุณค่าประกอบด้วยความคิดเอกลัคนัยและอเนกนัยในรูปแบบและวิธีการที่ส่งเสริมกันอย่างเหมาะสมเป็นความสามารถทางการคิดที่มีกระบวนการครบวงจรจนได้คำตอบ

สรวงสุดา ปานสกุล (2545, น. 8) ได้ให้ความหมายของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถทางการคิดหาคำตอบหรือวิธีการแก้ปัญหาประกอบด้วย ความคิดเอกลัคนัยที่อาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม และความคิดอเนกนัยจากความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมกันอย่างเหมาะสม เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นทุติยภูมิที่มีลักษณะเป็นกระบวนการครบวงจรที่สามารถพัฒนาได้ มีความแตกต่างจากการแก้ปัญหาโดยทั่วไป คือ มีการนำเสนอแนวคิดการแก้ปัญหาใหม่ ๆ นอกเหนือ

ไปจากการหาวิธีแก้ปัญหาด้วยการรวบรวมความรู้และประสบการณ์เดิม เป็นความคิดที่มีขั้นตอนและมีลักษณะกระบวนการ

กรมวิชาการ (2546, น. 8) ได้ให้ความหมายการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงรูปแบบการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่วางโครงสร้างไว้อย่างดี มีความมุ่งหมายให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ยุ่งยากโดยมีทางออกในรูปแบบใหม่และมีประสิทธิภาพ

สมปอง เพชรโรจน์ (2549, น. 54) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถในการคิดหาคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างไปจากการแก้ปัญหาโดยทั่วไป ซึ่งมีความแปลกใหม่หลากหลายและมีความซับซ้อน เป็นกระบวนการทางความคิดที่ประกอบด้วยความคิดเอกลัทธิจากความรู้และประสบการณ์เดิม และความคิดอเนกนัยจากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งส่งเสริมกันอย่างเหมาะสม ทำให้ได้ทางเลือกในการแก้ปัญหาที่คิดค้นไว้หลาย ๆ ทาง และสามารถตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

ภัทรภร แสงไชย (2551, น. 47-48) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถทางการคิดของแต่ละบุคคลในการแสวงหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม และมีคุณค่าเป็นประโยชน์ เป็นความคิดที่มีระบบ เป็นลักษณะเฉพาะภายในตัวของแต่ละบุคคลที่สามารถพัฒนาได้

อรวรรณ ต้นสุวรรณรัตน์ (2552, น. 21) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการในการคิดหาคำตอบ หรือวิธีการในการแก้ปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากการคิดแก้ปัญหาตามปกติ การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้คิดหาวิธีการที่แปลกใหม่แตกต่างจากเดิม มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยความคิดเอกลัทธิและอเนกนัยในรูปแบบและวิธีส่งเสริมกันอย่างเหมาะสม ทำให้ได้ทางเลือกในการแก้ปัญหาที่คิดค้นไว้หลายทาง และสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ปัญหานั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

ธัญญารัตน์ โภมลเกียรติ (2557, น. 48) กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถทางการคิดของแต่ละบุคคลในการแสวงหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาที่มีความแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม และมีคุณค่าเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นการผสมผสานอย่างเหมาะสมระหว่างการคิดเอกลัทธิ เป็นความคิดทางเดียวจากความรู้และประสบการณ์เดิม กับความคิดอเนกนัยเป็นความคิดหลายทิศทาง หลายแง่มุมจากความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์นี้เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้

Osborn (1993, p.76) ได้กล่าวไว้ว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางการคิดของมนุษย์ในการแสวงหาคำตอบและวิธีแก้ปัญหาจากการคิดที่มีระบบและเป็นการคิดที่เกิดจากการหยั่งรู้ได้เองเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยทักษะหลาย ๆ ทักษะที่สามารถพัฒนาได้

ด้วยการฝึกฝนจนชำนาญเช่นเดียวกับการพัฒนาทักษะทางกีฬา โดยอาศัยทั้งความสามารถเฉพาะตัว และการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการมุ่งหาคำตอบและแก้ปัญหา รวมถึงการพัฒนาภาวะที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยการทำงานร่วมกันระหว่างการคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิจารณ์ การคิดสร้างสรรค์ทำได้โดยให้คิดลึกและหลากหลายที่สุดปราศจากการตัดสินความคิดต่าง ๆ ว่าดีหรือไม่ จนถึงระยะหนึ่งจึงพิจารณาความคิดเหล่านั้นด้วยการคิดวิจารณ์ ในการเลือก และประเมินวิธีการแก้ปัญหาจนได้วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหาและนำไปแก้ปัญหา โดยเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาได้และควบคุมตนเองได้เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาคด้วยความรอบคอบ และสมบูรณ์

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อก้าวเข้าสู่ความเจริญ เช่น สาธารณสุข การศึกษา เทคโนโลยี สิ่งก็ตามมากับความเจริญอย่างเลี่ยงไม่ได้ คือ การเกิดปัญหา ดังมีคำกล่าวที่ว่า ตามปกติของชีวิตมนุษย์ ย่อมจะต้องประสบกับปัญหา การงานชนิดใดก็ย่อมประกอบด้วยปัญหา (พุทธทาสภิกขุ, 2547, น. 8) โดยที่ปัญหานั้นเกิดขึ้นตลอดเวลา ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมักจะเป็นปัญหาที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน การแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการเปลี่ยนด้านลบให้เป็นด้านบวก กล่าวคือเป็นการใช้สมองในการคิด เรียนรู้และยังเป็นกระบวนการลดความเบี่ยงเบน (ด้านลบ) ของปัญหาให้เป็นวัตถุประสงค์ (ด้านบวก) และลดความเบี่ยงเบน (ด้านลบ) ของสาเหตุ ให้เป็นเป้าหมาย (ด้านบวก) โดยประกอบด้วย กิจกรรมหลายอย่างต่อเนื่องกัน ผู้แก้ปัญหาต้องพยายามปรับปรุงตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เราคาดหวังเพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

สิทธิชัย ชมพูพาทย์ (2554) ได้สังเคราะห์แนวคิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ และได้สรุปเป็นขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คือ กระบวนการแก้ไขสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเป็น ขั้นตอนของการบรรลุความต้องการหรือวัตถุประสงค์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิจารณ์ การใช้ความคิดทั้งสองที่กล่าวถึง ได้แก่ ผู้แก้ไขปัญหาคจะใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดวิธีการแก้ปัญหา ให้ลึกและความมีหลากหลายโดยปราศจากการตัดสินว่าดีหรือถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจึงประเมินและ เลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้การคิดวิจารณ์ เพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด พร้อมทั้งนำวิธีการ แก้ปัญหานั้นมาวางแผนการแก้ปัญหานั้นบนเงื่อนไข บริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ และนำแผนการแก้ปัญหา ไปปฏิบัติ โดยเชื่อมั่นว่าสามารถแก้ปัญหาและกำกับตนเองขณะทำการแก้ปัญหาได้ เพื่อสามารถ แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การเข้าถึงปัญหา เป็นขั้นของการทำความเข้าใจ รับรู้ความท้าทายที่จะ แก้ปัญหาจากสถานการณ์ การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน การระบุปัญหา

ที่แท้จริงและวางเป้าหมายในการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถเลือกใช้ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือใช้ทุกขั้นตอนตามความชัดเจนของปัญหา ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. การเห็นความสำคัญเป็นขั้นตอนการระบุและอธิบายความสำคัญของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในมุมมองของตนเองและผู้อื่น การสร้างความคิดที่เหมาะสมต่อปัญหา

2. การสำรวจข้อมูล เป็นการศึกษารายละเอียดของสถานการณ์หรือการสืบค้นข้อมูล เพื่อให้สถานการณ์มีความชัดเจน ประกอบด้วย การศึกษาลักษณะและสาเหตุของสถานการณ์ที่เป็นปัญหา รวมถึงความเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น โดยใช้การสำรวจข้อมูล ประเมินและเลือกใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

3. การระบุปัญหา เป็นการตัดสินใจว่าสถานการณ์ที่ศึกษานั้น ปัญหาใดเป็นปัญหาที่ต้องนำมาแก้ไขหรือเรียกว่าเป็น “ปัญหาที่แท้จริง” พร้อมทั้งวางเป้าหมายในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 การคิดวิธีการแก้ปัญหา เป็นการคิดหาวิธีแก้ปัญหาให้มากที่สุด โดยไม่มีการตัดสินใจว่าความคิดนั้นผิดหรือถูก ใช้หรือไม่ใช้ รวมถึงการปรับวิธีการแก้ปัญหาจากแนวคิดการแก้ปัญหาของผู้อื่น

ขั้นที่ 3 การเลือกและเตรียมการ คือ การทำให้วิธีการแก้ปัญหามีความชัดเจนในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น โดยการประเมินวิธีการแก้ปัญหานั้นได้วิธีการที่ดีที่สุด จากนั้นจึงพิจารณาสิ่งสนับสนุนและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกวิธีการแก้ปัญหา เป็นการคัดเลือกวิธีแก้ปัญหาโดยใช้เกณฑ์ในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา

2. การคาดการณ์ผลกระทบ เป็นการระบุเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นทั้งที่เป็นอุปสรรคและสิ่งสนับสนุนในระหว่างการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 การวางแผนการแก้ปัญหาคือการวางแผนทางการแก้ปัญหาโดยใช้ความสามารถและข้อจำกัดของบุคคล รวมถึงบริบท เงื่อนไข ทรัพยากร และอุปสรรค โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การประเมินงาน เป็นการระบุแนวทางและทรัพยากรที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา ภายใต้ เงื่อนไข ข้อจำกัด บริบท ข้อมูล หรือสิ่งสนับสนุนในการแก้ปัญหา

2. การออกแบบกระบวนการ เป็นการวางขั้นตอนและกิจกรรมการแก้ปัญหาจากการแนวทางและทรัพยากรที่มีอยู่และแบ่งหน้าที่สมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริง มีการกำกับตนเองในการแก้ปัญหา การเปรียบเทียบกิจกรรมและผลการแก้ปัญหากับเป้าหมายที่วางไว้ มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมแก้ปัญหา เมื่อการแก้ปัญหาเป็นไปตามที่วางแผนไว้ก็ให้การเสริมแรงแก่ตนเอง ซึ่งขั้นตอนนี้ประกอบด้วย

1. การลงมือปฏิบัติ เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผน สังเกตและสะท้อนระหว่าง การแก้ปัญหา รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการแก้ปัญหาให้เหมาะสมมากขึ้น

2. การเผชิญปัญหา เป็นการกำกับตนเองระหว่างการแก้ปัญหาประกอบด้วย การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การควบคุมตน และเสริมแรงตนเอง พิชญาณ์ พานะกิจ (2558) ได้สังเคราะห์วิธีจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เสริมสร้าง ทักษะความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์แล้วแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ความสามารถในการค้นพบความจริง (Fact Finding Ability) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาข้อมูลจากสถานการณ์หรือปัญหาที่กำหนดไว้ เพื่อการตัดสินใจและพิจารณา สภาพปัญหา ที่มี การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง

ขั้นที่ 2 ความสามารถในการค้นพบปัญหา (Problem Finding Ability) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและระบุสาเหตุของปัญหา

ขั้นที่ 3 ความสามารถในการค้นหาแนวคิด (Idea Finding Ability) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาแนวคิดหรือขอบเขตของปัญหาเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ความสามารถในการค้นหาคำตอบ (Solution Finding Ability) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเกณฑ์ที่ได้มาตรฐานและการแสดงรายละเอียดแต่ละขั้นตอนในการแก้ปัญหา โดยระบุผลที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน เพื่อเป็นทางเลือกที่ได้เลือกไว้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ความสามารถในการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ (Creating New Challenge Ability) หมายถึง การนำแนวคิดที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เป็นแนวคิดใหม่ หรือวิธีการใหม่ เพื่อการ สร้างสรรค์ผลงาน

Alex (1953, cited in Isaksen and Treffinger, 2004) ได้นำเสนอกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ในหนังสือ Applied Imagination เป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ซึ่งได้ บรรยายถึงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และเทคนิคการระดมสมองอย่างครอบคลุม ซึ่งประกอบ ไปด้วย 7 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ชี้ปัญหาที่เกิดขึ้น (Orientation) สามารถให้ทราบถึงประเด็นปัญหาที่ต้องการ จะใช้ความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการ แก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการแจกแจงข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ เลือกแนวทางที่เหมาะสมในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 สมมติฐาน (Hypothesis) หาทางเลือกที่เป็นไปได้หลาย ๆ ทางโดยใช้ความคิด

ขั้นที่ 5 การฟักความคิด (Incubation) เป็นการทำให้เกิดความคิดแวบแล้วกระจ่างขึ้น

ขั้นที่ 6 การสังเคราะห์ (Syntensis) บรรจุส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ขั้นที่ 7 การตรวจสอบ (Verification) คัดเลือกคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุด

รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Osborn ปี 1963 ในปี ค.ศ. 1963 Osborn ได้ย่อดำเนินการ 7 ขั้น ของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การค้นหาความจริง (Fact Finding) เป็นการระบุและชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริง และจัดเตรียมด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง

2. การค้นหาความคิด (Idea Finding) เป็นการกำหนดโครงสร้างความคิดชั่วคราว และการพัฒนาความคิดที่ประกอบด้วย การคัดเลือก การทบทวนขั้นตอน แก้ไขและการประกอบเข้าด้วยกัน

3. การค้นหาคำตอบ (Solution Finding) เป็นการประเมินที่หาคำตอบที่แท้จริง และให้การยอมรับด้วยการตัดสินใจและเป็นการนำคำตอบขั้นตอนสุดท้ายไปใช้

รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Torrance ปี 1965 เป็นรูปแบบการคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลงานที่แปลกใหม่ เป็นวิธีการที่ต้องการแก้ปัญหาประกอบด้วยโครงสร้างทางสติปัญญา ที่มีความพยายามในการแก้ปัญหาในลักษณะของการคิด แบบเบนิกนัย ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อให้แก้ปัญหาตั้งต้นที่ยุ่งเหยิง สับสนสู่การแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ และเพื่อส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติของ ความรู้การจินตนาการ การประเมินที่เป็นผลผลิตใหม่ของความคิดใหม่ที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่า ต่อตนเองและสังคม

กระบวนการแก้ปัญหาของ Torrance มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ (อารี พันธมณี, 2540, น. 7)

ขั้นที่ 1 การค้นหาความจริง (Fact -Finding) ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่การเกิดความรู้สึกกังวล มีความสับสนวุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้ก็พยายามตั้งสติและหาข้อมูลพิจารณาว่า ความวุ่นวาย สับสนและสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem-Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จึงเข้าใจและสรุปว่าความ กังวลใจ ความสับสนวุ่นวายใจนั้นก็คือการมีปัญหานั้นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมุติฐาน (Idea-Finding) ขั้นนี้ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ปัญหาที่พยายามคิดและตั้งสมมุติฐานขึ้นและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมุติฐานในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution- Finding) ในขั้นนี้จะพบคำตอบในการทดสอบสมมุติฐานในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 การยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance -Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้รับการพิสูจน์เรียบร้อยแล้ว จะแก้ปัญหาให้สำเร็จได้อย่างไร อยากรู้ก็ดี

การแก้ปัญหาหรือการค้นพบ ยังไม่จบตรงนี้แต่ผลที่ได้ในครั้งนี้จะนำไปสู่ หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปที่เรียกว่า New Challenge (อารี พันธมณี, 2540, น. 7)

สมปอง เพชรโรจน์ (2549, น. 550, อ้างถึงใน Sborn and Parnes, 1966) กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์จะมีวิธีค้นหาคำตอบที่แตกต่างออกไป มีความสลับซับซ้อนและค้นพบแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ และเหมาะสมที่สุดในสภาพแวดล้อมขณะนั้นแบ่งเป็น 5 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 การค้นหาความจริง (F-F=Fact Finding) เป็นขั้นรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น จากการตั้งคำถามที่ขึ้นต้นด้วย ใคร อะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม และอย่างไร

ชั้นที่ 2 การค้นหาปัญหา (P-F= Problem Finding) เป็นขั้นพิจารณาเปรียบเทียบมูลเหตุทั้งหลายของปัญหา แล้วจัดลำดับความสำคัญ เพื่อเลือกมูลเหตุที่สำคัญที่สุดเป็นประเด็นสำหรับค้นหาวิธีแก้ไขต่อไป

ชั้นที่ 3 การค้นหาความคิด (I-F=Idea Finding) เป็นขั้นระดมความคิด เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาตามประเด็นที่ตั้งไว้ให้ได้มากที่สุด อย่างอิสระ โดยไม่มีการประเมินความเหมาะสมในขั้นนี้

ชั้นที่ 4 การค้นหาคำตอบ (S-F= Solution Finding) เป็นขั้นพิจารณาคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด จากวิธีการที่หาได้ในชั้นที่ 3 โดยใช้ความประหยัด ความรวดเร็ว เป็นเกณฑ์พิจารณาคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด

ชั้นที่ 5 การค้นหาคำตอบที่เป็นที่ยอมรับ (A-F=Acceptance Finding) เป็นขั้นพิสูจน์ให้เห็นว่าวิธีการที่เลือกไว้แล้วนั้น นำไปใช้ได้จริง โดยแสดงรายละเอียดขั้นตอนการแก้ปัญหาและผลที่เกิดขึ้น

Treffinger, Isaksen and Doval (2000, pp. 1-4) ได้กล่าวถึง กระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ชั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Understanding the Challenge) ในขั้นนี้ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ

1. สร้างโอกาส (Constructing Opportunities) เป็นการค้นหาโอกาสสำหรับการแก้ไขปัญหา โดยการสร้างเป้าหมายแบบกว้าง ๆ เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา

2. สำรวจข้อมูล (Exploring Data) เป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงความคิดเห็น ความพึงพอใจ ข้อยืนยัน ข้อขัดแย้ง และพิจารณาบริบทโดยรอบ จะต้องตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลว่าใครทำอะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน อย่างไร

3. กำหนดกรอบปัญหา (Framing Problem) เป็นขั้นที่ผู้แก้ปัญหาพยายามคิดอเนกนัย โดยเฉพาะคำถามต้องถามในลักษณะเชิงบวกซึ่งจะกระตุ้นการตอบเช่น แนวทางที่ควรจะเป็นคืออะไร หรือ ควรเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 2 สร้างแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหา (Generating Ideas) ขั้นนี้ผู้ที่แก้ปัญหาจะต้องนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาหลายหลายวิธี เป็นการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จะต้องให้เวลามากพอสมควร เพื่อให้ผู้แก้ปัญหาได้คิดและแสดงออกในสิ่งที่คิดว่าเป็นไปได้ จะต้องยอมรับทุกความคิดเห็น และจะต้องไม่มีการประเมินความคิดเห็นที่แสดงออกมาว่าเป็นสิ่งที่ใช้ได้หรือไม่ได้ วิธีการที่เสนอขึ้นนี้อาจจะเป็นวิธีการที่แปลกใหม่น่าสนใจ หรืออาจจะเป็นการต่อยอดความคิดแบบเดิมก็ได้ ซึ่งในขั้นนี้จะเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันระดมความคิด และจะได้วิธีการแก้ปัญหาจำนวนมากที่จะนำไปเลือกใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นเตรียมการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (Preparing for Action) จะประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอนย่อย คือ

1. การพัฒนาวิธีแก้ปัญหา (Developing Solutions) ผู้แก้ปัญหาจะต้องพิจารณาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้เสนอไว้โดยคัดเลือก กลั่นกรองวิธีแก้ปัญหา พร้อมสามารถอธิบายว่าแต่ละวิธีการจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องการข้อมูลอะไรเพื่อใช้ในการสนับสนุนวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว

2. สร้างการยอมรับ (Building Acceptance) โดยจะต้องมีการให้เหตุผลในการเลือกวิธีแก้ปัญหานั้น ว่าสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง และเป็นวิธีการแปลกใหม่

ขั้นที่ 4 วางแผนและปฏิบัติตามแนวคิด (Planning Your Approach) นำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้สู่การปฏิบัติ จะต้องมีการควบคุมและประเมินการคิดของตนเอง โดยรู้ว่าตนเองคิดจะทำงานนั้นอย่างไร ทบทวนแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปได้เพียงใด พิจารณาความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนที่เลือกใช้ รวมไปถึงการประเมินความสำเร็จโดยการตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติในระหว่างการแก้ปัญหาว่ามีข้อบกพร่องที่จะต้องดำเนินการแก้ไขหรือไม่ และตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ซึ่งแต่ละขั้นจะเป็นไป

2.3.3 แนวคิดทฤษฎีการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

การคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์มีความสำคัญกับนักเรียน การพัฒนาวิธีการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์เป็นแนวคิดของปาร์น ซึ่งเขาได้ทำงานร่วมกับบอสบอร์น และภายหลังที่บอสบอร์นเสียชีวิต ปาร์นได้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Maker, 1982) จากระยะเวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมา ที่การแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนางานและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มีสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ได้ เช่น มูลนิธิการจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Education Foundation)

2.3.1.1 การสร้างกระบวนการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

การคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ถูกพัฒนาขึ้น (Isaksen and Treffinger, 2004) มีการวิจัยและตีพิมพ์เป็นบทความทางวิชาการกว่าร้อยเรื่อง (Treffinger, Isaksen and Dorval, 2005) มีการ

ให้ความหมายหลายมุมมอง ทำให้เป็นที่รู้จักและเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งยังเกี่ยวข้องกับทักษะการสอนการคิดแก่นักเรียน (Treffinger and Isaksen, 2005) แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยขอเสนอความเป็นมาของการสร้างกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักวิชาการดังนี้

1) แนวคิดของเทรฟฟิงเกอร์ ก่อนปี 1980 เทรฟฟิงเกอร์และคนอื่น ๆ ประยุกต์ความคิดเอहनัยและเอहनัยเข้าไปในโมเดลการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต่อจากการพัฒนาของปาร์น และในปี 2005 เทรฟฟิงเกอร์และไอแซคเซนได้เพิ่มขั้นตอนการค้นพบข้อมูลของปัญหา (Fact Finding) และพบความยุ่งยากของปัญหา (Mess Finding) ในขั้นตอนการแก้ปัญหา (Treffinger, et al. 2006)

2) ลักษณะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเทรฟฟิงเกอร์ ลักษณะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเทรฟฟิงเกอร์นั้นง่ายต่อการใช้นำไปสู่เป้าหมายและความฝันให้เป็นจริง เพราะมีลักษณะต่าง ๆ คือ

2.1) สามารถพิสูจน์ (Proven) ได้มีการใช้งานนานกว่า 50 ปี จนในปัจจุบันรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้พัฒนามาถึงรุ่น (Version) ที่ 6.1 แล้ว (Treffinger and Isaksen, 2005) ด้วยการเผยแพร่งานวิจัยหลายร้อยเรื่องที่แสดงถึงประสิทธิภาพของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2.2) สะดวก (Portable) สามารถนำมาใช้อย่างง่ายดาย โดยบุคคลและกลุ่มในหลายองค์กรและหลากหลายวัฒนธรรม

2.3) มีพลัง (Powerful) สามารถบูรณาการกับกิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ เป็นแนวทางใหม่หรือเป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกต่างให้กับองค์กรอย่างแท้จริง สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้อย่างยาวนานทั้งในชีวิตและการทำงาน

2.4) ปฏิบัติได้ (Practical) สามารถใช้สำหรับแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ทุก ๆ วัน

2.5) ทางบวก (Positive) ช่วยให้สามารถสร้างสรรค์ และเน้นโครงสร้างของความคิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ความร่วมมืออย่างหลากหลาย (Treffinger, Isaksen and Dorval, 2005)

2.3.1.2 ขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเทรฟฟิงเกอร์

ขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเทรฟฟิงเกอร์นั้นมี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจความท้าทาย (Understanding the Challenges) ได้แก่ การตรวจสอบ ชี้แจง กำหนดเป้าหมาย โอกาสหรือความท้าทายต่อการแก้ปัญหา เน้นหลักหรือกระบวนการคิดโดยตรง โดยอาจใช้เพียงขั้นตอนเดียวหรือใช้ทั้ง 3 ขั้นตอนในการทำความเข้าใจความท้าทายปัญหาหรือสถานการณ์ขึ้นอยู่กับข้อมูลหรือปัญหาที่พบ โดยขั้นตอนทั้ง 3 มีดังนี้

1. การสร้างโอกาส (Constructing Opportunity) คือ การระบุเป้าหมายหรือการทำทลายความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นการตัดสินใจถึงโอกาสและสิ่งท้าทาย ความสามารถของคน ระบุเป้าหมายการแก้ปัญหา ช่วยให้เข้าใจและเพิ่มพลังในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางที่ดี ส่งผลให้การปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาเต็มไปด้วยความสนใจและกระตือรือร้น

2. การสำรวจข้อมูล (Exploring Data) คือ การสำรวจสถานการณ์หรือปัญหาให้เข้าใจมากที่สุด และค้นหาสิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ ทำให้เข้าใจประเด็นที่เป็นปัญหาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (2547, น. 11) ที่ได้กล่าวว่า การที่จะตัดสินใจปัญหาได้จะต้องดูกว้างหรือที่เรียกว่าปริทรรศน์ คือรอบๆทั้งหมดว่าปัญหามันมีอยู่อย่างไร

3. การวางกรอบของปัญหา (Framing Problem) เป็นการสร้างแนวทางหรือประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้น คือการตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นปัญหาที่จะแก้ ซึ่งคนเรานั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นสิ่งใดที่เป็นปัญหาที่แท้จริงที่จะต้องทำการแก้ไข

ขั้นตอนที่ 2 การหาทางเลือกในการแก้ปัญหา (Generating Idea) ซึ่งมีเพียงขั้นตอนเดียว ประกอบด้วย การสร้างทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา โดยการระดมสมอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ การสร้างแนวคิดใหม่โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์คือ คิดอย่างคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่น คิดหลากหลาย คิดที่แปลกใหม่ รวมถึงการปรับปรุงแนวคิดจากการรับฟังแนวคิดของผู้อื่น ในขั้นตอนนี้จะช่วยให้บุคคลได้หลุดจากกรอบที่เป็นข้อจำกัดทางความคิด

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมการแก้ปัญหา (Preparing for Action) คือ การสำรวจวิธีการที่ทำให้ทางเลือกที่สร้างขึ้น ในขั้นที่ 2 เป็นไปได้ในการแก้ปัญหาจริง ๆ และเตรียมการแก้ไข จะนำไปสู่ความสำเร็จได้โดยใช้ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทั้งหมดดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาวิธีการแก้ปัญหา (Development Solution) คือการประยุกต์กลยุทธ์และเครื่องมือในการวิเคราะห์ พัฒนาและปรับปรุงแนวทางในการแก้ปัญหา และแปลงไปสู่การแก้ปัญหาที่แท้จริง ทำให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

2. การสร้างการยอมรับ (Building Acceptance) ขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาปัจจัยที่สนับสนุน และอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระหว่างการแก้ปัญหาพร้อมทั้งวางแผนการแก้ปัญหา การประเมินผลลัพธ์และประสิทธิภาพอย่างเฉพาะเจาะจง

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติ (Planning the Approach) คือการพิจารณาแนวคิดการแก้ปัญหาไปสู่การกำหนดวิธีการปฏิบัติโดยใช้ขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินภาระหน้าที่ (Appraising Tasks) เป็นทางเลือกในการทำงาน (Promising Choice) ที่ผูกพันกับจุดมุ่งหมายของการแก้ปัญหา มุ่งใช้ประโยชน์จากคนทรัพยากร และวิธีการในการแก้ปัญหาให้ประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจากขั้นตอนของการสร้างการยอมรับ

2. การออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา (Design Process) ใช้ความรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุคคลและงาน (กระบวนการแก้ปัญหา) เพื่อวางแผนการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด พื้นฐานของความต้องการที่แท้จริงที่จะสร้างความคุ้มค่าและประสิทธิผลของความพยายามนั้นก็คือการวางรายละเอียดของกิจกรรมการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์และจัดสรรบุคคลให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า เด็กจะสามารถคิดและแก้ปัญหาได้ดีคือ การหาทางเลือกในการแก้ปัญหา (Generating Idea) ซึ่งมีเพียงขั้นตอนเดียวประกอบด้วยการสร้างทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา โดยการระดมสมอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ การสร้างแนวคิดใหม่โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์คือความคิดคล่อง ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และคิดที่แปลกใหม่ รวมถึงการปรับปรุงแนวคิดจากการรับฟังแนวคิดของผู้อื่น ในขั้นตอนนี้จะช่วยให้คุณหลุดจากกรอบที่เป็นข้อจำกัดทางความคิด สามารถคิดอย่างมีเหตุผลและเข้าใจในเรื่องของแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์โดยวิธีของเทรฟิงเกอร์ กับนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

2.4 แบบทดสอบความสามารถการคิดแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์

การศึกษาเพื่อกำหนดเกณฑ์การวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2534, น. 47) ได้แสดงเกณฑ์ในการให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ไว้ 3 ข้อ โดยยึดหลักการให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance) ดังนี้

1. การให้คะแนนความคล่องในการคิด พิจารณาจากคำตอบที่เป็นไปได้ตามเงื่อนไขของคำถามโดยให้คะแนนคำตอบละ 1 คะแนน ตามปริมาณคำตอบที่ไม่ซ้ำกัน

2. การให้คะแนนความยืดหยุ่นในการคิด พิจารณาจากคำตอบที่เป็นไปได้ตอบที่เป็นไปได้ ซึ่งได้จัดกลุ่มหรือประเภทของคำตอบของนักเรียนแต่ละคน ตามวิธีการที่แตกต่างกันต่อสิ่งเร้าหรือเงื่อนไขที่กำหนดให้โดยให้คะแนนคำตอบเป็นกลุ่มหรือประเภทละ 1 คะแนน

3. ให้คะแนนความคิดริเริ่ม พิจารณาจากความถี่ของคำตอบของนักเรียนทั้งหมดที่เป็นความคิดแปลกแตกต่างไปจากธรรมดา ในการตอบของกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดให้คำตอบที่มีความถี่จากกลุ่มตั้งแต่ 2.4.99 เปอร์เซนต์จะได้คะแนน 1 คะแนน ถ้าเป็นคำตอบที่ไม่ซ้ำกันกับกลุ่มเลยจะได้ 2 คะแนน ถ้าความถี่เกินกว่า 5 เปอร์เซนต์จะไม่ถือว่าเป็นความคิดริเริ่ม หรือให้คะแนนตามสัดส่วน

ของความถี่ของคำตอบตามวิธีการของครอปเพลย์ (สรวงสุตา ปานกุล, 2545) คำตอบใดที่กลุ่มตัวอย่างตอบซ้ำ ๆ กันมาก ๆ ก็ให้คะแนนน้อยหรือไม่ได้เลย

Guilford (1973, pp. 167-168) กล่าวว่า กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหา มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลผลิตใหม่นั้น นับเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการแก้ปัญหาด้วยเหตุนี้ในการอธิบายการประเมินผลผลิตของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงสามารถนำหลักเกณฑ์การประเมินผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์มาอธิบายไปด้วยกัน

Besemer and Treffinger (1986, pp. 158-178) ได้พัฒนาแนวคิดของ (Young) กำหนดโครงสร้างไว้ 3 ด้าน (มิติ) คือ ด้านนวิภาพ ด้านการแก้ปัญหา และด้านการต่อเติมเสริมแต่งและการสังเคราะห์ แต่ละด้านมีองค์ประกอบในการพิจารณา ดังนี้

1. ด้านนวิภาพ พิจารณาจาก
 - 1.1 การเพาะความคิด พิจารณาว่าผลงานมีอิทธิพลต่อการสร้างผลงานด้านอื่น ๆ
 - 1.2 ความคิดริเริ่ม พิจารณาว่าผลงานเกิดจากความคิดที่ไม่ซ้ำซ้อนกับความคิดของผู้อื่น
 - 1.3 การเปลี่ยนรูป พิจารณาว่าผลงานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดแก่ผู้ใช้
2. ด้านการแก้ปัญหา พิจารณาจาก
 - 2.1 ความเพียงพอ พิจารณาว่าผลงานสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาได้อย่างเพียงพอในระดับใด
 - 2.2 ความเหมาะสม พิจารณาว่าผลงานใช้กระบวนการแก้ปัญหาได้ “ตรงตามความต้องการ” ในระดับใด
 - 2.3 ความสมเหตุสมผล พิจารณาว่าผลงานใช้กระบวนการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง และสมเหตุสมผลตามวิธีของศาสตร์แขนงนั้นในระดับใด
 - 2.4 การใช้ประโยชน์ พิจารณาว่าผลงานนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับใด
 - 2.5 ความคุณค่า พิจารณาว่าผลงานมีคุณค่าในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านกายภาพ ด้านจิตวิทยา ด้านความคุ้มค่า ฯลฯ ในระดับใด
3. ด้านการต่อเติมแต่งและการสังเคราะห์ พิจารณาจาก
 - 3.1 ความดึงดูดใจให้ชวนดู
 - 3.2 ความซับซ้อน
 - 3.3 ความประณีต
 - 3.4 การสื่อความคิด
 - 3.5 ความสมบูรณ์ / มีชีวิตชีวา
 - 3.6 เป็นผลงานจากความชำนาญงาน

เมื่อพิจารณาเกณฑ์ในการให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สรุปได้ว่าการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ควรใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามชนิดเขียนตอบ ไม่เป็นแบบตัวเลือกวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีความแปลกหลากหลายอยู่บนพื้นฐานของเกณฑ์ในการให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความแปลกใหม่ และประโยชน์

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดีของสังคม

มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิบางอย่างในฐานะที่เป็นมนุษย์สิทธิตามธรรมชาติต่างจากสิทธิที่เรามีในฐานะที่เป็นพลเมือง (Citizen) ในแง่สิทธิที่เกิดจากลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์มิได้เกิดจากการที่รัฐกำหนดให้พลเมือง ดังนั้น ถึงแม้ไม่มีรัฐ (State) มนุษย์ทุกคนก็ยังมีสิทธิบางอย่างอยู่ เพราะเป็นสิทธิที่ติดมากับความเป็นมนุษย์ยิ่งไปกว่านั้น สิทธิตามธรรมชาติเป็นบรรทัดฐานของสิทธิที่รัฐให้กับพลเมืองเพราะเป็นสิทธิที่บอกถึงความเป็นมนุษย์ รัฐจะต้องเคารพความเป็นมนุษย์ รัฐใดกระทำการใดโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองถือว่าผิดศีลธรรม

2.5.1 ความหมายของความเป็นพลเมือง

พลเมืองดี หมายถึง ประชาชนที่ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ของตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมไม่ละเมิดล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของ บุคคลอื่น

ความสำคัญของพลเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมของสังคมไทย เช่นเดียวกับสังคมอื่น ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงความมีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าความมั่นคงให้กับประเทศชาติ และการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม มีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาให้เป็นพลเมืองดีมีดังนี้

1. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม
2. เพื่อปลูกฝังทักษะการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
3. เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. เพื่อปลูกฝังให้มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม

จากการสืบค้นและศึกษา พบว่า มีหน่วยงาน องค์กร นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องด้านพลเมืองหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” ไว้หลากหลาย ทั้งนี้ พลเมืองเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2554) กล่าวว่า “พลเมือง” มาจากภาษาลาตินว่า Cives (พลเมือง) เคยใช้ในยุคโบราณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบประชาธิปไตยในกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคสมัยกลาง ไม่ได้นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า พลเมืองก็มีการนำกลับมาใช้อีกในช่วงของการปฏิบัติในประเทศ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสในปลายศตวรรษ 18 ซึ่งการเป็นพลเมืองมีหลายมิติ การที่จะเป็นพลเมืองได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง 2) ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ 3) มีสิทธิและหน้าที่ 4) มีส่วนร่วมทางการเมือง และ 5) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ประภัสสร ปรีเอี่ยม (2553, น.53) การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ควรจัดรูปแบบให้ร่วมพัฒนาที่มีสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียน เช่น ครูอาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง หรือแม้แต่คนในพื้นที่ชุมชน ให้มีส่วนร่วมกัน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2556) กล่าวว่า พลเมือง หมายถึง สมาชิกของชุมชนหรือสังคมที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง มีสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาของสังคม ทั้งนี้ จะต้องมีความเคารพผู้อื่น และเคารพกติกาที่ใช้ร่วมกันในสังคม

ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร (2557) กล่าวว่า พลเมือง หมายถึง คนที่มีความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบต่อทั้งต่อตัวเองและส่วนรวม มีความรู้และช่วยตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของสังคม ชุมชน และประเทศ มีส่วนร่วมในความคิดอย่างอิสระ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) ระบุว่าหน้าที่และความเป็นพลเมือง หมายถึง ภารกิจที่บุคคลได้รับการปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและคุณธรรมทางศาสนา กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ หรือจิตสำนึกที่ถูกต้อง เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นการสร้างคุณค่าของตนเอง ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ ตลอดจนบุคคลนั้น ๆ จะต้องเสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

2.5.2 คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง

จากการศึกษาทบทวน พบว่ามีนักวิชาการท่านต่าง ๆ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองไว้ โดยสรุปดังนี้

Westheimer and Kahne (2004) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในแต่ละประเภท ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่ดีประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Justice-Oriented Citizen) ดังปรากฏในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

ประเภทของพลเมือง (Kinds of Citizen)

ลักษณะ	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	พลเมืองที่มีส่วนร่วม	พลเมืองที่มุ่งเน้น ความเป็นธรรมต่อสังคม
1. การแสดงออก	1. รับผิดชอบต่อชุมชน 2. ทำงานอย่างสุจริตและเสียภาษีตามที่รัฐกำหนด 3. เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย 4. การรีไซเคิล และบริจาคโลหิต เพื่อสาธารณะประโยชน์ 5. เป็นอาสาสมัครทำงานช่วยเหลือในกรณีเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ	1. เข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนและพยายามที่จะร่วมพัฒนาชุมชน 2. ดูแลชุมชน โดยพยายามที่จะดูแลความต้องการสนับสนุนการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจหรือการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม 3. รับผิดชอบต่อกระบวนการทำงานของรัฐ 4. รับผิดชอบต่อการทำงานที่ร่วมกัน	1. คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ โดยพิจารณา มากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน 2. สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม 3. รับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีทางสังคมแบบมี ประชาธิปไตย และรับผิดชอบต่อผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น
2. ตัวอย่างการปฏิบัติ	แบ่งปันอาหารเพื่อแก้ปัญหาความอดอยากที่เกิดขึ้น	มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาความอดอยาก	ค้นหาสาเหตุความอดอยากของคน เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาจากรากเหง้าของปัญหา
3. แนวคิดหลัก	แก้ปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคม พลเมืองจะต้องมีคุณลักษณะที่ดี เช่น มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่อ เคารพกฎหมาย และกตัญญูระเบียบทางสังคม	ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองจะต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการวางระบบ และโครงสร้างของสังคม	ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองจะต้องตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิด และเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมที่สร้างความไม่เป็นธรรม

ศักดิ์ชัย นิธิวิทยวิ (2548) กล่าวถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย โดยขยายรายละเอียดจากเป้าหมายของการศึกษา คือ การเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข ว่าความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทยควรมี 3 มิติ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความคิดความเชื่อ และด้านการปฏิบัติตน ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่
 - 1.1 มีความรู้ความเข้าใจหลักและระเบียบการปกครองประเทศ ในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น
 - 1.2 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
 - 1.3 มีความรู้ความเข้าใจในความเกี่ยวโยงกันของสถานภาพของผู้คนกลุ่มต่าง ในสังคมในเชิงซ้อน
 - 1.4 มีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในมิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ ประชาชน และการเมืองภาคประชาชน เข้าใจเรื่องของสิทธิชุมชน ทูตทางสังคมอันหลากหลาย
 - 1.5 มีความรู้ความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับประเทศและ ระดับโลกที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย
 - 1.6 มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิถีชีวิตอย่างใหม่ตามควรแก่ วิชาชีพของตน
2. ด้านความคิดเห็นด้านเจตคติ ได้แก่
 - 2.1 มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอันเป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม
 - 2.2 มีเจตคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร
 - 2.3 เป็นผู้มีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมือง
 - 2.4 เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตและค่านิยมอย่างไทย
 - 2.5 เห็นคุณค่า และผลดีความเป็นชาติร่วมกับผู้อื่น
 - 2.6 มีความคิดเห็นที่ทันสมัย
3. ด้านการปฏิบัติตน ได้แก่
 - 3.1 ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย กฎศีลธรรมและกฎกติกาของ ชุมชนท้องถิ่น ประเทศชาติ
 - 3.2 ปฏิบัติตนตามหลักสิทธิ หน้าที่ของพลเมือง
 - 3.3 ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
 - 3.4 มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นเรื่องของการจรรโลงความถูกต้อง ความเป็น ระเบียบ ความดีงามของสังคม

จากการระดมความคิดเห็นในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า (2544, อ้างถึงใน เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554, น. 103-104) ได้สรุปว่า คุณลักษณะของพลเมืองที่ดี มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีคารวะธรรม คือ ต้องยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้สิทธิ รู้หน้าที่ของตัวเอง
2. มีสามัคคีธรรม คือ ต้องรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. มีนิติธรรม คือ การตัดสินปัญหาโดยใช้เหตุผล
4. มีความสมบูรณ์ทางกายและใจ
5. มีสติปัญญา
6. มีอารมณ์มั่นคง
7. มีวุฒิภาวะทางสังคม
8. เห็นคุณค่าของสภาวะแวดล้อมท้องถิ่น
9. ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
10. ให้เกียรติผู้อื่น
11. มีจิตสาธารณะหรือมีจิตสำนึกสาธารณะ
12. มีความรู้เท่าทันทั้งงานกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี
13. รู้จักฟังตนเอง
14. มีความกล้าที่จะต่อต้านระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย
15. มีความไว้วางใจในระบอบประชาธิปไตย
16. รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักทำงานร่วมกันโดยสันติ
17. มีความภูมิใจในตนเอง
18. มีศีล หรืออย่างอื่นที่เทียบเท่า

ทิพย์พาวร ต้นตีสุนทร (2554) ได้ระบุเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ว่าประกอบด้วย

1. การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษาและมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก เหนกเช่นเป็นสมาชิกของสังคม
2. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก
3. มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ
4. เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม
5. มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล
6. มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพหุสังคม
7. เคารพกฎหมาย และยึดหลักนิติรัฐ
8. มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง (Political Literacy) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ
9. ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ได้ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย พบว่า ตัวชี้วัดที่แสดงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ในสังคมไทย สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist/Minimalist) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship) และความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพและความก้าวหน้า ทันสมัย (Modern/Liberal Progressive) โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองแต่ละประเภทดังปรากฏในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนชาวไทยมี

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี	องค์ประกอบ
1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist/Minimalist)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ 2. เคารพผู้อาวุโสกว่า 3. เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม 4. ปฏิบัติตามกฎหมาย 5. ปฏิบัติตามหลักศาสนา 6. มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย 7. เต็มใจที่จะเสียภาษี
2. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship)	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม 2. บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน 3. รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ
3. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพและความก้าวหน้าทันสมัย (Modern/Liberal Progressive)	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง 2. มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 3. สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง 4. สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ 5. เป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม/สหภาพ/ชมรม 6. ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ

คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (2554) ได้จัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ขึ้น เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ในด้านการสร้างความเป็นพลเมือง ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมและสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยในยุทธศาสตร์ฯ

ดังกล่าว ได้ระบุถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของคนไทยไว้ 6 ประการ ได้แก่

1. พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์
2. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้...สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”)
3. เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง
4. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกัน มองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง
5. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย
6. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคม และร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงคุณลักษณะขั้นพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทยว่า คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นมาได้โดยการฟังบรรยายหรือสอนด้วยการพูดให้ฟัง หากเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝน โดยใช้กิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดได้และพัฒนาคุณสมบัติเหล่านี้ให้มีขึ้นมาได้ด้วยตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้อธิบายถึงความเป็นพลเมือง โดยเชื่อมโยงกับกรอบการศึกษาและการเรียนรู้ว่า พลเมือง เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและค่านิยม มีพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดีงาม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติ เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ

1. ด้านความรู้ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ มีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในวิถีการดำรงตนในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติของการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุขทั้งสังคมไทยและสังคมโลก
2. ด้านทักษะ เป็นผู้มีความคิดวิจารณ์ญาณและการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การดำรงชีวิต ความชำนาญ สามารถแก้ปัญหการอยู่ร่วมกันในสังคม และประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ด้านเจตคติและค่านิยม เป็นผู้ดำรงและยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย ยึดมั่นคุณความดี มีศีลธรรมจริยธรรม พึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นได้ คำนึงถึงการมีส่วนร่วม เคารพสิทธิของ

ตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเชื่อมั่นในวิถีที่แตกต่างทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ ผิวพรรณ วรรณะ และความเป็นมนุษย์ของกันและกัน

4. ด้านพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดั่งงาม เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน รู้จักเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ทิ้งดูตาย บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์คำนึงถึงการมีส่วนร่วม มีสำนึกของการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2.5.3 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ระดับอาชีวศึกษา มีวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ซึ่งเน้นการเป็นผู้ปฏิบัติตน มีมารยาทไทย แสดงออกถึงความกตัญญูทักท้วงต่อบุคคลในครอบครัว เห็นความสำคัญของภาษาไทย เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียน ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตัวเองและผู้อื่น ยกตัวอย่างความขัดแย้งในห้องเรียนและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองตั้งในโครงสร้างรายวิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 ระดับ ปวช.

ตารางที่ 2.3

โครงสร้างรายวิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	น้ำหนัก	จำนวน ชั่วโมง
สถาบันครอบครัว	1. บอกความหมายของวัฒนธรรมได้ 2. บอกหน้าที่ของวัฒนธรรมได้ 3. บอกองค์ประกอบของวัฒนธรรมได้ 4. บอกประเภทของวัฒนธรรมได้ 5. บอกลักษณะของวัฒนธรรมได้ 6. อธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อการดำรงชีวิตของสังคมไทยได้ 7. อธิบายเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยได้ 8. บอกการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยได้ 9. บอกความเป็นมาของวัฒนธรรมได้	4	2

(ต่อ)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	น้ำหนัก	จำนวน ชั่วโมง
----------------------	-----------	---------	---------------

สถาบันสังคม	1. บอกความหมายของสังคมได้ 2. อธิบายความสำคัญของสังคมได้ 3. บอกองค์ประกอบของสังคมได้ 4. จำแนกประเภทของสังคมได้	5	2
สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี	1. บอกความหมายและบทบาทของสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี 2. บอกความหมายและลักษณะของพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ 3. อธิบายประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม	10	10
สอบกลางภาค	- ปฏิบัติ - ปรนัย	20	4
ประเพณีไทย	1. บอกความหมายของประเพณีไทยได้ 2. บอกความสำคัญของประเพณีไทยได้ 3. อธิบายประเภทของประเพณีไทยได้ 4. บอกลักษณะของประเพณีไทยได้ 5. บอกประเพณีเกี่ยวกับรัฐพิธีและราชพิธีได้ 6. บอกประเพณีที่สำคัญของไทยได้ 7. อธิบายอิทธิพลของประเพณีที่มีต่อการดำรงชีวิตของสังคมไทยได้ 8. บอกเอกลักษณ์ของประเพณีไทยได้ 9. บอกการเปลี่ยนแปลงของประเพณีไทยได้ 10. บอกปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาของประเพณีไทยได้	5	4
ค่านิยม	1. บอกความหมายของค่านิยมได้ 2. อธิบายความสำคัญของค่านิยมได้ 3. บอกหน้าที่ของค่านิยมได้ 4. จำแนกประเภทของค่านิยมได้ 5. บอกลักษณะของค่านิยมได้ 6. อธิบายอิทธิพลของค่านิยมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลได้ 7. สรุปวิธีการปลูกฝังค่านิยมได้ 8. สร้างค่านิยมในวิถีประชาธิปไตยได้ 9. อธิบายค่านิยมสังคมไทยได้ 10. สรุปค่านิยม 12 ประการของ คสช. ได้	6	2

(ต่อ)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	น้ำหนัก	จำนวนชั่วโมง
----------------------	-----------	---------	--------------

คุณธรรมและ จริยธรรม	1. บอกความหมายของคุณธรรมได้ 2. บอกความหมายของจริยธรรมได้ 3. อธิบายความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมได้ 4. บอกลักษณะของคุณธรรมและจริยธรรมได้ 5. บอกประโยชน์ของคุณธรรมและจริยธรรมได้ 6. บอกคุณธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝัง 8 ประการได้	10	6
ศาสนาและ หลักธรรมสำคัญ ทางศาสนา	1. บอกความหมายของศาสนาได้ 2. อธิบายความสำคัญของศาสนาได้ 3. บอกองค์ประกอบของศาสนาได้ 4. บอกมูลเหตุการณืเกิดศาสนาได้ 5. อธิบายหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนาได้	10	6
จัดทำรายงาน	เรื่อง สถาบันศาสนาในวัฒนธรรมไทย	10	2
สอบปลายภาค	ข้อสอบ 40 ข้อ	10	2
จิตพิสัย		20	
	รวม	100	36

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของแต่ละระดับการศึกษาของไทย มีการกำหนดเนื้อหาสาระและเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนในระดับอาชีวศึกษา มีการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาที่ต่างกันตามช่วงวัยของผู้เรียน รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้ให้ความสำคัญโดยพัฒนาหลักสูตรการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ดีของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักการดังกล่าว โดยแบ่งประเภทความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม หมายถึง การพึ่งพาตนเองและสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ มีอิสรภาพ สิทธิเสรีภาพ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การกระทำใด ๆ ของตนมีผลต่อสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบร่วมแก้ไขปัญหาสังคมด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาในอนาคตด้วยตนเอง

2. ความเคารพผู้อื่น หมายถึง การไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น มองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

สิทธิชัย ชมพูพาทย์ (2554, น. 187-188) ที่ได้ศึกษาแนวคิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จากหลายแนวคิดและนำมาปรับปรุงจนได้ขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ขึ้นมา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์องค์ประกอบเชิงกระบวนการการเรียนการสอน และองค์ประกอบ เชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้กระบวนการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การร่วมกันค้นหาปัญหา ขั้นที่ 2 การร่วมกันค้นหาแนวคิด ขั้นที่ 3 การร่วมกันสร้างนวัตกรรม และขั้นที่ 4 การร่วมกันสร้างการยอมรับ 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในช่วงระหว่างการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน มีพัฒนาการขึ้นในช่วงระหว่างเรียน และมี อยู่ในระดับดี และ 3) ผลการขยายผล พบว่า หลังการจัดการเรียน การสอน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน นักเรียนกลุ่มขยายผลมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

กัญญารัตน์ โคจร (2554, น. 113-120) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (CPS Learning Model) เรื่อง สารและสมบัติของสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องเรียนโดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 48 คน ได้รับการเรียนรู้ปกติ และ กลุ่มทดลองจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 46 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ CPS เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์ แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แบบประเมินตนเองด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และแบบวัดเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบ CPS ที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นกระตุ้นความสนใจขั้นสำรวจตรวจสอบหาความเข้าใจปัญหา ขั้นสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา ขั้นวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา และขั้นตรวจสอบ ยอมรับ และขยายองค์ความรู้ จากนั้นนำไปทดลองนำร่องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีระดับความรู้ขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน (สูง ปานกลาง ต่ำ) เมื่อได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบ CPS พบว่า นักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิชัย เหล่าพิเดช และคณะ(2555, น.33) เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปัญหาทางสังคมของไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิจัยเชิงทดลองโดยผลของการศึกษาพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องปัญหาทางสังคมของไทยด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 2) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เรื่อง ปัญหาทางสังคมของไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

กัญญาภัค จันทรวิเศษ และคณะ (2557, น.17) การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น (7Es) ในรายวิชา ส 16101 สังคมศึกษาการศึกษาวิชาลัยในครั้งนี้ด้วยวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น (7Es) โดยมีผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มการวิจัยใช้รูปแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว (One-Shot Case Study) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 24 คน จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 26 คน คิดเป็นร้อยละ 92.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 33.46 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.65 2) ทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 22 คน จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 26 คน คิดเป็นร้อยละ 84.61 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.50

ประสาธ นื่องเฉลิม และคณะ (2558, น.169) ได้ทำการการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ โดยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มปกติ กลุ่มละ 35 คน โดยกลุ่มควบคุมจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 6 แผน แล้วทำการประเมินพฤติกรรมการเรียนการประเมินผลการปฏิบัติงานและทดสอบย่อยระหว่างเรียนในแต่ละครั้ง ผลการศึกษาพบว่า 1) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.06 / 89.17 ตามลำดับ 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีค่าเท่ากับ 0.7395 3) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรสวรรค์ วงศ์ตาธรรม (2558, น.110) การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นทักษะกระบวนการคิดที่สามารถเน้นให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยปัจจุบัน ผลจากการศึกษาพบว่า ว่าการจัดกระบวนการเพื่อพัฒนาความสามารถแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางความคิดมีความซับซ้อน ต้องเกิดมาจากแนวคิดใหม่ ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องประกอบด้วยไปด้วย การเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นเอกนัยที่อาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม และความคิดนอกนัยจากความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านการคิดคล่อง ริเริ่ม ยืดหยุ่น และละเอียดลออที่ส่งเสริมกันอย่างเหมาะสม ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นทักษะกระบวนการคิดที่สามารถเน้นให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ จึงต้องเกิดความคิดจากประสบการณ์และความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านการคิดคล่อง ริเริ่ม ยืดหยุ่น และละเอียดลออควบคู่ไปด้วยกัน

อภิรักษ์ จิตรกร (2558, น. 24-25) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมกันแบบผสมผสานที่ใช้เทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคต เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกราฟิกสำหรับสื่อการเรียนการสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 เอกการสอนภาษาไทย ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชานวัตกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษา ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 26 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 13 คน (Matching Method) โดยใช้ผลคะแนนความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบก่อนเรียน ตามระดับความคิดสร้างสรรค์สูงและต่ำ เพื่อเข้ารับการทดลอง 8 สัปดาห์ เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้รูปภาพเป็นสื่อแบบ ก ของ Torrance และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์จากชิ้นงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนร่วมกันแบบผสมผสานที่ใช้เทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคต เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ค่าเฉลี่ยรวมมีค่าเท่ากับ 0.91 และผลการหาประสิทธิภาพนวัตกรรมการ $E_1/E_2 = 74.57/75.38$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดที่ 70/70 2) ผลการเปรียบเทียบผลต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของคะแนนก่อนและหลังเรียน ของผู้เรียนที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์ต่างกัน ตามการประเมินด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance พบว่าผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำและสูงมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินด้วยแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์จากชิ้นงานสอดคล้องกัน พบว่า ผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ และสูงมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนร่วมกันแบบ

ผสมผสานที่ใช้เทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคต เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกราฟิก สำหรับสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.50

พิพัฒน์ ไพบุลย์วัฒนกิจ (2559, น. 111-112) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดแก้ปัญหาอนาคตโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วิกฤติการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พัฒนาการการคิดแก้ปัญหาอนาคต เรื่อง วิกฤติการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการสูงขึ้น 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

วิภาพรรณ พินลา (2559, น. 121) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ครูผู้สอนและผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนและเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการออกแบบการเรียนรู้ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่หลากหลาย เน้นเป้าหมายผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็นการฝึกแก้ปัญหา และการตั้งคำถามสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจให้แก่มุมมองต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ทางออกที่ดีกว่าการเรียนทักษะเหล่านี้ทำโดย PBL (Project-Based Learning) และต้องเรียนเป็นทีมไม่ใช่เรียนจากครูสอนในชั้นเรียน

ศิริรญา ชื่นทอง (2560, น.117-126) ได้การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปฏิกริยาเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 5 ชุด 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน รวมเวลาเรียน 15 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปฏิกริยาเคมี แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 4) แบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แบบอัตนัยจำนวน 8 ข้อ 5) แบบวัดเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ผลการศึกษาผลว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.67 /80.63 2) ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปฏิกริยาเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ร้อยละ 80.63 และ 83.53 ตามลำดับ

3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

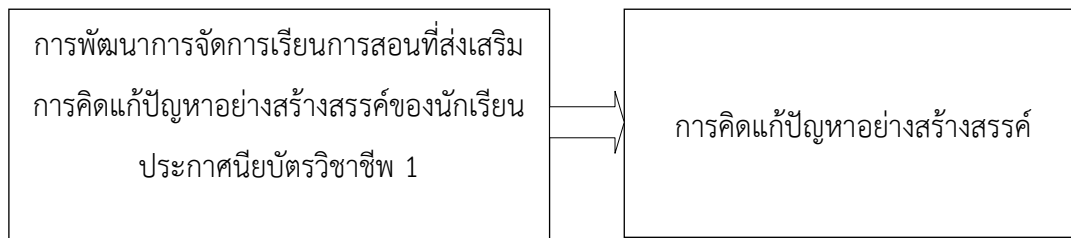
Burrill (2001, pp. 13-22) ได้ศึกษาเพื่อการสำรวจผลของกระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่มีต่อสิ่งแวดล้อมว่ามีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สภาพสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนเชิงความคิดสร้างสรรค์กับการสร้างศิลปะ โดยใช้ทฤษฎี และกิจกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อความคิดสร้างสรรค์คือการควบคุมการเคลื่อนไหวของเด็กวัย 4-5 ปี

Treffinger, Isaksen and Dorval (2005, pp.342-350) พัฒนาโมเดลการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ฉบับล่าสุด คือ CPS ฉบับ 6.1 การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (Perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ โดยเฉพาะทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับปัญหาที่มีความซับซ้อน จากการศึกษาพบว่า กระบวนการที่เหมาะสมในการจัดกระบวนการเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจความท้าทาย การสำรวจข้อมูล การวางกรอบของปัญหา และการวางแผนการปฏิบัติ

Cancer (2014, pp. 485-500) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์กับการสอนแบบปกติ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มีการเก็บข้อมูลเป็นระยะ มีเกณฑ์การประเมินผล การสร้างสถานการณ์ในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว สามารถคิดสร้างสรรค์ผลงาน และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงกระตุ้นผลักดันให้มนุษย์สามารถพัฒนาก้าวไปข้างหน้าได้รวดเร็ว เกิดการคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การพัฒนาและส่งเสริมคนให้มีความคิดสร้างสรรค์นั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะคนจะใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ ๆ เพื่อหาวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างมีกลยุทธ์หลากหลายและลึกซึ้งเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการงานได้ การส่งเสริมและพัฒนาการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน จำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางด้านการจัดการเรียนการสอนให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะทางด้านการคิดได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในยุคปัจจุบัน

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือวิจัย
3. การหาสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ของวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 มีจำนวนทั้งหมด 361 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 แผนกวิชาช่างเทคนิคอุตสาหกรรม จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

3.2 เครื่องมือวิจัย

3.2.1 แผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

3.2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี

3.2.3 แบบทดสอบความสามารถการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3.2.4 แบบประเมินพฤติกรรม

3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยใช้ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยผู้วิจัยได้ทดลองดำเนินการสอนด้วยตัวเอง ใช้ระยะเวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 12 คาบ มีระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ระยะที่ 2 เป็นการทดสอบผลโดยการเปรียบเทียบความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ก่อนและหลังการเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

3.3.1.1 ศึกษาหลักสูตรรายวิชาศึกษาและรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1

3.3.1.2 ด้านการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี

3.3.1.3 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ และจำนวนชั่วโมง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1

การวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวน แผน	จำนวน ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ ความเป็นพลเมืองดี	1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist/Minimalist) - บอกความหมายและบทบาทของสิทธิหน้าที่ ความเป็นพลเมืองดี	1	2
	2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) - บอกความหมายและลักษณะของพลเมืองดีตาม ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขได้	2	4

(ต่อ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวน แผน	จำนวน ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ ความเป็นพลเมืองดี	3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Modern/Liberal Progressive) - อธิบายประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมในการเป็น พลเมืองที่ดีของสังคม	3	8
	รวม	6	12

3.3.1.4 จัดทำแผนกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ประภาศนียัตตวิชาชีพ 1 เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีโดยได้สังเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนจากแนวคิดของเทรฟิงเกอร์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้รูปแบบ การเรียนรู้แบบ CPS เน้นใช้ประเด็นปัญหาในชีวิตจริง ให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาและใช้ความคิด สร้างสรรค์ควบคู่กันผ่านกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจความท้าทาย การสำรวจข้อมูล การวางกรอบของปัญหา และการวางแผนการปฏิบัติ

3.3.1.5 นำแผนการจัดการเรียนที่เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเบื้องต้น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขพร้อมแบบประเมินความสอดคล้อง ระหว่างข้อสอบกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จากนั้นจึงนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ได้แก่ อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ อันได้แก่ด้านเทคโนโลยีการศึกษา 2 คน และด้านรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3 คน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกสุ่มแบบกลุ่ม

โดยรายชื่อผู้เชี่ยวชาญสำหรับตรวจสอบงานวิจัยการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประภาศนียัตตวิชาชีพ 1 เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็น พลเมืองดีของนักเรียนประภาศนียัตตวิชาชีพ 1 มีดังต่อไปนี้

1) อาจารย์ ดร.อพันธ์ พิสุทธิการศึกษ (ปร.ด.) วิจัยและประเมินผล การศึกษา ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2) นางพจณี บุญชูศรี วุฒิการศึกษา (กศม.) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนทุ่งศรีเมืองประชาวิทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

3) นายประภาส มณีภักย์ วุฒิการศึกษา (ค.บ.) สาขาสังคมศึกษา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเสลภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

4) นางสาววัลัยการ สุริวาลัย (ค.บ.) สาขาสังคมศึกษา ครูชำนาญการพิเศษ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำครูพิเศษ โรงเรียนเสลภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เป็นต้นเนื้อหา

5) นายศุภชาติ ทอดภักดี (กศ.ม.) การวัดผลการศึกษา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเสลภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบจัดอันดับคุณภาพ แบ่งเป็น 5 เกณฑ์ ดังนี้

เหมาะสมมากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 5
เหมาะสมมาก	ให้คะแนนเท่ากับ 4
เหมาะสมปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ 3
เหมาะสมน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ 2
เหมาะสมน้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 1

3.3.1.6 จากนั้นนำคะแนนจากการประเมินกิจกรรมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ บุญเหลือ แก้วอ่อน (2559, น.64)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.00 แปลผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.00 แปลผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.0-1.50 แปลผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับควรปรับปรุง

หลังจากการประเมินแผนการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 จากผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินมาตรวจสอบคะแนนและหาค่าเฉลี่ย ซึ่งปรากฏผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยรายแผนอยู่ระหว่าง 4.72-4.80 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.72 (ภาคผนวก ข) แสดงว่าแผนการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและมีความเหมาะสมมากที่สุด จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา เวลา

3.3.1.7 จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

3.3.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

3.3.2.1 ศึกษาหลักสูตรอาชีวศึกษาและรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3.2.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย และการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3.2.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง เนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้และจำนวนข้อสอบที่ต้องการ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2

ลักษณะของพื้นฐานข้อสอบ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนข้อสอบ	
		ทั้งหมด	ต้องการ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สิทธิหน้าที่ความเป็น พลเมืองดี	1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถี วัฒนธรรม (Traditionalist/Minimalist) - บอกความหมายและบทบาทของสิทธิ หน้าที่ความเป็นพลเมืองดี	10	5
	2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) - บอกความหมายและลักษณะของพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขได้	13	8
	3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Modern/Liberal Progressive) - อธิบายประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วม ในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม	12	7
	รวม	35	20

3.3.2.4 นำแบบประเมินเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาแก้ไขเบื้องต้น จากนั้นนำไปหาผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ด้วยวิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทำได้โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) เมื่อเหมาะสมและชัดเจนแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขโดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

กำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 หรือ 0 หรือ-1 ดังนี้

+1 คือ แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้จริง

0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 คือ แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุ

โดยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะสามารถนำไปใช้ได้ ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อนำไปทดลองใช้และหาคุณภาพของข้อสอบพบว่ามีค่า IOC 0.80–1.00

3.3.2.5 นำข้อสอบที่ผ่านการพิจารณาและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญจัดพิมพ์แบบทดสอบและนำไปทดลองสอบ (Try Out) กับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 แผนกช่างกลโรงงาน จำนวน 16 คน

3.3.2.6 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีการ ของเบรนนาน (Brennan) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ จำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.22 – 0.63 ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามวิธีการของโลเวท (Lovett) เท่ากับ 0.86

3.3.2.7 นำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายระหว่างทดลองงานวิจัย

3.3.3 แบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

แบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สร้างโดยกำหนดขอบเขตของปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และมีคำตอบในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังต่อไปนี้

3.3.3.1 ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัด

3.3.3.2 จำทำตารางวิเคราะห์องค์ประกอบของแนวทางการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจำนวนข้อสอบ ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3

วิเคราะห์องค์ประกอบของแนวการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจำนวนข้อสอบแบ่งเป็นก่อนเรียน 4 ข้อ และหลังเรียน 4 ข้อ

องค์ประกอบของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	จำนวนข้อสอบที่ออก	
	ออก	ต้องการ
1. เข้าใจความท้าทายระบุสถานการณ์ที่เป็นปัญหา/เข้าใจปัญหา	3	2
2. การหาทางเลือกในการแก้ปัญหาเสนอวิธีการแก้ปัญหา/การคิดหาทางเลือกที่หลากหลาย	3	2
3. การเตรียมการแก้ปัญหาวิธีการ/แนวทางในการแก้ปัญหา	3	2
4. การวางแผนปฏิบัติการลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา	3	2
รวม	12	8

3.3.3.3 นำแบบประเมินเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปรับแก้ไขเบื้องต้น จากนั้นนำไปหาผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ด้วยวิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทำได้โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) เมื่อเหมาะสมและชัดเจนแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

กำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 หรือ 0 หรือ-1 ดังนี้

+1 คือ แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้จริง

0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 คือ แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุ

โดยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะสามารถนำไปใช้ได้ ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 พบว่ามีค่า IOC 0.80– 1.00

3.3.3.4 นำข้อสอบที่ผ่านการพิจารณาและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญจัดพิมพ์แบบทดสอบและนำไปทดลองสอบ (Try Out) กับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 แผนกช่างกลโรงงาน จำนวน 16 คน

3.3.3.5 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายมีค่าตั้งแต่ 0.49-0.58 และหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเป็นรายข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.31–0.49 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

3.3.3.6 นำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายระหว่างทดลองงานวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ของวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 แผนกวิชาช่างเทคนิคอุตสาหกรรม จำนวน 20 คน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ดำเนินการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ด้วยแบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการทดสอบรายบุคคล

3.4.2 ทดลองใช้แผนการจัดการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาสอน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาดทดลองทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

3.4.3 เมื่อเรียนจบเนื้อหา เรื่อง สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีทำการประเมินผลการใช้แผนการเรียนรู้ โดยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย

3.4.4 ตรวจสอบให้คะแนนการทำแบบทดสอบจากนั้นนำผลคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 โดยแบ่งเป็นระดับภาพรวม และระดับรายด้าน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 แผนจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ประเมินค่าคุณภาพ โดยหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยใช้เกณฑ์แปลความหมาย

3.5.2 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือตามเกณฑ์ E_1/E_2

3.5.3 เปรียบเทียบความสามารถการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.6.1 สถิติพื้นฐาน

3.6.1.1 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 105)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} \quad (3-1)$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

3.6.1.2 ร้อยละ (Percentage) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.104)

$$P = \frac{f}{N} \times 100 \quad (3-2)$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
 N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

3.6.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 106)

$$SD = \sqrt{\frac{\sum (X)^2}{N} - (\bar{X})^2} \quad (3-3)$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 X แทน คะแนนแต่ละตัว
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 \sum แทน ผลรวม

3.6.2 สถิติหาคุณภาพของเครื่องมือใช้ในการศึกษา

3.6.2.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบแต่ละข้อกับผลการเรียนที่คาดหวังและเนื้อหาวิชา โดยใช้สูตร IOC หาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมดตามวิธีของ Rovincli and Hambleton (สมนึก ภัททิยธนี, 2549, น. 220)

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \quad (3-4)$$

เมื่อ IOC แทน ความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

3.6.2.2 การหาค่าอำนาจจำแนก (B) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของ Brennan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 84-86)

$$B = \frac{U}{n_1} - \frac{L}{n_2} \quad (3-5)$$

เมื่อ E แทน ค่าอำนาจจำแนก
 U แทน จำนวนผู้รอบรู้หรือสอบผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก
 L แทน จำนวนผู้ไม่รอบรู้หรือสอบไม่ผ่านเกณฑ์ที่ถูก
 n_1 แทน จำนวนผู้รอบรู้หรือสอบผ่านเกณฑ์
 n_2 แทน จำนวนผู้ไม่รอบรู้หรือสอบไม่ผ่านเกณฑ์

3.6.2.3 การหาค่าความยาก (P) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 84)

$$P = \frac{R}{N} \quad (3-6)$$

เมื่อ P แทน ระดับความยาก
 R แทน จำนวนผู้ตอบถูกทั้งหมด
 N แทน จำนวนคนทั้งหมด

3.6.2.4 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของ (Lovett) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.96)

$$r_c = 1 - \frac{k \sum X_i - \sum X_i^2}{(k-1) \sum (X_i - c)^2} \quad (3-7)$$

เมื่อ	r_c	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	k	แทน	จำนวนข้อสอบ
	X_i	แทน	คะแนนของแต่ละคน
	C	แทน	คะแนนเกณฑ์หรือจุดตัดของแบบทดสอบ

3.6.3 สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพ

โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD (เฟซิญา กิจระการ, 2544, น. 46-51) ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum X_1}{A} \times 100 \quad (3-8)$$

เมื่อ	E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
	$\sum X_1$	แทน	ผลรวมคะแนนของแบบฝึกหัดทุกชุดรวมกัน
	A	แทน	คะแนนเต็มของแบบของแบบฝึกหัดทุกชุดรวมกัน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

$$E_2 = \frac{\sum X_2}{B} \times 100 \quad (3-9)$$

เมื่อ	E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
	$\sum X_2$	แทน	คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียน
	B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

3.6.4 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานการศึกษา

เปรียบเทียบทักษะความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตร
วิชาชีพ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบ t - test (One – sample) (ไพศาล วรคำ,
2556, น. 336) สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S / \sqrt{n}} \quad df = n - 1 \quad (3-10)$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที
	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	μ_0	แทน	ค่าคงที่ค่าเฉลี่ยของประชากรที่ต้องการเปรียบเทียบ
	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ดังนี้

N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
E_1	หมายถึง	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
E_2	หมายถึง	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
T	หมายถึง	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
Sig	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ตอนที่ 2 ผลการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ก่อนและหลังเรียน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผู้วิจัยได้นำคะแนนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ใบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คะแนนการประเมินพฤติกรรมผู้เรียน และกิจกรรมกลุ่ม มาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในรายวิชาสิทธิหน้าที่พลเมือง หน่วยที่ 7 สิทธิหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1

คะแนนกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้แก่ ใบงาน แบบทดสอบย่อย และการทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

เลขที่	แผนการจัดการเรียนรู้						สัดส่วนคะแนน			คะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียน		
	ประสิทธิภาพของกระบวนการ						กระบวนการระหว่าง					
							การเรียน					
แผนการเรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	แผนการเรียนรู้ที่	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ผลรวม		
1	2	3	4	5	6							
	ใบงาน	ใบงาน	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ใบงาน	ใบงาน	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ผลรวม	
	10	10	10	25	10	10	10	25	60	50	100	20
									(50%)	(50%)	(100%)	
1	7	9	8	21	10	7	9	24	50	45	90	19
2	7	6	9	17	9	7	9	22.5	47	39.5	81.5	18
3	10	9	8	19	10	8	10	21.5	55	40.5	90.5	15
4	6	8	7	18	10	8	9	22.5	48	40.5	83.5	20
5	9	6	7	17	9	7	9	21.5	47	38.5	83.5	17
6	8	5	7	17	8	10	9	23.5	47	40.5	85.5	14
7	6	5	7	23	8	10	8	25	44	48	87	14
8	7	5	7	17	8	10	9	24	46	41	82	16
9	8	6	9	22	9	7	9	23	48	45	88	16

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เลข ที่	แผนการจัดการเรียนรู้						สัดส่วนคะแนน กระบวนการระหว่าง การเรียน			คะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	ประสิทธิภาพของกระบวนการ						ใบงาน	ทดสอบย่อย	ผลรวม			
	แผนการ เรียนรู้ที่	แผนการ เรียนรู้ที่	แผนการ เรียนรู้ที่	แผนการ เรียนรู้ที่	แผนการ เรียนรู้ที่	แผนการ เรียนรู้ที่						
	1	2	3	4	5	6						
	ใบงาน	ใบงาน	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ใบงาน	ใบงาน	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ใบงาน	ทดสอบย่อย	ผลรวม	
	10	10	10	25	10	10	10	25	60 (50%)	50 (50%)	100 (100%)	20
10	10	6	9	19	9	7	10	21.5	51	40.5	86.5	19
11	8	8	8	19	10	8	10	22.5	52	41.5	86.5	16
12	6	5	7	18	8	10	9	23.5	45	41.5	81.5	14
13	8	9	8	23	10	7	10	25	52	48	94	16
14	6	7	9	19	9	10	10	21.5	51	40.5	85.5	15
15	6	7	9	19	9	10	10	22	51	41	86	19
16	6	7	9	19	9	10	10	22	51	41	86	26
17	10	7	9	20	9	10	10	22	55	42	92	20
18	6	8	7	19	10	8	10	23	49	42	86	18
19	7	9	8	17	10	7	9	21.5	50	38.5	83.5	14
20	6	8	7	17	10	7	9	22.5	47	39.5	81.5	18
				รวม					986	834.5	1720.5	344
				X					49.3	41.725	86.02	17.2
				S.D.					3.02	2.71	3.53	2.91
				ร้อยละ					82.16	83.45	86.02	86.00

ประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

คะแนน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	100	1720.5	86.02	3.53	86.02
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	344	17.20	2.91	86.00
ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 86.02/86.00					

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ เท่ากับ 86.02 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 86.00 ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.02/86.00

ตอนที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ผู้วิจัยได้ประเมินคะแนนแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ซึ่งปรากฏผลดังตาราง

ตารางที่ 4.3

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนตามการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

ตัวแปรตาม	จำนวน	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t-test	df	P
ก่อนเรียน	20	12	5.80	2.70	7.48	19	.00
หลังเรียน	20	12	9.05	1.95			

หมายเหตุ. $P^* < 0.5$

จากตารางที่ 4.3 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียน ($\bar{X} = 9.05$, S.D. = 1.95) ตามกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 5.80$, S.D. = 2.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

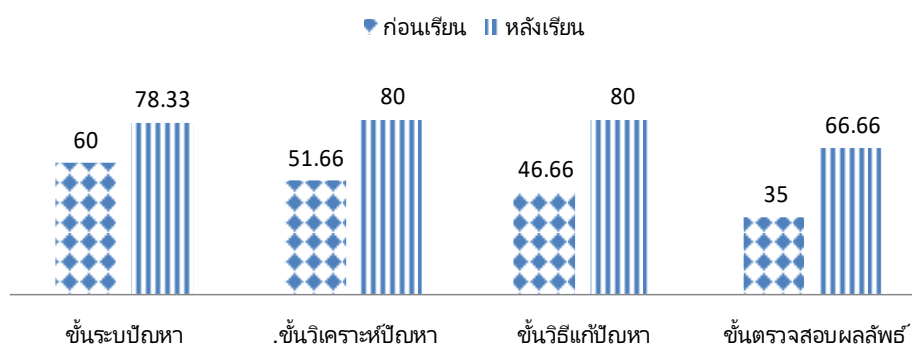
ตารางที่ 4.4

คะแนนแบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ คะแนนรายด้านคะแนนก่อนเรียน และหลังหลังกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ1

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	ก่อนเรียน					หลังเรียน				
	N	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ	แปลผล	N	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ	แปลผล
ภาพรวม	20	5.8	2.70	48.33	ต่ำกว่าเกณฑ์	20	9.05	1.95	75.41	สูง
ขั้นการเข้าใจความท้าทาย	20	1.80	1.05	60.00	ปานกลาง	20	2.30	0.92	78.33	สูง
ขั้นการสำรวจข้อมูล	20	1.55	2.40	51.66	พอใช้	20	0.94	0.59	80.00	สูงที่สุด
ขั้นการวางกรอบของปัญหา	20	1.40	0.82	46.66	ต่ำกว่าเกณฑ์	20	2.35	0.87	80.00	สูงที่สุด
ขั้นการวางแผนการปฏิบัติ	20	1.05	0.94	35.00	ต่ำกว่าเกณฑ์	20	2.00	0.97	66.66	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 75.41 และเมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบพบว่า นักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับสูงที่สุดในด้านความสามารถในขั้นและการสำรวจข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมามีนักเรียนมีความสามารถในการวางกรอบของปัญหาคิดเป็นร้อยละ 78.33 และนักเรียนมีความสามารถในระดับปานกลางคือความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติร้อยละ 66.66

เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์รายด้าน

ภาพที่ 4.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แยกเป็นรายด้าน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 มีขั้นตอนการวิจัยและผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 สรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.02/86.00

5.1.2 ผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ได้ผลดังนี้

5.1.2.1 นักเรียนที่เรียนโดยกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 มีความสามารถคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.1.2.2 นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบพบว่า นักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับสูงที่สุดด้านความสามารถเข้าใจความท้าทายและการสำรวจข้อมูล รองลงมาคือความสามารถในการวางกรอบของปัญหาระดับสูง และความสามารถระดับปานกลางคือด้านการวางแผนการปฏิบัติ

5.2 อภิปรายผล

ผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 มีประเด็นในการนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 ประสิทธิภาพของพัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.02/86.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนจากใบกิจกรรมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คะแนนการประเมินพฤติกรรมผู้เรียน และกิจกรรมกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 86.02 และการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 86.00 แสดงว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้สามารถนำไปใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ผ่านการประเมินตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักอยู่ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ระบบสังคม บทบาทผู้เรียน บทบาทผู้สอน 5) หลักการตอบสนองการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ 6) ระบบสนับสนุน สื่อ อุปกรณ์และทรัพยากรการเรียนรูผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ การเข้าใจความท้าทาย (Understanding the Challenges) ศึกษาวัตถุประสงค์ของปัญหาและสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน รวมทั้งทำความเข้าใจความท้าทายปัญหาหรือสถานการณ์จากข้อมูลหรือปัญหาที่พบ การสำรวจข้อมูล (Generating Idea) เป็นการหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ประกอบด้วยการสร้างทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา รวมทั้งลงข้อสรุปโดยการระดมสมอง เพื่อหาทางเลือกหรือวิธีการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ หลากหลาย เหมาะสม ที่ใช้หาคำตอบของสถานการณ์ปัญหา การวางกรอบของปัญหา (Preparing for Action) คือ การนำทางเลือกหรือวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมมาเตรียมวางแผน รวบรวมข้อมูล ออกแบบ วิธีเตรียมการแก้ไข และการวางแผนการปฏิบัติ (Planning the Approach) คือ การคิดออกแบบวางแผน เพื่อสร้างมโนมติ คำอธิบายของสถานการณ์ปัญหา ระดมสมองเพื่อออกแบบวางแผนการทำงาน เพื่อใช้ในการตอบหรือแก้ไขสถานการณ์ปัญหา จนไปสู่การกำหนดวิธีการปฏิบัติที่ประสบผลความสำเร็จ

5.2.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 หลังเรียน ($\bar{X} = 9.05$, S.D = 1.95) ตามกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 5.80$, S.D.= 2.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความสามารถการคิดแก้ปัญหา

อย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ อย่างมีหลักการ ฝึกทักษะการคิด เปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการเรียน แสดงความคิดเห็น ฝึกตั้งคำถาม การตอบคำถามจากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับในชีวิตประจำวันโดยผ่านกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้สอนมีบทบาทที่แตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุดขั้นแรกผู้สอนมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ชี้แนะ อธิบายขั้นตอนของการทำกิจกรรม แล้วปล่อยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรรา เล่าเรียนดี (2555, น. 156-157), อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550, น. 121) ที่กล่าวถึง แนวการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มพัฒนาทักษะทางสังคม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ แต่เนื่องจากช่วงวัยนักเรียนอยู่ในยุค Generation Z (มนัสนันท์ หัตถศักดิ์, 2556, น.11) กล่าวว่า เด็กที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2538-2552 มีแนวคิดและวิธีการทำงานในลักษณะชอบทำงานเพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร เพราะสามารถเรียนรู้ทุกอย่างได้ด้วยตัวเองจากเทคโนโลยีดิจิทัลแต่มีความคิดเปิดกว้าง พร้อมรับฟังข้อติติง แม้ Generation Z จะมี DNA เป็นรหัสดิจิทัล แต่การเทคโนโลยีก็ไม่สามารถทดแทนการสื่อสาร บางข้อความให้ความเข้าใจอย่างแท้จริงได้ และเด็ก ๆ ทุกคนยังต้องการคำอธิบาย เพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อเริ่มเข้ากิจกรรมการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 2 ผู้สอนจึงเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ซักถามกระบวนการทำงานกลุ่ม เป็นรายบุคคลว่าผู้เรียนแต่ละคนให้คำตอบของปัญหา หรือคำตอบในใบงานกิจกรรมหรือไม่ เพราะเหตุใดจึงตอบคำถามนี้ จากนั้นนำผู้เรียนไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยคำถามการเปรียบเทียบคำตอบของตนกับเพื่อนในกลุ่ม เหตุใดสมาชิกในกลุ่มจึงเลือกคำตอบนี้เป็นคำตอบที่ดีที่สุด โดยต้องถามเป็นรายบุคคล ให้กลุ่มผู้เรียนทุกคนได้เสนอความคิด เพื่อป้องกันการพึ่งพาลำพังของหัวหน้ากลุ่ม จากนั้นผู้สอนจึงเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ประเมินให้คะแนนเป็นรายบุคคลและภาพรวมกลุ่ม โดยอธิบายด้วยว่าเหตุใดจึงให้คะแนนเท่านี้ และแนะนำการทำงานที่จะได้คะแนนมากขึ้นในครั้งต่อไปซึ่งสอดคล้องกับ (Dorval, Isaksen and Treffinger, 2000, p. 436) กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้โดยง่าย โดยเทรฟิงเกอร์ ได้เสนอขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4 ขั้นตอน คือ 1) การเข้าใจความท้าทาย (Understanding the Challenges) 2) การหาทางเลือกในการแก้ปัญหา (Generating Idea) 3) การเตรียมการแก้ปัญหา (Preparing for Action) และ 4) การวางแผนการปฏิบัติ (Planning the Approach) ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหา และทำใบกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ตามความรับผิดชอบหลักในการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม คือ ด้าน

หน้าที่และหลักประชาธิปไตย ทำให้หลังกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตในอนาคต

5.2.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา เข้าใจและอธิบายเนื้อหาในรายวิชา อยู่ในระดับสูงที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่อยู่ในระดับพอใช้ (คิดเป็นร้อยละ 51.66) จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่า ผู้เรียนจะวิเคราะห์ปัญหาได้ดี เมื่อปัญหานั้นเป็นเหตุการณ์ที่ผู้เรียนเคยประสบโดยตรง สำหรับผู้เรียนที่ไม่เคยประสบปัญหานั้นจากการประเมินคำตอบของแบบทดสอบหลังเรียนพบว่า นักเรียนสามารถวิเคราะห์โดยใช้หลักการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคาดคะเนอย่างมีเหตุผลมากขึ้นด้านทักษะทางปัญญาการสำรวจข้อมูลอยู่ในระดับสูงขึ้นนักเรียนสามารถศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น(คิดเป็นร้อยละ 78.33) สามารถระบุต้นเหตุของปัญหาจากทางตรงและทางอ้อม เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียนที่อยู่ระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ 60.00) การวางกรอบของปัญหาอยู่ในระดับสูงที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ผู้เรียนคิดวิธีแก้ปัญหาหลากหลายมากขึ้น เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนที่อยู่ในระดับพอใช้ (คิดเป็นร้อยละ 46.66) และการวางแผนการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ 66.66) สูงกว่าการทดสอบก่อนเรียนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (คิดเป็นร้อยละ 35.00) เนื่องจากผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการศึกษาในเนื้อหา และสาระสำคัญของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผ่านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเริ่มจากขั้นการทบทวนความรู้เดิมขั้นสอนเนื้อหาใหม่ ขั้นสรุป ขั้นฝึกทักษะปฏิบัติ ขั้นนำความรู้ไปใช้ และขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีส่วนทำให้คะแนนที่ได้หลังจากการทดสอบหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนจึงทำให้ภาพรวมความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง (คิดเป็นร้อยละ 75.41) กว่าก่อนเรียนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (คิดเป็นร้อยละ 48.33) ดังที่ กัญญารัตน์ โคจร (2554, น. 113) ได้กล่าวว่า รูปแบบของการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (CPS) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้กับห้องเรียนที่นักเรียนมีระดับความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 การฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ควรควบคู่กับการฝึกทักษะความกล้าแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนพบว่า วิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละกลุ่ม มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้จริง แต่เมื่อนำเสนอต่อหน้าผู้รับฟังอภิปรายที่ไม่ใช่เพื่อนนักเรียนในชั้น พบว่านักเรียนขาดความมั่นใจไม่สามารถนำเสนอผลงานให้ผู้เข้าฟังอภิปรายเข้าใจถึงกระบวนการแก้ปัญหาที่นักเรียนต้องการสื่อสาร ดังนั้นการสอนด้วยวิธีคิดแก้ปัญหาอย่าง

สร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะทำให้ตนเองเข้าใจและแก้ปัญหาได้แล้ว ควรสามารถนำวิธีแก้ปัญหาของตนไปช่วยผู้อื่นได้ด้วย เพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

5.3.1.2 ปัจจุบันความรู้สามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็ว นักเรียนมีความรู้เท่าทันต่อเนื้อหา รายวิชา ดังนั้น ผู้สอนต้องเตรียมตัวล่วงหน้า โดยศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ให้เข้าใจ รวมทั้งสำรวจประเด็นปัญหาที่น่าสนใจและใช้ได้ในชีวิตประจำวันให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้และประหลาดใจ ในการแก้ปัญหาใกล้ตัวที่มีวิธีการที่หลากหลาย สนุกกับกระบวนการพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เพื่อนำมาแข่งขันกันเพื่อนต่างกลุ่มในชั้นเรียน

5.3.1.3 ในการทำกิจกรรมผู้สอนควรมีบทบาทที่หลากหลายในกระบวนการกลุ่มที่ช่วยกัน ตั้งปัญหาและคิดค้นหาคำตอบโดยการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น เมื่อนักเรียนเสนอวิธีแก้ปัญหาในบางสถานการณ์ ผู้สอนต้องแกล้งเป็นผู้ไม่รู้และซักถามนักเรียนด้วยท่าทีสนใจ ให้นักเรียนเกิดความภูมิใจและมั่นใจในการหาคำตอบ โดยไม่ลืมหามความคิดเห็นนักเรียนคนอื่น เพื่อให้เกิดกระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ทุกคนได้เสนอความคิดและไอเดียใหม่ ๆ ของตนเอง จากนั้นปล่อยกลุ่มนักเรียนให้ปรึกษากันเองอีกครั้ง เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด เมื่อถึงการประเมินผู้สอนควรระวังคำพูดต้องไม่ตัดสินผิดถูก คอยให้คำแนะนำ กระตุ้น ให้นักเรียนมองปัญหาอย่างรอบด้าน แล้วนำไปวิเคราะห์หาคำตอบตนสามารถแก้ไขปัญหาได้สมบูรณ์หรือไม่ โดยเปรียบเทียบกับคำตอบระหว่างกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนที่อ่อนกว่าได้พบมุมมองวิธีคิดที่แปลกใหม่ จากนั้นให้กำลังใจและคำแนะนำในการหาคำตอบครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปพร้อมกับนักเรียนที่เก่งกว่าจะได้แข่งขันกับคนเก่งที่อยู่กลุ่มอื่นด้วย

5.3.1.4 ในกระบวนการกลุ่ม ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม ผู้สอนต้องใช้กระจายนักเรียนเก่งออกไปยังกลุ่มต่าง ๆ โดยควรใช้อัตราส่วน 1:2:2 คือ เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 2 คน (สำหรับห้องเรียนปกติที่มีนักเรียนสามารถคละกัน) เพื่อให้มั่นใจในความสามารถของกลุ่มตัวเอง คนเก่งมีคู่คิดคือนักเรียนปานกลาง 2 คน ในขณะที่เดียวกันนักเรียนอ่อนก็มีเพื่อนที่ระดับความสามารถเดียวกันหนึ่งคน ทำให้ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำด้านความสามารถทั้งในกลุ่มเองหรือระหว่างกลุ่ม ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ในกระบวนการกลุ่ม กระตุ้นให้นักเรียนอ่อนเสนอความคิดบ้าง และแนะนำให้นักเรียนเก่งรับฟังข้อคิดเห็นผู้อื่นโดยใช้เหตุผล ไม่พิจารณาจากการอคติในความสามารถของเพื่อนในกลุ่ม เนื่องจากนักเรียนที่เก่งจะมีความมั่นใจในตัวเองสูง ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี หากนักเรียนใช้ความมั่นใจ โดยพิจารณาจากเหตุผลที่รอบด้าน โดยไม่ใช้อารมณ์ หรือทัศนคติมาตัดสิน โดยผู้สอนต้องไม่ลืมหามสำคัญกับนักเรียนปานกลางที่มีบทบาทเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กเก่งกับเด็กอ่อน ผู้สอนต้องคอยชี้แนะให้นักเรียนปานกลางอธิบายกระบวนการทำงานสร้างความเข้าใจให้เด็กอ่อน เนื่องจากพฤติกรรมของเด็กเก่งไม่ชอบอธิบายเรื่องกระบวนการแต่ชอบศึกษาหาผลลัพธ์ และมีเด็กปานกลางเป็นผู้ช่วยเหลือในด้านหาข้อมูล ดังนั้นเด็กอ่อนจึงจะไม่เข้าใจคำอธิบายสั้น ๆ ของเด็กเก่ง

เด็กปานกลางที่เข้าใจเนื้อหาข้อมูลงานเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จึงสามารถอธิบายที่ละขั้นตอนได้ดีกว่า เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มทำให้เกิดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการส่งงานแต่ละครั้งควรกำหนดเวลาในการทำงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการแบ่งกันทำงานภายในกลุ่ม

5.3.1.5 ความเข้าใจในบริบทของห้องเรียน ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยทำการทดลองสอนในเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนชุดเดิม 2 ห้องเรียน คือ ห้องเรียนแผนกช่างกลโรงงานที่ใช้ในการทดลองสอน เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา และห้องเรียนแผนกช่างเทคนิคอุตสาหกรรม อันเป็นห้องเรียนกลุ่มเป้าหมาย แม้นักเรียนของทั้งสองห้องจะมีบริบทที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นนักเรียนช่วงชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 และต้องเรียนวิชาเดียวกันคือ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม แต่ผลการศึกษาพบว่า ห้องเรียนแผนกช่างกลโรงงาน มีการพัฒนาในด้านทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ดีกว่าห้องเรียนแผนกช่างเทคนิคอุตสาหกรรม เนื่องจากลักษณะพฤติกรรมด้านการเรียนที่แตกต่างกันของสองห้อง บริบทห้องเรียนแผนกช่างกลโรงงานมีลักษณะการแข่งขันภายในชั้นเรียนต่ำ ความสนใจด้านการเรียนน้อย และให้ความสนใจด้านการเล่นเกมมือถือสูง ผู้สอนต้องเข้าห้องเรียนเร็วกว่าปกติ เพื่อสร้างกติกาให้เวลานักเรียนเล่นเกมมือถือได้ 10 นาทีก่อนเข้าสู่บทเรียน เพื่อแก้ปัญหามือถือเล่นโทรศัพท์ระหว่างการสอนและการขาดสมาธิในชั้นเรียน จากการนำหลักของจิตวิทยาการเคารพซึ่งกันและกันเข้ามาใช้ พบว่านักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น มีการตอบโต้ในเนื้อหาการเรียนระหว่างครูกับนักเรียน ทักษะด้านความคิดมีพัฒนาการที่เร็ว ในขณะที่บริบทของห้องเรียนแผนกช่างเทคนิคอุตสาหกรรม เป็นลักษณะกลุ่มคนตั้งใจเรียนอยู่ด้วยกัน ในขณะที่เด็กอ่อนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง บรรยากาศในห้องเรียนเงียบ นักเรียนทุกคนมีสมุดสำหรับจดตามคำพูดอาจารย์ นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอยู่ในกรอบของห้องเรียนศตวรรษที่ 20 ที่ว่าห้องเรียนที่ดีต้องเงียบ ทำให้พัฒนาการด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ช้า คำตอบการแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่เป็นวิธีคิดอย่างมีระบบ ที่นำคำตอบมาจากความรู้ทางอินเทอร์เน็ตไม่มีความแปลกใหม่ ไม่มีแนวคิดเป็นของตนเอง ดังนั้นเริ่มแรกผู้สอนจึงต้องสร้างความมั่นใจและกล้าแสดงออกในความคิดของนักเรียนเป็นพื้นฐาน จากนั้นจึงดึงเข้าสู่บทเรียนได้ในสัปดาห์ที่ 3 นี้คือสาเหตุที่ทำให้ห้องเรียนแผนกช่างกลโรงงานมีพัฒนาการที่เร็วกว่าห้องเรียนแผนกช่างเทคนิคอุตสาหกรรม ดังนั้นบริบทของห้องเรียนที่ต่างกันเพียงเล็กน้อยก็มีผลต่อพัฒนาการเรียนของนักเรียน นวัตกรรมที่นำมาใช้อาจจะมีประสิทธิภาพมาก แต่หากผู้สอนไม่เข้าใจบริบทของห้องเรียน ทิศทางของผลการศึกษาอาจไม่เป็นไปตามที่ผู้สอนคาดหวังไว้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศในชั้นเรียน พฤติกรรมผู้เรียน หลักจิตวิทยาของผู้สอน ควรเตรียมพร้อมและเหมาะสมสำหรับการใช้นวัตกรรมนั้น เช่น การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ บรรยากาศในห้องเรียนไม่ควรเงียบ นักเรียนใช้วิธีระดมความคิดในการหาคำตอบ ครูผู้สอนมีความเป็นกันเอง สามารถเดินเข้าไปให้คำแนะนำได้ทุกกลุ่มจากนั้นจึงมาสรุปหาคำตอบรวมกัน บริบทห้องเรียนเช่นนี้จึงเหมาะสำหรับใช้นวัตกรรม CPS

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ต่อทักษะด้านอื่น ๆ เช่น เมื่อสอนวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แล้ว ทักษะต่อไปควรเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ หรือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นต้น เพื่อให้การติดตามผลและพัฒนานวัตกรรมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และทักษะการดำเนินชีวิตในสังคม จำแนกตามเพศ ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. (๒๕๔๕). *แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (๒๕๕๓). *แนวทางการจัดการเรียนรู้*
ตาม

หลักสูตรอาชีวศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

แห่งประเทศไทยจำกัด.

กัญญาภัค จันทร์วิเศษ. (๒๕๕๗). การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ ๗ ขั้น (๗Es) ในรายวิชา ส ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*

มหาวิทยาลัยขอนแก่น,

๓๗(๔), ๑๐-๑๖.

กัญญารัตน์ โคจร. (๒๕๕๔). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (CPS Learning Model) เรื่อง สารและสมบัติของสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑.*

(วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (๒๕๕๐). *ทักษะแก้ปัญหาเรื่องจำเป็นสำหรับเด็กไทย.* สืบค้นจาก

<http://www.oknation.net/blog/kriengsak/๒๐๐๗/๑๑/๒๖/entry-๑>.

คชาภกษเหลี่ยมไธสง. (๒๕๕๔). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนิสิต*

ระดับอุดมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (๒๕๖๐). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.*

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๑๙(๔), ๓๓๑-๓๔๒.

ชัยรัตน์ สุทธิรัตน์. (๒๕๕๒). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* กรุงเทพฯ: บริษัท

แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์पोเรชั่น.

ญาณิ เพชรแอน. (๒๕๕๘). *การศึกษากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง อาหารกับสุขภาพ*

รายวิชาสุขศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต).

นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐนิช ตันมานะศิริ. (๒๕๕๖). *สนทนาสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์.* สืบค้นจาก

<http://www.tcdc.or.th/src/๑๓๖๒๙/www-creativethailand-org/Bohm-Dialogue>.

ทากาฮาชิ มาโกโตะ. (๒๕๕๑). *เทคนิคการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์.* แปลโดย รังสรรค์ เลิศใน

สัตย์.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมนส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

นิธิฐพร โภมลภิตศักดิ์. (๒๕๕๓). *การวิเคราะห์ผลของกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อ*

ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานกลุ่ม และการเห็นคุณค่า

ในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาสารคาม:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เนาวนิตย์ สงคราม. (๒๕๕๒). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานด้วยการ*

เรียนรู้เป็นทีมและกระบวนการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมของนิสิต

นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

บรรจง อมรชีวิน. (๒๕๕๔). *Thinking School (สอนให้คิด) (พิมพ์ครั้งที่ ๑).* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

เบลล์นกา, เจมส์ และแบรนต์, รอน, บรรณาธิการ. (๒๕๕๔). *ทักษะแห่งอนาคต การศึกษาเพื่อศตวรรษ*

ที่ ๒๑. แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นเวิลด์ ประภัสสร ปริเอี่ยม. (๒๕๕๓). การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๒ : บุพปัจจัยและผลลัพธ์. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, ๑(๑๒), ๕๓-๖๗.

ประสาธ เนืองเฉลิม. (๒๕๖๐). *ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ ๒๑. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, ๓๖(๔), ๑๐๙-๑๑๗.

ประสาธ เนืองเฉลิม และคณะ. (๒๕๕๘). การเปรียบเทียบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, ๙(๓), ๔๒-๕๓.

ประสาธ เนืองเฉลิม และคณะ. (๒๕๕๙). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ ๑ ระหว่างการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, ๑๐(๑), ๒๕-๔๐.

ประสาธ เนืองเฉลิม และคณะ. (๒๕๖๑). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแผนผังความคิด. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, ๑๕(ฉบับพิเศษ), ๒๘๗-๒๙๘.

ประสาธ เนืองเฉลิม. (๒๕๖๑). *วิจัยปฏิบัติการทางการเรียนการสอน*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (๒๕๕๗). *ทักษะที่ ๒๑ ช่วยให้เด็กไทยมีสุขภาวะอย่างไร*. สืบค้นจาก http://thaissf.org/?option=com_content&view=article&id=๔:๒๑&catid=๕:ed-

พรสวรรค์ วงศ์ตาธรรม. (๒๕๕๘). การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการคิดในศตวรรษที่ ๒๑. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, ๓๘(๒), ๑๑๑-๑๒๑.

พัชรา พุ่มพชาติ. (๒๕๕๒). *การพัฒนารูปแบบการจัดการประสบการณ์การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับเด็กปฐมวัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิพัฒน์ ไพบูลย์วัฒนกิจ. (๒๕๕๙). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดแก้ปัญหาอนาคตโดย*

ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิชญาน์ พานะกิจ. (๒๕๕๘). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่งนภา กลิ่นกลาง อาจันต์ ไพรีธรณ ประสาธ เนืองเฉลิม. (๒๕๕๘). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือกับทักษะปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, ๙(๓), ๑๐๑-๑๑๒.

วรภัทร์ ภูเจริญ. (๒๕๔๓). ๑๐๐ เครื่องมือการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์ร่วมด้วย

ช่วยกัน.

วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (๒๕๕๔). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด.*

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (๒๕๕๗). *การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching)*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงษ์การพิมพ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (๒๕๕๔). *กระบวนการค้นพบใหม่การพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: บริษัทจรัสสินทวงษ์การพิมพ์ จำกัด

วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด. (๒๕๖๑). *การนิเทศ ติดตามเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการตามนโยบาย*. กรุงเทพฯ: การทรวงศึกษาธิการ.

วิภาพรรณ พินลา. (๒๕๕๙). *ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*

แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ศศิรัศม์ สริกขานนท์. (๒๕๕๐). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยการใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของทอร์แรนซ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริณา ชื่นทอง ประสาท เนืองเฉลิม. (๒๕๖๑). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เรื่องปฏิกิริยาเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, ๑๒(๑), ๒๓๙-๒๔๙.

ศิริพร ศรุดาพร. (๒๕๕๔). *คู่มือวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เบสบู๊ค.

สลักจิต สุขช่วย ประสาท เนืองเฉลิม. (๒๕๕๒). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ๔MAT กับผังมโนทัศน์ และการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ ๑*.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๘(๒), ๖๔-๗๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๓). *Road Map จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๐). *การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในสถานศึกษา* *สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ*. (วิจัยอิสระ). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ. (๒๕๖๐). *แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑*. (พิมพ์ครั้งที่ ๑).

กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- สิทธิชัย ชมพูพาทย์. (๒๕๕๔). การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนการสอน เพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูและนักเรียนในโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิตรา ไกรศรีวรรณ. (๒๕๕๘). ผลการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุรางค์ ธรรมโวหาร. (๒๕๕๑). การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชามนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิรักษ์ จิตรกร. (๒๕๕๘). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมกันแบบผสมผสานที่ใช้เทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคต เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกราฟิกสำหรับสื่อการเรียนการสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรรถพล อนันตวรสกุล. (๒๕๕๗). การนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูสังคมศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.kroobannok.com/๒๑๘๖๓>.
- อรัญ ชูยกระเดื่อง และคณะ. (๒๕๕๑). การพัฒนาสถิติทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนแบบใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยบูรพา, ๖(๑), ๑๕-๒๙.
- อรุณรุ่ง ปภาพสิษฐ์. (๒๕๕๗). การเรียนที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning). สืบค้นจาก www.pnru.ac.th/fac/teedu.
- อานภาพ เลชะกุล. (๒๕๕๑). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning). สืบค้นจาก <http://www.pt.tsu.ac.th/aqad/main/report/files/๒๐๐๘๒๐๑๔๑๒๓๗>.
- อาพล พาจรทิศและคณะ. (๒๕๕๙). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๑๑(๒), ๓๙๙-๔๐๘.
- อารี พันธุ์มณี. (๒๕๓๗). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน.
- อารี รังสินนท์. (๒๕๓๒). ความคิดสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- American Psychological Association. (๑๙๙๗). *Learner-Centered Psychological: A Framework for School*. Available from <http://www.apa.org/ed/governance/bea/learner-centered.pdf>
- Winston. Bills, Frank Lynn. (๑๙๗๑). Developing Creative Through Inquiry. *Science Education*, ๖๐(๓), ๔๑๗-๔๒๑.
- Ausubel, D.P. (๑๙๖๙). *Educational psychology*. New York: Holt, Rinehart.
- Butts, David. (๑๙๗๔). *The Teaching of Science A Self Directed Planning Guide*.

- New York: Harper Row Publisher.
- Campbell, Donal T. and Stanley Julian C. (୧୯୬୩). *Experimental and Quasi-Experimental Designs for Research*. Chicago: Randomly college publishing company.
- Creswell, John W. and Vicki L. Plano Clark. (୨୦୧୧). *Designing and Conducting Mixed methods Research*. (୨nd ed.). California: Sage Publication, Inc.
- Isaksen, Scott G., Dorval, K.Brian and Treffinger, Donald J. (୨୦୧୧). *Creative Approaches To Problem Solving*. n.p.
- Isaksen. (୨୦୧୩). *Research on CPS*. Available from www.creativeeducationfoundation.org/our-process/research-on-cps
- Johnson, D. W.,and John, R. (୧୯୯୬). *Meaningful and Manageable Assessment Through Cooperative Learning*. Edina, MN: Interaction Book company.
- Joyce, B., M. Weil, and E. Calhoun. (୨୦୦୯). *Model of Teaching*. Boston: Allyn and Bacon.
- Osborn, A.F. (୧୯୬୩). *Creative Imagination* (୩rd ed.). New York: CharlesScribners Sons.
- Parnes, S.J. (୧୯୩୬). *Creative Behavior Guide Book*. New York: CharlesScribner'S Son.
- Parnes, S.J., and A. Meadow. (୧୯୫୯). Effect of Broinstroming Instruction on Creative Problem Solving by Trained and Untrained Subject. *Journal of Education Psychology*, ୫୦, ୧୩୧-୧୩୬.
- Torrance, E.P. (୧୯୬୫). *Guiding Creative Talent*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Treffinger, D.J. (୨୦୦୫). Distance Learning Modules On Creative Learning and Talent Development. *Creative Learning Today*, ୧୧(୧), ୨୧.
- Treffinger.D.J., S.G. Isaken, and K.B. Dorval. (୨୦୦୫). *Creative Problem Solving (CPSVersion ୬.୧ TM) A Contemporary Framework for Managing Change*. Sarasofa : Center for Creative Learning and Creative Problem Solving Group.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนที่การเรียนรู้ที่ 1

วิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501	ระดับ ปวช.1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี	เรื่อง สิทธิและหน้าที่
เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2561

1. สารสำคัญ

สิทธิ หมายถึง สิ่งที่ไม่มียุ่รูปร่างซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มี เช่น สิทธิในการใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์เมื่อตนถูกระทำละเมิดกฎหมาย เป็นต้น

เสรีภาพ หมายถึง การใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ซึ่งหากผู้ใดใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ก็ย่อมถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

หน้าที่ หมายถึง การกระทำหรือการละเว้นการกระทำเพื่อประโยชน์โดยตรงของการมีสิทธิหน้าที่ เป็น สิ่งที่ยังบังคับให้มนุษย์ในสังคมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมาย บัญญัติไว้ จะไม่ปฏิบัติตามไม่ได้ ส่วนสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์มีอยู่แต่จะใช้หรือไม่ก็ได้

2. มาตรฐาน /ตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้

- 2.1 บอกความหมายของสิทธิและหน้าที่ได้
- 2.2 บอกความหมายของเสรีภาพได้
- 2.3 เข้าใจและสามารถอธิบายสิทธิและหน้าที่ตนที่มีต่อสังคมได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (K-P-A)

1. ด้านความรู้ (K)
 - 1.1 บอกความหมายของสิทธิและหน้าที่
 - 1.2 อภิปรายและอธิบายเกณฑ์ของสิทธิและหน้าที่ได้
2. ด้านทักษะกระบวนการ (P)
 - 2.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้
 - 2.2 ยกตัวอย่างการใช้สิทธิและหน้าที่ตนได้
 - 2.3 สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้
3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)
 - 3.1 มีความสนใจใฝ่รู้หรืออยากรู้อยากเห็น
 - 3.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์
 - 3.3 มีจิตสังคมที่ดี

4. สารการเรียนรู้

1. ความหมายของสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ
2. การใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามช่วงวัย
3. การตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่มีต่อสังคม

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement)

1.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอธิบายความหมายของคำว่า สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ตามความเข้าใจของนักเรียนมา 3-4 ตัวอย่าง จากนั้นครูยังไม่เฉลยคำตอบแล้วให้นักเรียนค้นหาคำตอบจากวิดีโอ เรื่อง หน้าที่พลเมืองเบื้องต้น แล้วให้ร่วมกันอภิปรายสิทธิและหน้าที่ของนักเรียนที่มีต่อสังคม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

1.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์คำตอบร่วมกันจากตัวอย่างที่ยกมาในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของนักเรียนที่มีต่อสังคม

1.3 ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ตัวอย่างที่นักเรียนยกมาคำตอบมา ข้อใดสามารถนำมาใช้ในชีวิตจริงได้มากที่สุด

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration)

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยคณะเทศและคณะความสามารถ เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้สำเร็จ ซึ่งการแบ่งกลุ่มนักเรียนในครั้งนี้ ครูผู้สอนพิจารณาจากคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

2.2 ครูแจกใบงานสิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ ใบงานที่ 7.1 แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาขั้นตอนการทำกิจกรรมการศึกษา

2.3 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายก่อนทำกิจกรรมดังนี้

- ครูตั้งคำถามนำเพื่อให้ นักเรียนทบทวนถึงประสบการณ์ ความรู้เดิมของตนเอง ที่สอดคล้องกับสารการเรียนรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ เช่น จุดเริ่มต้นของสิทธิหน้าที่และเสรีภาพเกิดขึ้นจากสาเหตุใด ทำไมนักเรียนต้องมีสิทธิและหน้าที่ ปัญหาของสิทธิและหน้าที่ในปัจจุบันคืออะไร หน้าที่อะไรบ้างที่นักเรียนควรทำเพื่อประโยชน์ต่อสังคม สิทธิด้านใดบ้างที่นักเรียนสามารถใช้ได้ เมื่ออายุครบ 18 ปี นักเรียนมีหน้าที่อะไรบ้างที่เกี่ยวกับสิทธิด้านพลเมือง นักเรียนมีเสรีภาพในเรื่องใดบ้าง เป็นต้น

- จากนั้นให้เวลานักเรียนร่วมกันระดมความคิด ช่วยกันตั้งคำถามที่นักเรียนสงสัยเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ลงบนกระดาน หลังจากนั้นให้นักเรียนช่วยกันจัดกลุ่มคำถามที่ได้ตั้งขึ้นว่ามีอะไรเกี่ยวข้องกันบ้าง และช่วยกันเลือกคำถามที่หน้าสนใจว่ามีอะไรบ้างที่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำคำถามที่เลือกไว้บันทึกกิจกรรมที่ 7.1

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบาย (Explanation)

3.1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองสร้างแนวคิดที่หลากหลาย เพื่อตอบคำถามที่ได้จากการร่วมกันตั้งขึ้น

3.2 ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนไปสู่การหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยเน้นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามช่วงอายุ และครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้สำรวจตัวเองว่า เกี่ยวกับเรียนที่นักเรียนต้องการคำตอบนั้น นักเรียนได้รู้อะไรแล้วบ้าง ต้องการที่จะรู้อะไร แล้วช่วยกันระดมสมองว่าวิธีที่จะได้คำตอบมีกี่คำตอบ แล้วอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Expansion)

4.1 ครูให้นักเรียนคิด เปรียบเทียบ ตรวจสอบคำตอบ พิจารณาถึงความเหมาะสมและถูกต้องมากที่สุด และเลือกมีหนึ่งคำตอบ

4.2 นักเรียนเขียนคำตอบที่ดีที่สุดของกลุ่มตนบันทึกลงกิจกรรมที่ 7.1

4.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอคำตอบของปัญหาแต่ละข้อ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ

4.4 ครูผู้สอนสรุปคำตอบของแต่ละกลุ่ม แล้วเขียนบนกระดาน

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation)

5.1 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายพิจารณาคำตอบของแต่ละกลุ่มและให้คะแนน

5.2 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

6. นวัตกรรมการศึกษา

6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบความรู้ก่อนเรียน
2. แบบบันทึกความรู้
3. แบบฝึกทักษะ
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

6.2 แหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
3. แบบฝึกทักษะ
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

5. วารสาร เอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายวิชาหน้าที่พลเมืองและ
ศีลธรรม

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล	เครื่องมือการวัดผล	เกณฑ์การวัดผล
การตอบคำถามลงในแบบฝึก ทักษะ	- แบบฝึกหัด	- ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

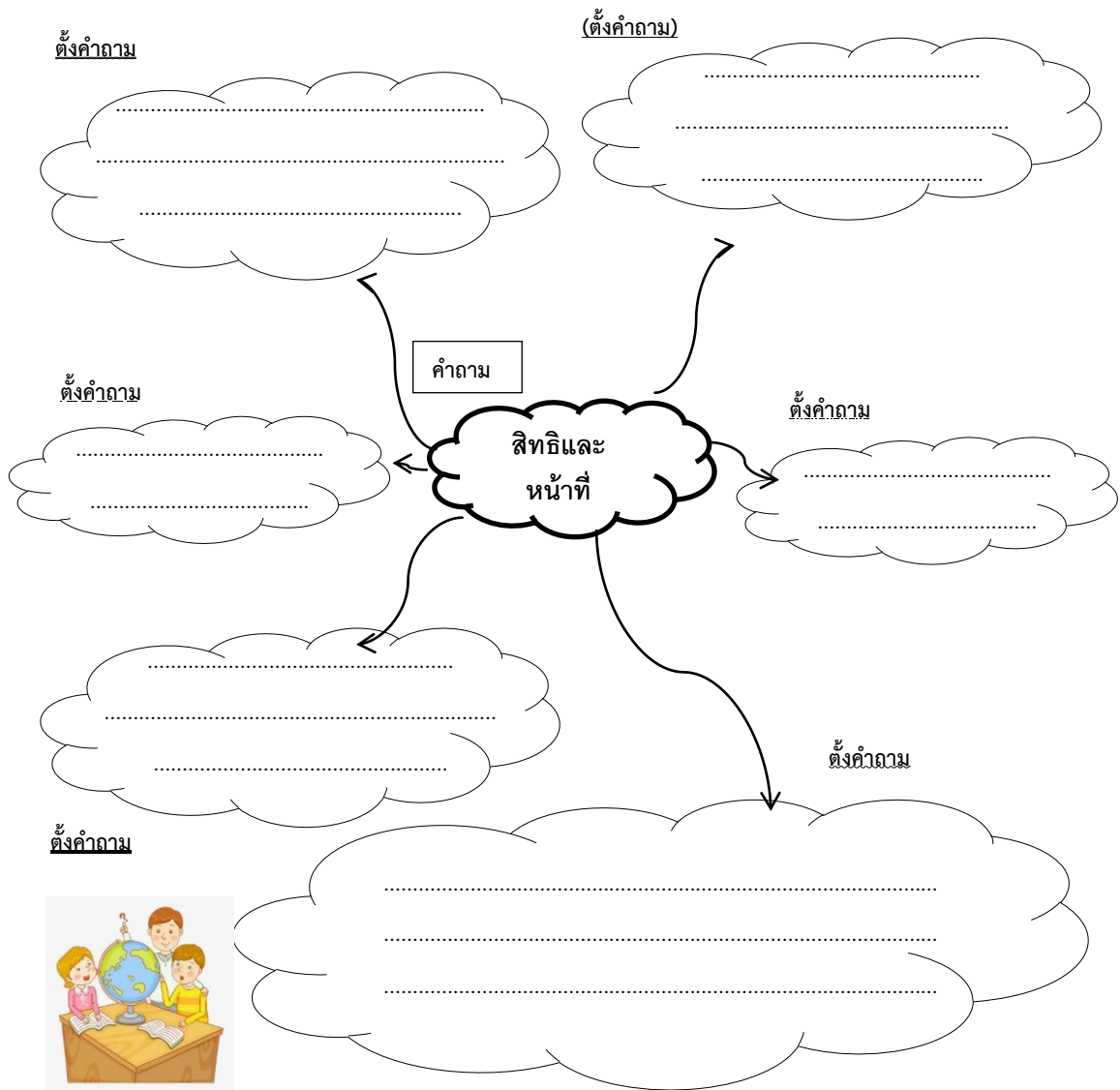
ลงชื่อ ผู้สอน
(นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี)

ใบงานที่ 7.1 เรื่อง สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่

คำสั่ง:ตอนที่ 1 ให้นักเรียนช่วยกันตั้งคำถามเกี่ยวกับคำว่า สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ

ชื่อกลุ่ม _____

- 1) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 2) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 3) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 4) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 5) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____

ตอนที่ 2: จงตอบคำถามต่อไปนี้เป็นรายบุคคล (ห้ามลอกคำตอบของเพื่อน)

คำถาม

คนที่ 1 _____	คนที่ 2 _____

คนที่ 3 _____	คนที่ 4 _____

คนที่ 5 _____

สรุป

แผนที่การเรียนรู้ที่ 2

วิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 ระดับ ปวช.1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 2

เรื่อง ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2561

1. สารสำคัญ

พลเมืองดี หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ

หน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำ หรือควรทำ เป็นสิ่งที่กำหนดให้ทำ หรือห้ามมิให้กระทำ ถ้าทำก็จะก่อให้เกิดผลดี เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว หรือสังคมส่วนรวมแล้วแต่กรณี ถ้าไม่ทำหรือไม่ละเว้นการกระทำตามที่กำหนดจะได้รับผลเสียโดยตรง คือ ได้รับโทษ หรือถูกบังคับ เช่น ปรับ จำคุก หรือประหารชีวิต เป็นต้น โดยทั่วไปสิ่งที่ระบุกิจที่ต้องทำ ได้แก่ กฎหมาย เป็นต้น

กิจที่ควรทำ คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ หรือละเว้นการกระทำ ถ้าไม่ทำหรือละเว้นการกระทำ จะได้รับผลเสียโดยทางอ้อม เช่น ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือไม่คบค้าสมาคมด้วย ผู้กระทำการที่ควรทำจะได้นับการยกย่องสรรเสริญจากคนในสังคม โดยทั่วไปสิ่งที่ระบุกิจที่ควรทำ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

พลเมืองดีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ คำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชีวิตตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขั้นขั้นแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2. มาตรฐาน /ตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้

- บอกหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- บอกหลักการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่มีต่อสังคม
- เข้าใจและอธิบายการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม

3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (K-P-A)

1. ด้านความรู้ (K)
 - 1.1 บอกหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
 - 1.2 อธิบายและอธิบายเกณฑ์ในหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญได้
2. ด้านทักษะกระบวนการ (P)
 - 2.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้
 - 2.2 การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมได้
 - 2.3 สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้
3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)
 - 3.1 มีความสนใจใฝ่รู้หรืออยากรู้อยากเห็น
 - 3.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

3.3 มีจิตสังคมที่ดี

4. สาระการเรียนรู้

- การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- เคารพผู้อาวุโสกว่า
- เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนร่วม
- หลักปฏิบัติตามกฎหมาย
- หลักปฏิบัติตามหลักศาสนา
- ความภูมิใจในการเป็นคนไทย
- เต็มใจเสียภาษี

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน (Engagement)

1.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนอธิบายร่วมกันในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ตามความเข้าใจของนักเรียนมา 3-4 ตัวอย่าง

1.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์คำตอบร่วมกันจากตัวอย่างที่ยกมาในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม

1.3 ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์หัวข้อสำคัญของเรื่องความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ว่าหัวใจหลักของบทเรียนนี้มีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration)

2.1 ครูเขียนคำว่าความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมลงบนกระดาน แล้วสร้างแผนมโนทัศน์หัวข้อรองแบ่งเป็น 3 หัวข้อ คือ ปฏิบัติตามกฎหมายประชาธิปไตย ปฏิบัติตามหน้าที่ต่อสังคม ปฏิบัติตามวัฒนธรรม

2.2 ครูตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทบทวนถึงประสบการณ์ ความรู้เดิมของตนเอง ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้เรื่องในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง ปฏิบัติตามหน้าที่ต่อสังคมและปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่างกันอย่างไร อุปสรรคในการปฏิบัติตามหน้าที่ของแต่ละประเภทไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย สังคม และวัฒนธรรมคืออะไร หากไม่มีคนปฏิบัติตามหน้าที่ด้านนั้นๆจะเกิดผลเสียอย่างไร หากปฏิบัติตามหน้าที่นั้นๆจะส่งผลดีอย่างไรกับตนเอง สังคม ชาติ และโลกใบนี้ เป็นต้น

2.3 ครูเขียนคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มลงบนกระดาน โดยจัดเรียงแบบผังมโนทัศน์

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบาย (Explanation)

3.1 ครูแจกใบงานที่ 7.2 ในนักเรียนแต่ละกลุ่ม

3.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองสร้างแนวคิดที่หลากหลาย เพื่อสร้างผังมโนทัศน์

3.3 ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนไปสู่การหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยเน้นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองรอบด้าน และครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้สำรวจตัวเองว่าการทำผังมโนภาพที่สมบูรณ์ที่สุดควรเขียนหัวข้อใดลงไปบ้าง การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญแต่ละหัวข้อ ภาพรวมของผังมโนทัศน์จัดวางอย่างไรจึงเข้าใจง่าย นักเรียนได้รู้อะไรแล้วบ้าง ต้องการที่จะรู้อะไร แล้วช่วยกันระดมสมองเพื่อออกแบบผังมโนทัศน์รูปแบบในนอกจากตัวอย่างบนกระดานของครูในหัวข้อเรื่องความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Expansion)

4.1 ครูให้นักเรียนคิด เปรียบเทียบ ตรวจสอบคำตอบ พิจารณาถึงความเหมาะสมและถูกต้องมากที่สุด และเลือกหัวข้อที่มีความเหมาะสมลงบนผังมโนทัศน์

4.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผังมโนทัศน์แต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ โดยผู้นำเสนอจะต้องสลับสมาชิกกันไปโดยไม่ซ้ำกัน

4.3 ครูผู้สอนสรุปคำตอบของแต่ละกลุ่ม แล้วเขียนบนกระดาน

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation)

5.1 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายพิจารณาคำตอบของแต่ละกลุ่ม และให้คะแนน

5.2 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากการตอบคำถาม และการทำกิจกรรม

6. นวัตกรรมการศึกษา

6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบความรู้ก่อนเรียน
2. แบบบันทึกความรู้
3. แบบฝึกทักษะ
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

6.2 แหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
3. แบบฝึกทักษะ
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)
5. วารสาร เอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายวิชาหน้าที่พลเมืองและ

ศีลธรรม

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล	เครื่องมือการวัดผล	เกณฑ์การวัดผล
7.1 การสร้างสรรค์ผังมโนทัศน์	- แบบฝึกหัด	- ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอน

(นางสาว ปราณวดี ธรรมไมตรี)

ใบงานที่ 7.2 เรื่อง ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมที่

คำสั่ง: ให้นักเรียนสร้างผังความคิดหัวข้อ “ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม”

ชื่อกลุ่ม _____

- 1) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 2) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 3) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 4) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____
- 5) ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____

แผนที่การเรียนรู้ที่ 3

วิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 ระดับ ปวช.1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 2

เรื่อง พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) ปีการศึกษา 2561

1. สารสำคัญ

พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) หมายถึง การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

ตัวอย่างเกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

การแสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนและพยายามที่จะร่วมพัฒนาชุมชน - ดูแลชุมชน โดยพยายามที่จะดูแลความต้องการ สนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หรือการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม - รับรู้ถึงกระบวนการทำงานของรัฐ - รับรู้กลยุทธ์ในการบรรลุซึ่งงานที่ทำร่วมกัน
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาความอดอยาก
แนวคิดหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - แก้ปัญหาและพัฒนาสังคมพลเมืองจะต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการวางระบบ และโครงสร้างของสังคม

2. มาตรฐาน / ตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้

- 2.1 บอกปัญหาต่างๆในสังคมที่ทุกคนควรมีความรับผิดชอบร่วมกัน
- 2.2 เข้าใจและอธิบายสาเหตุของปัญหาในสังคมและวิธีแก้ไขได้
- 2.3 คิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาในสังคม

3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (K-P-A)

1. ด้านความรู้ (K)
 - 1.1 บอกปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่ทุกคนควรมีความรับผิดชอบร่วมกัน
 - 1.2 เข้าใจและอธิบายสาเหตุของปัญหาในสังคมได้และวิธีแก้ไข
2. ด้านทักษะกระบวนการ (P)

- 2.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้
- 2.2 ยกตัวอย่างวิธีการแก้ไขปัญหาในสังคม
- 2.3 สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้
3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)
 - 3.1 มีความสนใจใฝ่รู้หรืออยากรู้อยากเห็น
 - 3.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์
 - 3.3 มีจิตสาธารณะที่ดี

4.สาระการเรียนรู้

1. สถานการณ์ปัญหาในสังคม
2. นโยบายการแก้ปัญหาของภาครัฐ
3. การตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่มีต่อสังคม

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement)

1.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนอธิบายร่วมกันในถึงปัญหาในสังคมที่พลเมือง โดยยกตัวอย่างกฎหมาย "มาตรา 44" มาเกริ่นนำ จากนั้นให้นักเรียนยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของนักเรียนมา 3-4 ตัวอย่าง จากนั้นครูไม่แสดงความคิดเห็นต่อคำตอบของนักเรียน จากนั้นครูเปิดวิดีโอ แก้ปัญหาความยากจนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง แล้วให้ร่วมกันอภิปรายสาเหตุที่ ร.9 ทรงริเริ่มคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมาเพราะเหตุใด โดยเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมกันของพลเมืองในสังคมเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

1.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ที่เกิดปัญหาในสังคมร่วมกัน

1.3 ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ตัวอย่างวิธีการแก้ไขปัญหาของภาครัฐหรือบุคคลตัวอย่างที่ช่วยเหลือสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration)

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยละเอียดและคละความสามารถ เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้สำเร็จ ซึ่งการแบ่งกลุ่มนักเรียนในครั้งนี้ ครูผู้สอนพิจารณาจากคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

2.2 ครูแจกใบงานสิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ ใบงานที่ 7.3 แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาขั้นตอนการทำกิจกรรมการศึกษา

2.3 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายก่อนทำกิจกรรมดังนี้

- ครูตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนทบทวนถึงประสบการณ์ ความรู้เดิมของตนเอง ที่ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้เรื่องมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาสังคมของภาครัฐหรือบุคคลตัวอย่าง โดยให้นักเรียนรายบุคคลในกลุ่มเสนอปัญหาและวิธีการแก้ไขของคนในสังคมมาคนละหนึ่งอย่าง

- จากนั้นให้เวลานักเรียนร่วมกันระดมความคิด เลือกปัญหาที่น่าสนใจที่สุดมาหนึ่งตัวอย่าง
 ชั้นที่ 3 ชั้นอธิบาย (Explanation)

3.1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองสร้างแนวคิดที่หลากหลาย ในปัญหาของสังคม
 ที่ยกตัวอย่างมา

- ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนไปสู่การวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาของบุคคลที่นักเรียน
 ยกตัวอย่างมา เช่น ทำไมเขาจึงใช้วิธีนี้แก้ปัญหา นักเรียนคิดว่ายังมีวิธีอื่นที่ดีกว่านี้หรือไม่ ผลการใช้วิธีนี้
 แก้ปัญหามีข้อดีข้อเสียอย่างไร นักเรียนมีวิธีอื่นที่จะเสนอในการแก้ปัญหานี้หรือไม่ เป็นต้น

ชั้นที่ 4 ชั้นขยายความรู้ (Expansion)

4.1 นักเรียนวิจารณ์ถึงวิธีการแก้ปัญหาของบุคคลตัวอย่างที่นักเรียนเลือกมา

4.2 ครูให้นักเรียนสรุปผลการวิเคราะห์ด้าน ผลดีผลเสียของวิธีการแก้ปัญหา และเสนอวิธี
 อื่นในการแก้ปัญหาดังตัวอย่างที่นักเรียนเสนอมา

4.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานตัวเองพร้อมอธิบายเหตุในการเลือกปัญหา
 สังคมนี้ พร้อมบอกวิธีแก้ไขที่กลุ่มตนคิดขึ้นมา

4.4 ครูผู้สอนสรุปคำตอบของแต่ละกลุ่ม แล้วเขียนบนกระดาน

ชั้นที่ 5 ชั้นประเมินผล (Evaluation)

5.1 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายพิจารณาผลงานแต่ละกลุ่ม และให้คะแนน

5.2 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากการตอบคำถาม
 และการทำกิจกรรม

5.3 มอบหมายงานนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ไปสำรวจปัญหาในชีวิตตนเองมา พร้อมบอก
 วิธีการแก้ไขปัญหา ลงในใบงานที่ 7.3 (การบ้าน)

6. นวัตกรรมการศึกษา

6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบความรู้ก่อนเรียน
2. แบบบันทึกความรู้
3. แบบฝึกทักษะ
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

6.2 แหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
3. แบบฝึกทักษะ

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

5. วารสาร เอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายวิชาหน้าที่พลเมืองและ
ศีลธรรม

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล	เครื่องมือการวัดผล	เกณฑ์การวัดผล
การตอบคำถามลงในแบบฝึกทักษะ	- แบบฝึกหัด	- ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอน
(นางสาว ปราณวดี ธรรมไมตรี)

ใบงานที่ 7.3 (การบ้าน) เรื่อง พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

ชื่อ _____ สกุล _____ ชื่อเล่น (_____) เลขที่ _____ ห้อง _____

คำสั่ง: ให้นักเรียนสำรวจปัจจัยใดบ้างที่เป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตของนักเรียน มาอย่างน้อย 3 อย่าง
ขึ้นไป

ข้อ 3 จากแนวคิด วิธีการแก้ปัญหาสถานการณ์ข้างต้นให้นักเรียนเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุด พร้อมเหตุผลในการตัดสินใจเลือกวิธีการ

ข้อที่ 4 ถ้ามีเพื่อนประสบปัญหาเหมือนนักเรียน และนำวิธีการที่นักเรียนคิดไปใช้แก้ปัญหาจะเกิดผลเช่นเดียวกันหรือไม่ และเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

แผนการเรียนรู้ที่ 4

วิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 ระดับ ปวช.1
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 2
 เรื่อง พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม ปีการศึกษา 2561

1. สาระสำคัญ

พลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม มีความรู้และเข้าใจเรื่อง โครงสร้าง ระบบสื่อ สารสนเทศ สื่อดิจิทัล ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น มีบทบาททำให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับโครงสร้างกฎหมาย วัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาคุณลักษณะ (Character) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การรู้จักตนเองและทักษะชีวิต 2) การอยู่ร่วมกันในยุคสื่อ 3) การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และ 4) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยขอบเขตและพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ควบคุมครอบคลุมคุณลักษณะ ความรู้และทักษะ ในแต่ละมิติของการพัฒนา ตัวอย่างเกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Justice-Oriented Citizen)

การแสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ โดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน - สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม - รับรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบมีประชาธิปไตย และรับรู้ถึงผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาสาเหตุความอดอยากของคนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาจากรากเหง้าของปัญหา
แนวคิดหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - แก้ปัญหาและพัฒนาสังคมพลเมืองจะต้องตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิด แลเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมที่สร้างความไม่เป็นธรรม

2. มาตรฐาน /ตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้

- คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมืองโดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน
- สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม
- ู้และเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบมีประชาธิปไตย และรับรู้ถึงผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น

3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (K-P-A)

1. ด้านความรู้ (K)

- 1.1 บอกหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- 1.2 อภิปรายและอธิบายเกณฑ์ในหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญได้

2. ด้านทักษะกระบวนการ (P)

- 2.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้
- 2.2 การปฏิบัติความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมได้

2.3 สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้

3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

3.1 มีความสนใจใฝ่รู้หรืออยากรู้อยากเห็น

3.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

3.3 มีจิตสังคมที่ดี

4. สาระการเรียนรู้

- การใช้หลักประชาธิปไตย
- การคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง
- การสวมบทบาทเป็นผู้นำทางการเมือง

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement)

1.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนอธิบายร่วมกันสืบค้นในเรื่องการจัดตั้งนโยบายทางการเมืองของประเทศไทยตามความเข้าใจของนักเรียนมา 3-4 ตัวอย่าง

1.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์คำตอบร่วมกันจากตัวอย่างที่ยกมาในเรื่องการจัดตั้งนโยบายพัฒนาประเทศของแต่ละพรรคการเมืองไทย

1.3 ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมเมืองว่าหัวใจหลักของบทเรียนนี้มีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration)

2.1 ครูเขียนคำว่าขั้นตอนการร่างนโยบายของรัฐบาลลงบนกระดาน

2.2 ครูตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทบทวนถึงประสบการณ์ ความรู้เดิมของตนเอง ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้เรื่องในเรื่องการร่างนโยบายของภาครัฐ เช่น ทำไมรัฐบาลจะตั้งจัดทำนโยบายขึ้นมา นโยบายของรัฐบาลจุดเริ่มต้นเกิดจากอะไร มีนโยบายใดบ้างที่นักเรียนเคยทราบ มีนโยบายใดบ้างที่นักเรียนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเพราะอะไร เป็นต้น

2.3 ครูเขียนคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มลงบนกระดาน

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบาย (Explanation)

3.1 ครูอธิบายลำดับขั้นตอนของการร่างนโยบายตามหลักประชาธิปไตยลงบนกระดานและอธิบายดังนี้

- จุดเริ่มต้นมาจากการหาเสียงของแต่ละพรรคการเมือง โดยใช้นโยบายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาประเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือในการเลือกตั้ง เมื่อได้รับการเลือกตั้งเป็นรัฐบาลแล้ว นโยบายที่เคยหาเสียงได้นั้นจึงควรมาอยู่ในแผนพัฒนาประเทศของรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเรียนฟรี 12 ในสมัยนายกอภิสิทธิ์ ซึ่งอยู่ในนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

3.2 ครูแจกใบงานที่ 7.4 โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

-ให้นักเรียนจัดตั้งพรรคการเมืองของกลุ่มตัวเองขึ้นมา โดยให้นักเรียนทบทวนบทเรียนใน 3 สัปดาห์ที่ผ่านมาถึงการศึกษในเรื่องปัญหาสังคม หลังจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองสร้างแนวคิดที่หลากหลายเพื่อสร้างนโยบาย

3.3 ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนไปสู่การหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยเน้นการกระตุ้นให้นักเรียนพิจารณาให้รอบด้าน เช่น ปัญหาที่นักเรียนเสนอสร้างผลกระทบต่อสังคมอย่างไร ปัญหาใดมีความจำเป็นต้องเร่งแก้ไข นโยบายนี้สร้างเพื่อใครบ้าง มีใครได้รับผลกระทบจากนโยบายนี้หรือไม่ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเปล่าต้องใช้งบประมาณเท่าไร มีความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณไปกับการพัฒนานโยบายนี้หรือไม่ ความเป็นไปได้ที่นโยบายจะสำเร็จมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ขยายความรู้ (Expansion)

4.1 ครูให้นักเรียนคิด เปรียบเทียบ ตรวจสอบคำตอบ พิจารณาถึงความเหมาะสมและถูกต้องมากที่สุด และเลือกหัวข้อที่มีความเหมาะสมลงบนใบงานที่ 7.4 เพื่อร่างนโยบายของพรรคตัวเองมา 1 นโยบาย

4.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ นโยบายของพรรคตัวเองกับครู พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ โดยผู้นำเสนอคือหัวหน้าพรรคการเมืองสมมุติของแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ประเมินผล (Evaluation)

5.1 ครูวิจารณ์นโยบายแต่ละกลุ่มพิจารณาถึงความเป็นไปได้ และมีประโยชน์นำไปใช้ได้จริง หากไม่ผ่านการพิจารณาหัวหน้าพรรคการเมืองสมมุติต้องไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขกับกลุ่มตนเองใหม่ แล้วนำมาเสนอต่อครูอีกครั้ง

5.2 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

5.3 มอบหมายงานให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อของพรรคตนมาจัดทำในคาบเรียนสัปดาห์หน้า กระตุ้นเรื่องการออกแบบและการใช้สีสันแสดงเอกลักษณ์ของพรรค พร้อมทั้งให้อิสระในการออกแบบรูปร่างป้ายนโยบายหาเสียงของนักเรียน

6. นวัตกรรมการศึกษา

6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบความรู้ก่อนเรียน
2. แบบบันทึกความรู้
3. แบบฝึกทักษะ
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

6.2 แหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
3. แบบฝึกทักษะ
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)
5. วารสาร เอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล	เครื่องมือการวัดผล	เกณฑ์การวัดผล
การตอบคำถามลงในแบบฝึกทักษะ	- แบบฝึกหัด	- ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอน

(นางสาว ปราณวดี ธรรมไมตรี)

ชื่อพรรค _____

หัวหน้าพรรค ชื่อ _____ สกุล _____

รองหัวหน้าพรรค ชื่อ _____ สกุล _____

เลขาพรรค ชื่อ _____ สกุล _____

สมาชิกพรรค ชื่อ _____ สกุล _____

สมาชิกพรรค ชื่อ _____ สกุล _____

นโยบายพรรค _____

วัตถุประสงค์ของกลยุทธ์ : _____

ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังใช้นโยบาย : _____

ผลดี: _____

ผลกระทบ: _____

งบประมาณ: _____

ระยะเวลา : _____

แผนการเรียนรู้ที่ 5

วิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 ระดับ ปวช.1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 2

เรื่อง พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม ปีการศึกษา 2561

.....

1. สาระสำคัญ

พลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม มีความรู้และเข้าใจเรื่อง โครงสร้าง ระบบสื่อ สารสนเทศ สื่อดิจิทัล ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น มีบทบาททำให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับโครงสร้างกฎหมาย วัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาคุณลักษณะ (Character) ความรู้ (Knowledge)

และทักษะ (Skill) ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การรู้จักตนเองและทักษะชีวิต 2) การอยู่ร่วมกันในยุคสื่อ 3) การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และ 4) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยขอบเขตและพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ควรครอบคลุมคุณลักษณะ ความรู้และทักษะ ในแต่ละมิติของการพัฒนา ตัวอย่างเกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Justice-Oriented Citizen)

การแสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ โดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน - สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม - รับรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบมีประชาธิปไตย และรับรู้ถึงผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาสาเหตุความอดอยากของคนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาจากรากเหง้าของปัญหา
แนวคิดหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - แก้ปัญหาและพัฒนาสังคมพลเมืองจะต้องตั้งคำถามแลกเปลี่ยนความคิด แลเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคม ที่สร้างความไม่เป็นธรรม

2. มาตรฐาน /ตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้

- คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมืองโดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน
- สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม
- ู้และเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบมีประชาธิปไตย และรับรู้ถึงผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น

3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (K-P-A)

1. ด้านความรู้ (K)
 - 1.1 บอกหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
 - 1.2 อภิปรายและอธิบายเกณฑ์ในหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญได้
2. ด้านทักษะกระบวนการ (P)
 - 2.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้
 - 2.2 การปฏิบัติริความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมได้
 - 2.3 สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้
3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)
 - 3.1 มีความสนใจใฝ่รู้หรืออยากรู้อยากเห็น

3.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

3.3 มีจิตสังคมที่ดี

4. สาระการเรียนรู้

- การใช้หลักประชาธิปไตย
- การคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง
- การสวมบทบาทเป็นผู้นำทางการเมือง

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement)

1.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนทบทวนประสบการณ์เดิมจากการจัดทำป้ายหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ

1.2 ครูให้นักเรียนสืบค้นรูปภาพและข้อมูลจาก internet และยกตัวอย่างของการจัดทำป้ายหาเสียงนั้นมีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration)

2.1 ครูตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มว่าองค์ประกอบของป้ายหาเสียงที่ดีเป็นอย่างไร เช่น นโยบายพรรคชัดเจนไว้ส่วนใดของป้าย ควรมีรูปภาพสมาชิกพรรคหรือไม่ ป้ายหาเสียงควรมีเลขพรรคกำกับหรือไม่ รูปร่างของป้ายหาเสียงควรเป็นแนวตั้งหรือแนวนอน เป็นต้น

2.2 ครูเขียนคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มลงบนกระดาน

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบาย (Explanation)

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดและร่างป้ายหาเสียงของกลุ่มตนเองลงบนกระดาษเปล่า

3.2 ครูให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอการออกแบบจัดทำป้ายหาเสียงของตน

3.3 ครูสรุปแนวทางของแต่ละกลุ่ม และเขียนลงบนกระดาน

3.4 ครูกระตุ้นนักเรียนด้วยคำถาม เช่น ถ้านักเรียนสายตาสั้นการจัดทำป้ายลักษณะนี้นักเรียนมองเห็นชัดหรือไม่ ลักษณะของการจัดทำป้ายกลุ่มนี้มีจุดเด่นอยู่ที่ใด นักเรียนชื่นชอบการลักษณะการจัดทำป้ายแบบนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด เป็นต้น

3.5 ครูให้นักเรียนระดมความคิด เปรียบเทียบ และตรวจสอบการจัดทำป้ายของเสียงถึงวิธีที่คิดแบบใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด แล้วร่วมกันจัดหาคำตอบที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Expansion)

4.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผน และลงมือปฏิบัติการตามที่วิธีแต่ละกลุ่มได้วางแผนไว้

4.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอป้ายนโยบายของตนเอง โดยเน้นให้สวมบทบาทเป็นพรรคการเมืองที่ต้องการคะแนนเสียงจากประชาชน เช่น นักเรียนจะเริ่มกรีนนำเพื่อประชาชนสนใจ พรรคนักเรียนอย่างไร จะเสนอนโยบายอย่างไรให้ดูไม่น่าเบื่อ ใครเป็นคนถือป้ายบ้าง ใครมีหน้าที่พูด

และพูดที่คน แล้วนอกจากถือป้ายกับหน้าที่หาเสียง สมาชิกที่เหลือจะทำหน้าที่อะไรจึงจะมีส่วนร่วมด้วย เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation)

5.1 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

5.2 มอบหมายงานให้นักเรียนเตรียมป้ายนโยบายของพรรคตนมานำเสนอในคาบเรียน สัปดาห์หน้า โดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองสวมบทบาทเป็นพรรคการเมืองลงหาคะแนนเสียง และมีนักเรียนแผนก ทอ 3-4 จำนวน 30 คน จากห้องเรียนปกติสวมบทบาทเป็นประชาชนในการลงคะแนนเสียงใน สัปดาห์หน้า

6. นวัตกรรมการศึกษา

6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบความรู้ก่อนเรียน
2. แบบบันทึกความรู้
3. แบบฝึกทักษะ
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

6.2 แหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
3. แบบฝึกทักษะ
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)
5. วารสาร เอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายวิชาหน้าที่พลเมืองและ

ศีลธรรม

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล	เครื่องมือการวัดผล	เกณฑ์การวัดผล
ตอบคำถามและการทำกิจกรรม	- แบบวัดพฤติกรรม	- ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอน
(นางสาว ปราณวดี ธรรมไมตรี)

แผนการเรียนรู้ที่ 6

วิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 ระดับ ปวช.1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 2
เรื่อง พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม ปีการศึกษา 2561

.....

1. สาระสำคัญ

พลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม มีความรู้และเข้าใจเรื่อง โครงสร้าง ระบบสื่อ สารสนเทศ สื่อดิจิทัล ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น มีบทบาททำให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับโครงสร้างกฎหมาย วัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาคุณลักษณะ (Character) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การรู้จักตนเองและทักษะชีวิต 2) การอยู่ร่วมกันในยุคสื่อ 3) การ

อยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และ 4) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยขอบเขตและพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ควบคุมครอบคลุมคุณลักษณะ ความรู้และทักษะ ในแต่ละมิติของการพัฒนา ตัวอย่างเกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Justice-Oriented Citizen)

การแสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง และเศรษฐกิจโดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน - สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม - รับรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบมีประชาธิปไตย และรับรู้ถึงผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาสาเหตุความอดอยากของคนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาจากรากเหง้าของปัญหา
แนวคิดหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - แก้ปัญหาและพัฒนาสังคมพลเมืองจะต้องตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิด แลกเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมที่สร้างความไม่เป็นธรรม

2. มาตรฐาน /ตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้

- คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมืองโดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน
- สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม
- รู้และเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบมีประชาธิปไตย และรับรู้ถึงผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น

3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (K-P-A)

1. ด้านความรู้ (K)

- 1.1 บอกหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- 1.2 อภิปรายและอธิบายเกณฑ์ในหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญได้

2. ด้านทักษะกระบวนการ (P)

- 2.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้
- 2.2 การปฏิบัติริความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมได้
- 2.3 สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้

3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

- 3.1 มีความสนใจใฝ่รู้หรืออยากรู้อยากเห็น
- 3.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

3.3 มีจิตสังคมที่ดี

4. สารการเรียนรู้

- การใช้หลักประชาธิปไตย
- การคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมการเมือง
- การสวมบทบาทเป็นผู้นำทางการเมือง

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement)

1.1 ครูอธิบายถึงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะประชาชน หรือว่าที่ผู้แทนของประชาชนที่จะทำหน้าที่เข้าไปบริหารประเทศ นักเรียนทุกคนมีล้วนมีหน้าที่ในการพัฒนาตามประเทศตามระบบประชาธิปไตย เพื่อเริ่มกิจกรรมเสวนาในรายวิชาหน้าที่พลเมือง

1.2 ครูอธิบายโดยมีกลุ่มนักเรียนห้องปกติ แผนกช่างอุตสาหกรรม จำนวน 30 คน ให้สวมบทบาทเป็นประชาชนที่มีคะแนนเสียงคนละหนึ่งคะแนน โดยครูแจกใบเลือกตั้งให้คนละ 1 ใบ พร้อมใบงานที่ 7.6ชี้แจงว่าให้นักเรียนฟังนโยบายของแต่ละกลุ่มจนครบ หลังจากนั้นให้วิเคราะห์นโยบายการเมืองของแต่ละกลุ่มในเรื่อง ข้อเด่น ข้อด้อย ความสมเหตุสมผล และความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณกับนโยบายนี้ และลงคะแนนเสียงโดยการกากบาทของเลขพรรคการเมืองที่มีนโยบายดีที่สุดสำหรับความคิดนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Exploration)

2.1 ครูให้นักเรียนกลุ่มทดลอง แผนกช่างกล ห้อง 3-4 จำนวน 26 คน เข้ามาทำเสนอนโยบายพรรคของกลุ่มตัวเอง ตามที่ได้ฝึกซ้อมการนำเสนอในสัปดาห์ที่แล้วหน้าชั้นเรียนโดยให้เวลากลุ่มละไม่เกิน 10 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบาย (Explanation)

3.1 ครูพูดกระตุ้นด้านจิตพิสัยในฐานะด้านความเป็นพลเมืองที่ดีด้านการเมือง เช่น การโปร่งใสในการทำงาน การยุติธรรมไม่ซื้อสิทธิขายเสียง จากเป็นประชาชนที่มีวิจารณ์ญาณที่ดีต่อนโยบายการเมือง การเคารพสิทธิของผู้อื่นและเสียงข้างมาก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Expansion)

4.1 ครูให้กลุ่มนักเรียนปกติลงคะแนนเสียงเลือกนโยบายพรรคที่ตนมีความคิดเห็นว่าเป็นที่ดีที่สุดแล้วหยอดลงบนกล่องเลือกตั้งจำลอง

4.2 ครูเลือกตัวแทนจากห้องปกติ 2 คน มานับคะแนนเสียง แล้วเขียนลงบนกระดาน

4.3 ครูสรุปผลการเลือกตั้ง และให้คะแนนผลงานแต่ละกลุ่ม โดยวัดจากคะแนนเสียงของประชาชนสมมุติ และคะแนนชิ้นงาน

4.4 ครูให้ตัวแทนของแต่ละห้อง จำนวนตัวแทนห้องละ 2 คน ออกมาเสวนาหัวข้อประชาธิปไตยในความคิดฉัน แลกเปลี่ยนความรู้สึกรู้สึกในการจำลองสถานการณ์การเลือกตั้ง และแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สิทธิความเป็นพลเมืองที่ดี ระหว่างห้องเรียนปกติ และกลุ่มทดลอง โดยครูทำหน้าที่แนะนำและเสนอข้อโต้แย้งต่างๆร่วมกับสมาชิกในห้องที่เหลือ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation)

5.1 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนห้องเรียนปกติ จากการตอบคำถามและการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ในใบงานที่ 7.6

5.2 ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนห้องทดลอง จากคะแนนเสียงประชาชนทดลองและชิ้นงาน

6. นวัตกรรมการศึกษา

6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบความรู้ก่อนเรียน
2. แบบบันทึกความรู้
3. แบบฝึกทักษะ
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

6.2 แหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
3. แบบฝึกทักษะ
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)
5. วารสาร เอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายวิชาหน้าที่พลเมืองและ

ศีลธรรม

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล	เครื่องมือการวัดผล	เกณฑ์การวัดผล
ตอบคำถามและการทำกิจกรรม	- ใบงาน - แบบวัดชิ้นงาน	- ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

	- แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
--	---------------------------------	--

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอน
(นางสาว ปราณวดี ธรรมไมตรี)

ข้อสอบรายวิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัส2000-1501
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สิทธิหน้าที่พลเมืองที่ดี
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1

คำชี้แจง ข้อสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อๆ ละ 1คะแนน

1. คำว่า “สิทธิ” มีความหมายตรงกับข้อใดมากที่สุด ก. ความเท่าเทียม ข. ความมีอำนาจ	5. วิธีสร้างสันติสุขในสังคมคือข้อใด ก. ต่างคนต่างอยู่ ข. กตัญญู
---	---

<p>ค. ความมีส่วนร่วม</p> <p>ง. ประชาธิปไตย</p> <p>2. คำว่า “หน้าที่” ในความหมายของรายวิชาหน้าที่พลเมืองตรงกับข้อใดมากที่สุด</p> <p>ก. การมีงานทำ</p> <p>ข. ความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ</p> <p>ค. การงานใดๆ อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง</p> <p>ง. กิจที่ควรทำ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ</p> <p>3. สิทธิการลงคะแนนเสียงตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2560 ทำได้เมื่อมีอายุครบกี่ปี</p> <p>ก. ตั้งแต่ 16 ปีสมบูรณ์</p> <p>ข. ตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์</p> <p>ค. ตั้งแต่ 20 ปีเต็ม</p> <p>ง. ตั้งแต่ 25 ปี</p> <p>4. ข้อใดคือพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย</p> <p>ก. การไม่ฝาคำสั่งคสช.</p> <p>ข. การเคารพเสียงข้างมาก</p> <p>ค. การเข้าร่วมประท้วงผลการเลือกตั้ง</p> <p>ง. การดูรายการ “คืนความสุข” ทุกหกโมงเย็น</p> <p>9. ข้อใดต่อไปนี้เกิดขึ้นจากการใช้หลักประชาธิปไตย</p> <p>ก. แม่ห้ามไม่ให้บุตรดื่มสุรา</p> <p>ข. การเลือกหัวหน้าห้อง</p> <p>ค. การตั้งใจเรียน</p> <p>ง. การทำบุญทุกวันพระ</p> <p>10. ข้อใดเป็นวิถีชีวิตตามหลักประชาธิปไตย</p> <p>ก. การรับสันโดษ</p> <p>ข. การพึงพอใจในสิ่งที่พึงได้</p> <p>ค. การเคารพซึ่งกันและกัน</p> <p>ง. การไม่ทำร้ายผู้อื่น</p> <p>11. จากการใช้อำนาจของ คสช. ทำให้ต่างประเทศชะลอการลงทุนในประเทศไทย ในฐานะพลเมืองที่ดีนักเรียนจะแก้ปัญหาได้อย่างไร</p>	<p>ค. ยอมรับเสียงข้างมาก</p> <p>ง. เคารพผู้ใหญ่</p> <p>6. ข้อใดกล่าวถึงหน้าที่ของพลเมืองที่ดีถูกต้องที่สุด</p> <p>ก. ปฏิบัติตามหลักศาสนา</p> <p>ข. ปฏิบัติตามนักการเมือง</p> <p>ค. ปฏิบัติตามประเพณี</p> <p>ง. ปฏิบัติตามข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญ</p> <p>7. บัญญัติกฎหมายในข้อใดต่อไปนี้ ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย</p> <p>ก. กฎหมายอาญา</p> <p>ข. กฎหมายพระราชสำนัก</p> <p>ค. กฎหมายมหาชน</p> <p>ง. กฎหมายรัฐธรรมนูญ</p> <p>8. หลักการปฏิบัติตนของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มี 3 ด้าน คือข้อใด</p> <p>ก. ด้านเสรีภาพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเสียสละ</p> <p>ข. ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง</p> <p>ค. ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ด้านศีลธรรม ด้านบทบาท</p> <p>ง. ด้านการชุมนุม ด้านการเลือกตั้ง ด้านการหาเสียง</p> <p>14. ช่วงการเลือกตั้งเพื่อหาผู้แทนราษฎร ในฐานะการเป็นพลเมืองที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยนักเรียนจะมีส่วนร่วมอย่างไร</p> <p>ก. ฟังรายการ “คืนความสุข” ทุกวัน</p> <p>ข. ศึกษานโยบายของแต่ละพรรคแล้วสรุปให้ผู้ปกครองฟังเพื่อใช้ในการตัดสินใจ</p> <p>ค. จัดทำป้ายหาเสียงแล้วนำไปติดบริเวณสถานที่การลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p> <p>15. ข้อใดไม่ใช่สาเหตุของปัญหาสังคม</p> <p>ก. การจัดระเบียบสังคม</p> <p>ข. สิ่งแวดล้อมทางสังคม</p> <p>ค. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม</p>
---	---

<p>ก. สนับสนุนให้มีการเลือกตั้ง</p> <p>ข. แשרข่าวการทำงานของคนช.ในทางบวก เพื่อให้ต่างประเทเล็กกังวล</p> <p>ค. ตั้งใจเรียนหนังสือ</p> <p>ง. ลดยอนภาชีการลงทุนของต่างชาติ</p> <p>12. บุคคลในข้อใดเป็นผู้มีบุคลิกภาพตามหลักประชาธิปไตย</p> <p>ก. นัยชอบทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ</p> <p>ข. ฝนชอบยกงานของตนให้ผู้อื่นทำแทน</p> <p>ค. ทิตยรับผิดชอบงานกลุ่มแทนเพื่อน</p> <p>ง. จิตเดินประท้วงแสดงความไม่พอใจระเบียบโรงเรียน</p> <p>13. สถานภาพการเป็นนักเรียน ควรมีบทบาทเป็นอย่างไร</p> <p>ก. เคารพความคิดเห็นของเพื่อน</p> <p>ข. ตั้งใจทำงานอย่างสุจริต</p> <p>ค. ส่งการบ้านตามกำหนด</p> <p>ง. ทำงานบ้านช่วยผู้ปกครอง</p> <p>18. ปัญหาการทุจริตถือเป็นปัญหาระดับชาติ ข้อใดต่อไปนี้เป็นแนวทางการแก้ไขที่ดีที่สุด</p> <p>ก. สอนให้ภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง</p> <p>ข. รณรงค์ให้คนในสังคมรังเกียจการทุจริต</p> <p>ค. รณรงค์ให้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ง. ปลุกฝังค่านิยมให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน</p> <p>19. ข้อใดเป็นวิธีการแก้ปัญหาของสื่อจากอินเทอร์เน็ตที่นำเสนอข้อมูลเท็จเพื่อสร้างความแตกแยกในสังคม</p> <p>ก. แשרสื่อปลอมนั้นลงเฟซบุคส่วนตัวเพื่อประจาร</p> <p>ข. หยุดเล่นโซเซียลเพื่อตัดปัญหา</p> <p>ค. รับฟังแต่ข่าวจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์</p> <p>ง. พิจารณาหลักฐานข้อเท็จจริงก่อนตัดสินใจ</p>	<p>ง. ความไม่เป็นระเบียบของสังคม</p> <p>16. ข้อใดคือเหตุผลที่นักเรียนต้องเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง</p> <p>ก. เพราะอยู่ในหมวดสังคม</p> <p>ข. เพราะนักเรียนคือพลเมืองของชาติ</p> <p>ค. เพราะจะทำให้นักเรียนมีความรู้มากขึ้น</p> <p>ง. เพราะเป็นพื้นฐานพื้นฐานในปัจจุบัน 4</p> <p>17. “การพัฒนาประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการพัฒนา จนทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้นมาก” ข้อความนี้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในรูปแบบใด</p> <p>ก. การเปลี่ยนแปลงด้านบริหาร</p> <p>ข. การเปลี่ยนแปลงด้านเกษตร</p> <p>ค. การเปลี่ยนแปลงด้านปากท้อง</p> <p>ง. การเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัย</p> <p>20. เหตุในการปกครองตามหลักประชาธิปไตยจึงให้ความสำคัญกับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม</p> <p>ก. เพราะพลเมืองที่ดีคือคนบริหารประเทศ</p> <p>ข. เพราะพลเมืองที่ดีคือพลเมืองที่เชื่อฟังผู้นำประเทศ</p> <p>ค. เพราะการเป็นพลเมืองที่ดี หมายถึงบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน</p> <p>ง. เพราะพลเมืองที่ดีคือพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งชัด</p>
---	--

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

แบบประเมินของนักเรียนรายบุคคลเพื่อวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	เข้าใจ ความท้าทาย				การหาทางเลือก ในการแก้ปัญหา				การเตรียมการ แก้ปัญหา				การวางแผนการ ปฏิบัติ				รวม 20 คะแนน
		0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	
1																		
2																		
3																		
4																		
5																		
6																		
7																		

เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพของพฤติกรรม

พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้องและตรงประเด็นมากที่สุด ได้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้องชัดเจน ได้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้องแต่ไม่ตรงประเด็น ได้ 1 คะแนน

พฤติกรรมที่นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ ได้ 0 คะแนน

Rubrics

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
	3	2	1	0
เข้าใจความท้าทาย	บอกสาเหตุของปัญหาได้ถูกต้อง 3 ประเด็นหรือมากกว่า	บอกสาเหตุของปัญหาได้ถูกต้อง 2 ประเด็น	บอกสาเหตุของปัญหาได้ถูกต้อง 1 ประเด็น	บอกปัญหาได้แต่ไม่ตรงประเด็นหรือไม่ตอบ
การหาทางเลือกในการแก้ปัญหา	บอกวิธีการแก้ปัญหาได้ 3 วิธีขึ้นไป มีแนวคิดแปลกใหม่และเป็นระบบ	บอกวิธีการแก้ปัญหาได้ 2 วิธี มีแนวคิดแปลกใหม่แต่ยังไม่เป็นระบบ	บอกวิธีการแก้ปัญหาได้ 1 วิธี แต่แนวคิดยังไม่แปลกใหม่	ไม่สามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาได้ และไม่มีแนวคิดที่แปลกใหม่
การเตรียมการแก้ปัญหา	เลือกวิธีการแก้ปัญหาที่	เลือกวิธีการแก้ปัญหาที่	เลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ตรง	ไม่ตอบหรือไม่สามารถเลือก

	เหมาะสมและให้เหตุผลประกอบได้	เหมาะสมแต่ไม่สามารถให้เหตุผลประกอบได้	กับประเด็นปัญหา	วิธีการแก้ปัญหาได้
การวางแผนการปฏิบัติ	อธิบาย/เขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง	อธิบาย/เขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ถูกต้องแต่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	อธิบาย/เขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้แต่ไม่เหมาะสม	ไม่สามารถอธิบาย/เขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้

ปัญหาการเมืองทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการสร้างกระแสความเกลียดชังผ่านโซเชียลมีเดียต่างๆ ประชาชนตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มหัวอำนาจ การแสดงความคิดเห็น การแชร์สื่ออย่างรวดเร็วในบริเวณที่กว้าง ทำให้โซเชียลมีเดียกลายเป็นแหล่งสะสมคลื่นพลังงานที่ขับเคลื่อนกลุ่มชน นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองทั้งที่จริงจุดมุ่งหมายของประชาชนคือประชาธิปไตย (democracy) แต่ผลตอบรับที่ได้มากลับเป็นปกครองโดยมวลชนมากกว่า (mobocracy) ชาว

ข้อ1.ขั้นระบุปัญหา จากสถานการณ์อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ2.ขั้นวิเคราะห์ปัญหา จากสถานการณ์ปัญหาข้างต้น นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ3.ชั้นวิธีแก้ปัญหา ให้นักเรียนเลือกวิธีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ4.ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ให้นักเรียนเขียนหรืออธิบาย นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ยังงใน ชีวิตประจำวันได้อย่างไร

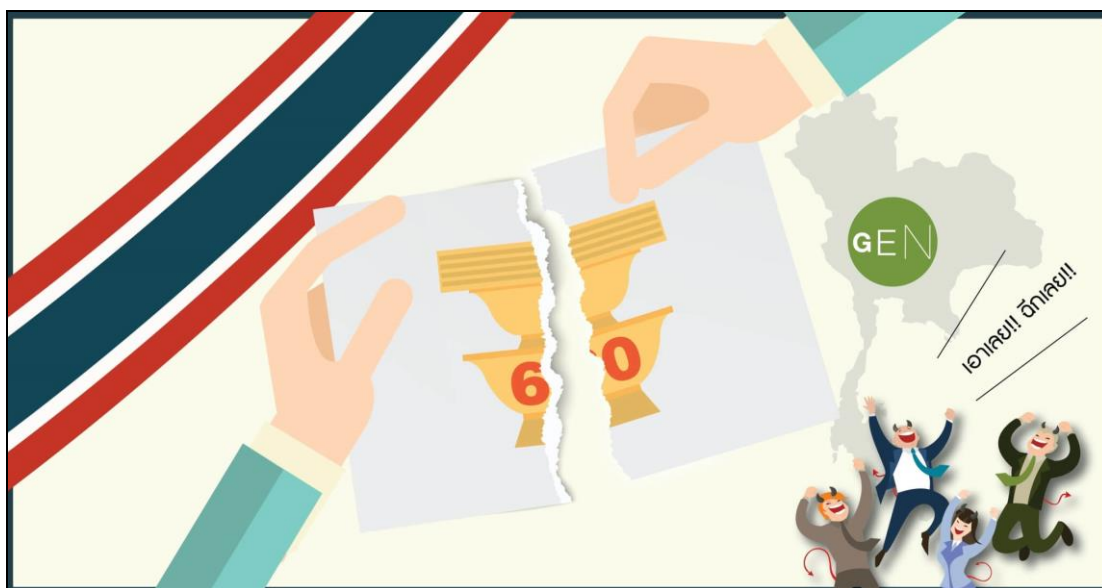
.....

.....

.....

.....

.....

จิตสำนึกประชาธิปไตยก็คือความเป็น “พลเมือง” และความเป็น “พลเมือง” คือรากฐานของประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศไทยยังไม่ได้เริ่มต้นทำอย่างจริงจัง และทำให้คนไทยไม่มีความสามารถในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงล้มเหลวมาโดยตลอด ประชาชนส่วนใหญ่มิได้เป็น “พลเมือง” ที่มีอิสรภาพ หากอยู่ภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งการจัดตั้งรัฐบาลเป็นเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ สุดท้ายก็จบด้วยการรัฐประหารและฉีกรัฐธรรมนูญ

ข้อ 1. **ขั้นระบุปัญหา** จากสถานการณ์อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 2. **ขั้นวิเคราะห์ปัญหา** จากสถานการณ์ปัญหาข้างต้น นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 3. **ขั้นวิธีแก้ปัญหา** ให้นักเรียนเลือกวิธีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ4. **ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์** ให้นักเรียนเขียนหรืออธิบาย นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ยังงใในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตารางที่ ข.1

ผลการประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สิทธิหน้าที่พลเมืองที่ดี ชั้นประกาศนียบัตร
วิชาชีพปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ

แผนการจัด การเรียนรู้ที่	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้					รวม	เฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
	คนที่1	คนที่2	คนที่3	คนที่4	คนที่5			
	1	3.80	5	5	5			
2	4.00	5	5	5	5	24	4.80	เหมาะสมมากที่สุด
3	3.80	4.80	5	5	5	23.6	4.72	เหมาะสมมากที่สุด
4	3.80	4.80	5	5	5	23.6	4.72	เหมาะสมมากที่สุด
5	3.60	5	5	5	5	23.6	4.72	เหมาะสมมากที่สุด
6	3.80	4.80	5	5	5	23.6	4.72	เหมาะสมมากที่สุด
	รวม / เฉลี่ย					142.2	4.72	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ ข.2

คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่าง
สร้างสรรค์ เรื่อง สิทธิหน้าที่พลเมืองที่ดี ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ แผนการเรียนการสอน						ผล รวม	เฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ชุดที่1	ชุดที่2	ชุดที่3	ชุดที่4	ชุดที่5	ชุดที่6			
	1. จุดประสงค์การเรียนรู้								
จุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับตัวชี้วัดและ เป้าหมายของรูปแบบการเรียนรู้	4.80	4.80	4.60	4.60	4.60	4.80	28.2	4.70	เหมาะสม มากที่สุด
2. การใช้ภาษาและเนื้อหา									
จุดประสงค์การเรียนรู้มีความ ชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาสาระ	4.60	4.80	4.60	4.60	4.60	4.80	28	4.70	เหมาะสม มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้อง กับจุดประสงค์และระดับชั้นของ นักเรียน	4.80	4.80	4.60	4.60	4.60	4.80	28.2	4.70	เหมาะสม มากที่สุด
3. รูปแบบกิจกรรม									
กิจกรรมการเรียนรู้มีความ หลากหลายและสามารถปฏิบัติได้	4.80	4.80	4.60	4.60	4.60	4.80	28.2	4.70	เหมาะสม มากที่สุด
4. ระยะเวลา									
กำหนดเนื้อหาสาระเหมาะสม กับคาบเวลา	4.80	4.80	4.60	4.60	4.60	4.40	27.8	4.63	เหมาะสม มากที่สุด

ตารางที่ ข.3

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ที่คัดไว้ใช้

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
13	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
15	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
16	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
19	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

ตารางที่ ข.4

ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่พลเมืองของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ที่คัดไว้ใช้

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.73	0.22
2	0.75	0.29
3	0.40	0.51
4	0.70	0.22
5	0.78	0.29
6	0.65	0.43
7	0.60	0.36
8	0.70	0.32
9	0.45	0.29
10	0.68	0.22
11	0.70	0.22
12	0.75	0.36
13	0.75	0.22
14	0.68	0.22
15	0.73	0.44
16	0.78	0.29
17	0.68	0.43
18	0.75	0.29
19	0.80	0.36
20	0.75	0.43

ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.22 – 0.63 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

ตารางที่ ข.5

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ชนิดอัตรานัยจำนวน 8 ข้อ
ที่คิดไว้ใช้

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
8	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ ข.6

ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (PD) ค่าอำนาจจำแนก (D) และค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัด
การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่คิดไว้ใช้

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (Pp)	ค่าอำนาจจำแนก (D)
1	0.49	0.43
2	0.56	0.49
3	0.55	0.41
4	0.58	0.31
5	0.55	0.41
6	0.61	0.39
7	0.55	0.41
8	0.56	0.39

ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.31 – 0.49 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

ตารางที่ ข.7

คะแนนแบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ คะแนนรายด้านคะแนนก่อนเรียน และหลังหลังกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ1

เลขที่	ประสิทธิภาพของกระบวนการ								สรุปผลคะแนนแบบทดสอบ	
	แบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์								กิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	
	ก่อนเรียน				หลังเรียน				ก่อนเรียน	หลังเรียน
ขั้นปัญหา	ขั้นวิเคราะห์ปัญหา	ขั้นวิธีแก้ปัญหา	ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์	ขั้นปัญหา	ขั้นวิเคราะห์ปัญหา	ขั้นวิธีแก้ปัญหา	ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์			
	3	3	3	3	3	3	3	3	12	12
									(100%)	(100%)
1	2	3	1	1	3	3	1	1	7	8
2	1	2	1	1	2	2	3	2	5	9
3	1	1	3	0	3	1	2	3	5	9
4	3	3	3	3	3	3	3	2	12	11
5	1	1	1	1	3	2	2	1	4	8

(ต่อ)

ตารางที่ ข.7 (ต่อ)

เลขที่	ประสิทธิภาพของกระบวนการ								สรุปผลคะแนนแบบทดสอบ	
	แบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์								กิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	
	ก่อนเรียน				หลังเรียน				ก่อนเรียน	หลังเรียน
ขั้น ปัญหา	ขั้น วิเคราะห์ สาเหตุ	ขั้น วิธีแก้ ปัญหา	ขั้น เลือก คำตอบ	ขั้น ปัญหา	ขั้น วิเคราะห์ สาเหตุ	ขั้น วิธีแก้ ปัญหา	ขั้น เลือก คำตอบ			
	3	3	3	3	3	3	3	3	12 (100%)	12 (100%)
6	1	2	2	2	3	3	3	3	7	12
7	0	1	1	1	3	2	3	1	3	9
8	3	1	1	1	3	2	2	0	6	7
9	3	1	1	0	2	2	1	3	5	8
10	3	1	2	2	3	3	3	3	8	12
11	1	2	1	1	0	2	3	2	5	7
12	1	0	1	0	2	2	1	1	2	6

(ต่อ)

ตารางที่ ข.7 (ต่อ)

เลขที่	ประสิทธิภาพของกระบวนการ								สรุปผลคะแนนแบบทดสอบ	
	แบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์								กิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	
	ก่อนเรียน				หลังเรียน				ก่อนเรียน	หลังเรียน
ชั้นระบุปัญหา	ชั้นวิเคราะห์ปัญหา	ชั้นวิธีแก้ปัญหา	ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์	ชั้นระบุปัญหา	ชั้นวิเคราะห์ปัญหา	ชั้นวิธีแก้ปัญหา	ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์			
	3	3	3	3	3	3	3	3	12 (100%)	12 (100%)
13	3	0	1	0	1	3	3	3	4	10
14	3	1	1	1	2	2	3	3	6	10
15	3	1	1	1	2	2	3	2	6	9
16	1	2	1	1	1	2	3	2	5	8
17	1	3	2	2	3	3	3	3	8	12
18	1	2	1	0	1	3	1	1	4	6
19	1	1	0	0	3	3	1	1	2	8

(ต่อ)

ตารางที่ ข.7 (ต่อ)

เลขที่	ประสิทธิภาพของกระบวนการ								สรุปผลคะแนนแบบทดสอบ	
	แบบทดสอบกิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์								กิจกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	
	ก่อนเรียน				หลังเรียน				ก่อนเรียน	หลังเรียน
	ขั้นระบุปัญหา	ขั้นวิเคราะห์ปัญหา	ขั้นวิธีแก้ปัญหา	ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์	ขั้นระบุปัญหา	ขั้นวิเคราะห์ปัญหา	ขั้นวิธีแก้ปัญหา	ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์		
	3	3	3	3	3	3	3	3	12 (100%)	12 (100%)
20	3	3	3	3	3	3	3	3	12	12
รวม	36	31	28	21	47	48	48	40	116	181
\bar{X}	1.80	1.55	1.40	1.05	2.30	0.94	2.35	2.00	5.8	9.05
S.D.	1.05	2.40	0.82	0.94	0.92	0.59	0.87	0.97	2.70	1.95
ร้อยละ	60.00	51.66	46.66	35.00	78.33	80.00	80.00	66.66	48.33	75.41
แปลผล	ปานกลาง	พอใช้	ต่ำกว่าเกณฑ์	ต่ำกว่าเกณฑ์	สูง	สูงที่สุด	สูงที่สุด	ปานกลาง	ต่ำกว่าเกณฑ์	สูง

T-Test

[DataSet0]

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Pretest	5.80	20	2.707	.605
	Posttest	9.05	20	1.959	.438

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	Pretest & Posttest	20	.697	.001

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Pretest - Posttest	-3.250	1.943	.435	-4.159	-2.341	-7.479	19	.000

ภาคผนวก ค

รูปภาพกิจกรรมการเรียนการสอนและผลงานนักเรียน

รูปภาพกิจกรรมการเรียนการสอน

ภาพที่ ค.1 นักเรียนให้ความสนใจกับสถานการณ์ปัญหา

ภาพที่ ค.2 ครูเป็นผู้แนะนำ นักเรียนร่วมกันอภิปรายระดมสมอง และทำงานกลุ่ม

ภาพที่ ค.3 นักเรียนแบ่งหน้าที่ และร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม

ภาพที่ ค.4 หัวหน้ากลุ่มนำเสนอแนวความคิด และสมาชิกทั้งหมดร่วมอธิบายเหตุผลในการแก้ไขปัญหา

ภาพที่ ค.5 นักเรียนนำเสนอแนวความคิดและวิธีแก้ปัญหาต่อผู้ร่วมฟังอภิปราย

ภาพที่ ค.6 ผู้ร่วมฟังอภิปรายร่วมให้คะแนน และวิจารณ์ผลงานในการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม

ผลงานนักเรียน

ใบงานที่ 7.1 เรื่อง สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่
คำสั่ง : ตอนที่ 1 ให้นักเรียนช่วยกันตั้งคำถามเกี่ยวกับคำว่า สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ

ชื่อกลุ่ม เด็ก ดั่งอง ประไพศ

- 1) ชื่อชาย นิรุฒพงษ์ สกุล ดวงคำคำ ชื่อเล่น (นิรุฒ) เลขที่ 004 ห้อง 11 (+)
- 2) ชื่อหญิง อนัญญา สกุล นันทะบุตร ชื่อเล่น (ญญา) เลขที่ 003 ห้อง 11 (+)
- 3) ชื่อชาย วิรัชพงษ์ สกุล อรรถพรพรชัย ชื่อเล่น (วิรัช) เลขที่ 017 ห้อง 11 (-)
- 4) ชื่อชาย ชัย สกุล นันทะบุตร ชื่อเล่น (ชัย) เลขที่ 017 ห้อง 12 (-)
- 5) ชื่อกรรวิฑ์ สกุล สุวิธวงศ์ ชื่อเล่น (กรรวิฑ์) เลขที่ 021 ห้อง 12 (+)

ตั้งคำถาม

สิทธิและหน้าที่
หมายความว่า...??

ตั้งคำถาม

สิทธิที่จะมีร่วมกับคนอื่นคืออะไร

ตั้งคำถาม

นักเรียนต้องทำอะไรบ้างที่จะใช้สิทธิตั้งใจ

ตั้งคำถาม

นักเรียนต้องทำอะไรบ้าง

ตั้งคำถาม

นักเรียนต้องทำอะไรบ้าง

ตั้งคำถาม

เราจะได้รู้จากสื่ออะไรในโรงเรียน

ตั้งคำถาม

เราจะได้รู้จากสื่ออะไรในโรงเรียน

ตั้งคำถาม

เราจะได้รู้จากสื่ออะไรในโรงเรียน

ตั้งคำถาม

เราจะได้รู้จากสื่ออะไรในโรงเรียน

ตั้งคำถาม

เราจะได้รู้จากสื่ออะไรในโรงเรียน

ตั้งคำถาม

เราจะได้รู้จากสื่ออะไรในโรงเรียน

ตอนที่ 2 : จงตอบคำถามต่อไปนี้เป็นรายบุคคล (ห้ามลอกคำตอบของเพื่อน)

คำถาม สิทธิที่จะได้รับของคนที่ชอบคือสิทธิที่จะทำอะไรบ้าง

เหตุผล : สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

สง(0)

คนที่ 1 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 2 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 3 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 4 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 5 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

ญญา(0)

คนที่ 1 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 2 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 3 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 4 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 5 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

กรรวิฑ์(0)

คนที่ 1 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 2 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 3 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 4 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 5 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

ชัย(0)

คนที่ 1 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 2 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 3 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 4 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 5 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

วิรัช(0)

คนที่ 1 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 2 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 3 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 4 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 5 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

นิรุฒ(0)

คนที่ 1 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 2 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 3 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

คนที่ 4 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

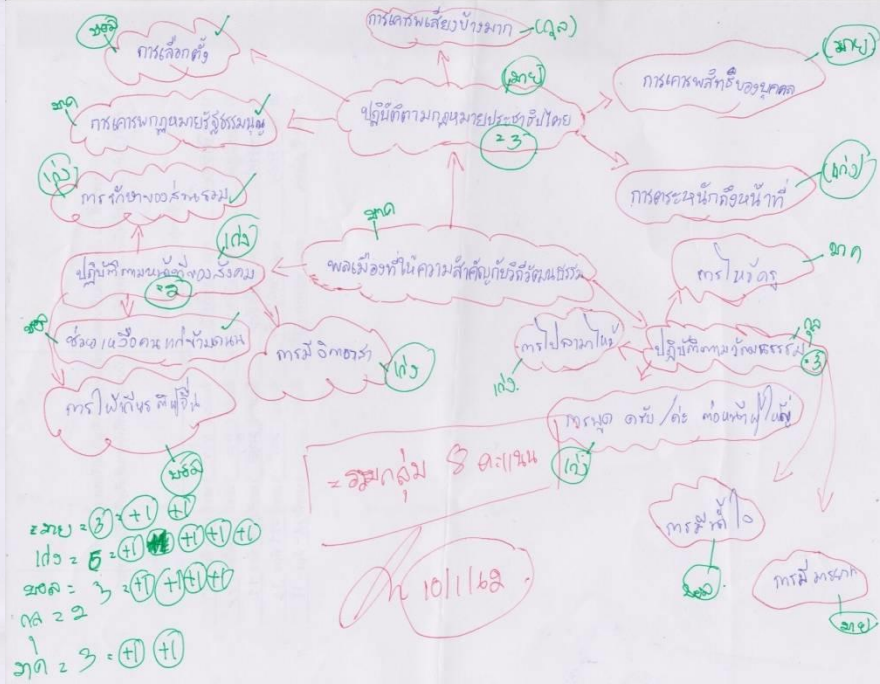
คนที่ 5 สิทธิที่จะได้รับคือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้

ตัวอย่างผลการศึกษา: ใบงานที่ 1 เพื่อสร้างความเข้าใจของบทบาทหน้าที่พลเมืองและวิธีตั้งคำถาม

ใบงานที่ 7.2 เรื่อง ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมที่
 คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างผังความคิดหัวข้อ "ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม"

ชื่อกลุ่ม _____

1) ชื่อ <u>หิระพงษ์</u>	สกุล <u>ดงพิไล</u>	ชื่อเล่น (<u>โดง</u>)	เลขที่ <u>004</u> ห้อง <u>11</u>
2) ชื่อ <u>ชฎก</u>	สกุล <u>วิจิตรวาท</u>	ชื่อเล่น (<u>ชฎ</u>)	เลขที่ <u>003</u> ห้อง <u>11</u>
3) ชื่อ <u>กรรณิษฐ์</u>	สกุล <u>นวลจันทร์</u>	ชื่อเล่น (<u>กรรณ</u>)	เลขที่ <u>028</u> ห้อง <u>12</u>
4) ชื่อ <u>ธวัชชัย</u>	สกุล <u>นวลจันทร์</u>	ชื่อเล่น (<u>ชช</u>)	เลขที่ <u>027</u> ห้อง <u>12</u>
5) ชื่อ <u>วิวัฒน์</u>	สกุล <u>อรรถนพ</u>	ชื่อเล่น (<u>วิ</u>)	เลขที่ <u>01</u> ห้อง <u>11</u>

ตัวอย่างผลการศึกษา: ใบงานที่ 2 การศึกษาโดยมองข้อมูลจากภาพรวมไปสู่ผลการวิเคราะห์

เรื่อง : พลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย

คำสั่ง : ตอนที่ 1 ให้นักเรียนวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ของนโยบายที่นำเสนอแต่ละกลุ่ม จากนั้นเลือกนโยบายที่ดีที่สุดมา 1 นโยบายพร้อมให้เหตุผลประกอบ

กลุ่มที่ 1 ชื่อพรรค ชาติสามัคคี

นโยบาย : จัดตั้งงานจัดเก็บภาษีเมือง ประชาชนได้วางสามัคคี ใจเดียวร่วมใจ ชาติสามัคคี
ลดปัญหาการนัดหยุดงานและได้เอาเปรียบ

จุดเด่น	จุดด้อย
ได้มีกิจกรรมจัดตั้งสามัคคี	จบประมาณน้อยเกินไป

มีความคุ้มค่ากับการใช้งบประมาณหรือไม่ ต่ำ

เพราะเหตุใด : เพราะใช้เงินค่าจ้าง และเงินรวมมือกันทำสิ่งต่างๆ

กลุ่มที่ 2 ชื่อพรรค ร่วมใจอาสา จัดอาสาสมัคร

นโยบาย : พัฒนาเยาวชน สู้สิ่งไม่ดีในใจตัวเองทุกการรักชาติไทย ยุติ

จุดเด่น	จุดด้อย
เยาวชนมีอุดมการณ์รักชาติอย่างแท้จริง	จบประมาณน้อยเกินไป

มีความคุ้มค่ากับการใช้งบประมาณหรือไม่ ต่ำ

เพราะเหตุใด : เพราะได้มีงานอาสาสมัคร และช่วยสิ่งต่างๆ

กลุ่มที่ 5 ชื่อพรรค พรรคเสรีชนรักไทย

นโยบาย : จัดกิจกรรม เพื่อรวมใจรักชาติ นานาชาติ รักชาติไทย

จุดเด่น	จุดด้อย
จัดกิจกรรม รักชาติ รักประเทศไทย	งบประมาณมาก

มีความคุ้มค่ากับการใช้งบประมาณหรือไม่ สูง

เพราะเหตุใด : เห็นใจคน ภาครัฐของไทย รัฐบาลผู้ปกครองที่ดี ภาครัฐที่ดี
และองคาพยพที่ดีที่กล้า

คำสั่ง : ตอนที่ 2 ข้อที่ 1 หลังจากฟังนโยบายของกลุ่มการเมืองสมมติแต่ละพรรคแล้ว นักเรียนอยากให้มีนโยบายพรรคใดมาใช้ในประเทศไทยมากที่สุด เพราะเหตุใด

พรรค ~~เสรีชน~~ เสรีชนรักไทย นโยบาย จัดกิจกรรม เห็นใจ
รวมใจรัก นานาชาติ รักชาติไทย

เพราะ ช่วยนำเศรษฐกิจ ให้รุ่งเรือง ได้มาก

ข้อที่ 2 จงสรุปรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตามความเข้าใจของนักเรียน นานอย่างน้อย 2-3 บรรทัด

การปกครอง แบบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า การ
แบบ จะเห็นได้ว่า การปกครอง แบบ ประชาธิปไตย

ตัวอย่างผลการศึกษา: ใบประเมินผลงานจากผู้เข้าร่วมรับฟังการอภิปราย

ตาบอดก้ม ท้อง "อำนาจ" และ "ภัยคุกคาม"

ปัญหาการเมืองทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการสร้างกระแสความเกลียดชังผ่านโซเชียลมีเดียต่างๆ ประชาชนตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มชั่วอำนาจ การแสดงความคิดเห็น การแชร์สื่ออย่างรวดเร็วในบริเวณที่กว้าง ทำให้โซเชียลมีเดียกลายเป็นแหล่งสะสมคลื่นพลังงานที่ขับเคลื่อนกลุ่มชน นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งที่จริงจุดมุ่งหมายของประชาชนคือประชาธิปไตย (democracy) แต่ผลตอบรับที่ได้กลับเป็นปกครองโดยมวลชนมากกว่า (mobocracy) ชาวปลอมบนโซเชียลมีเดียจึงเป็นปัญหาทางการเมืองที่ผู้นำหลายประเทศนั้นต้องเผชิญหน้าในช่วงที่ผ่านมา และมีแนวโน้มในอนาคตว่าจะยิ่งทวีความรุนแรงและน่ากลัวมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเทคโนโลยีพัฒนามากขึ้น

ปราโมทย์ อรรถโมหะศิริ

ข้อ1. ชั้นระบุปัญหา จากสถานการณ์อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

ปัญหาสื่อโซเชียลมีเดีย การแสดงความคิดเห็น การแชร์สื่ออย่างรวดเร็ว

ขอบเขตของปัญหา รัฐบาลที่ล้มเหลวจากโซเชียลมีเดีย

(๒)

ข้อ2. ชั้นวิเคราะห์ปัญหา จากสถานการณ์ปัญหาข้างต้น นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

1. ไม่แชร์ข้อมูลข่าว และอย่าเชื่อข่าวลือ
2. ใช้สติกับโซเชียลมีเดีย
3. ไม่แชร์ข้อมูลในโซเชียลมีเดีย

(2)

ข้อ3. ชั้นวิธีแก้ปัญหา ให้นักเรียนเลือกรีวิวที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบ

1. ไม่แชร์ข้อมูลข่าว และอย่าเชื่อข่าวลือ

(1)

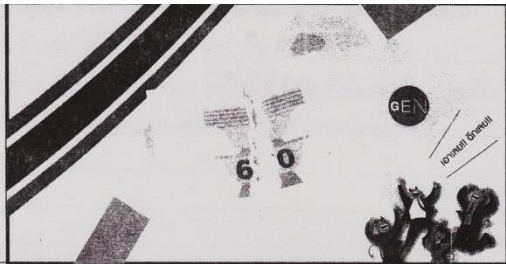
ข้อ4. ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ ให้นักเรียนเขียนหรืออธิบาย นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงใน

ชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ทบทวนข่าวต่างๆ ลือลือ ไม่แชร์โซเชียลมีเดีย

(1)

ตัวอย่างผลการศึกษา: แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)

จิตสำนึกประชาธิปไตยก็คือความเป็น "พลเมือง" และความเป็น "พลเมือง" คือรากฐานของประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศไทยยังไม่ได้เริ่มต้นทำอย่างจริงจัง และทำให้คนไทยไม่มีความสามารถในการปกครองในระบบประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงล้มเหลวมาโดยตลอด ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็น "พลเมือง" ที่มีประสิทธิภาพ หากอยู่ภายใต้ "ระบบอุปถัมภ์" ของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง การจัดตั้งรัฐบาลเป็นเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ สุดท้ายก็จบด้วยการรัฐประหารและฉีกรัฐธรรมนูญ

ข้อ 1. ชั้นระบุปัญหา จากสถานการณ์อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

- 1) จิตสำนึกประชาธิปไตย คือ ความเป็น "พลเมือง" คือ รากฐานของประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศไทยยังไม่ได้ทำอย่างจริงจัง
- 2) ทำให้คนไทยไม่มีความสามารถในการปกครองในระบบประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงล้มเหลวมาโดยตลอด
- 3) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นพลเมือง ที่มีประสิทธิภาพ หากอยู่ภายใต้ ระบบอุปถัมภ์ของนักการเมือง ทำให้ผลประโยชน์

3

ข้อ 2. ชั้นวิเคราะห์ปัญหา จากสถานการณ์ปัญหาข้างต้น นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

- 1) ให้ประชาชน ได้มีเสรีภาพในการเลือกตั้ง
- 2) ให้ประเทศไทย และประชาชนคนไทยได้มีจิตสำนึก การเป็น "พลเมือง" ที่ดี
- 3) ให้นักการเมือง ได้เลิก "ระบบอุปถัมภ์" แล้วให้ประชาชนเป็นคนเลือกเอง

3

ข้อ 3. ชั้นวิธีแก้ปัญหา ให้นักเรียนเลือกวิธีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบ

- 1) ให้ประเทศไทยและประชาชนคนไทยได้มีจิตสำนึก การเป็น "พลเมือง" ที่ดี ซึ่งคนแรกไปพูด => 1) ให้ประชาชนได้มีเสรีภาพในการเลือกตั้ง ให้กรรมาธิการ
- 2) ให้รัฐบาล ชี้แจง และไปตรวจ
- 3) ให้รัฐบาลที่ได้คนใหม่ มีจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี
- 4) ประเทศไทย จะมีประชาธิปไตยต่อไป และประเทศไทยคือ

3

ข้อ 4. ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ ให้นักเรียนเขียนหรืออธิบาย นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ยังใงใน

ชีวิตประจำวันได้อย่างไร

นำไปใช้จริงได้ เพราะ คนไทย มีจิตสำนึกแล้ว และรัฐบาลไปตรวจประเทศ และประเทศไทยจะมีระบบประชาธิปไตยต่อไป แล้วคนไทยมีจิตสำนึก พลเมืองที่ดี

3

ตัวอย่างผลการศึกษา: แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (หลังเรียน)

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๒/ว.๕๕๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๗ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน นายประภาส มณีกันญ์

ด้วย นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๑๐๕๗๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่น ๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทนุมา)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สาขาวิชาสังคมศึกษา

โทรศัพท์ ๐๔๙-๓๙๖๖๔๔๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๒/ว.๕๕๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๗ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาววลัยการ สุริवालย์

ด้วย นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๑๐๕๗๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ประภาศนียัตร์วิชาติ ๑” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่น ๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สาขาวิชาสังคมศึกษา

โทรศัพท์ ๐๔๙-๓๙๖๖๔๔๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๒/ว.๕๕๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๗ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.อพันธ์ พูลพุทธา

ด้วย นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๑๐๕๗๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่น ๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนวยการ จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สาขาวิชาสังคมศึกษา

โทรศัพท์ ๐๙๙-๓๙๖๖๔๔๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๒/ว.๕๕๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๗ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางพจณี บุญชูศรี

ด้วย นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๑๐๕๗๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่น ๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณิษฐชัย จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สาขาวิชาสังคมศึกษา

โทรศัพท์ ๐๙๙-๓๙๖๖๔๔๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๒/๕๕๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๗ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด

ด้วย นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๑๐๕๗๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทร์ขุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สาขาวิชาสังคมศึกษา

โทรศัพท์. ๐๙๙-๓๙๖๖๔๔๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๒/ว.๕๕๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๗ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายศุภชาติ ทอดภักดิ์

ด้วย นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๑๐๕๗๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๑ ” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่น ๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สาขาวิชาสังคมศึกษา

โทรศัพท์ ๐๙๙-๓๙๖๖๔๔๑

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาวปราณวดี ธรรมไมตรี
วัน เดือน ปี เกิด	1 ตุลาคม 2535
ที่อยู่ปัจจุบัน	186 หมู่ 7 ต.ดงลาน อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด 4500
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2554	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2557	การศึกษาระดับบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาภูมิศาสตร์พัฒนาเพื่อการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2562	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม